

БРАНИЧ

*Часопис за правну теорију и праксу
Адвокатске коморе Србије*

2

Beograd

2006

БРАНИЧ

ЛИСТ ЗА ПРАВНЕ И ДРЖАВНЕ НАУКЕ

ОРГАН УДРУЖЕЊА ЈАВНИХ ПРАВОЗАСТУПНИКА У СРБИЈИ

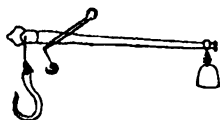
ГОДИНА ПРВА

ВЛАСНИК

УДРУЖЕЊЕ ЈАВНИХ ПРАВОЗАСТУПНИКА У СРБИЈИ

ОДГОВОРНИ УРЕДНИЦИ

МИЛАН СТ. МАРКОВИЋ И БОРЂЕ А. КЕНАДОВИЋ
Јавни правозаступници

БЕОГРАД

ШТАМПАНО У ШТАМПАРИ ЗАДРУГЕ ШТАМПАРСКИХ РАДНИКА И У ЗАКУПНОЈ
ШТАМПАРИ Ј. Ј. МЕДЕЦИЈАНА И КИМПАНОВИЋА

Faksi mi l nasl ovne strane *Branic-a* od 1. januara 1887. godi ne

БРАНИЧ

*Часопис за правну теорију и праксу
Адвокатске коморе Србије*

Година СХИХ • Нова серија • Број 2

Beograd

2006.

Vlasnik i izdava~:
АДВОКАТСКА КОМОРА СРБИЈЕ
11000 Београд, Деоанска бр. 13/II
Телефон: +381 11/32 39 875 – Факс: 32 37 082
www.advokatska-komora.co.yu

Досадашњи главни и одговорни уредници:
Миљан Ст. МАРКОВИ] (1887. и 1897–1901); Ђорђе НЕНАДОВИ] (1888–1890);
Добри воје-Добра ПЕТКОВИ] (1902–1906. и 1925–1926); Ђубомир СТЕФАНОВИ]
(1927–1930); Др Обрад БЛАГОЈЕВИ] (1931–1933); Др Вићан БЛАГОЈЕВИ] (1934); Др Радоје
ВУК^ЕВИ] (1935–1937); Владимир СИМИ] (1938–1941); Др Александар МИКУЛИ]
(Advokatura, 1976–1981); Горазд ОГУРЕК (Advokatura, 1982–1984); Мићаило МЛАДЕНОВИ]
(Advokatura, 1985–1990); Мирослав ДИ^И] (1991–1995); @ивојин [ЕСТИ] (1995–2002).

Главни и одговорни уредник:

————— * —————
Др Недељко ЈОВАНЧЕВИЋ
advokat u Београду

Уређивачки одбор:

————— * —————
Рајна АНДРИЋ, advokat u Београду, **др Радоња ДУБЉЕВИЋ**, advokat u
Београду, доцент **др Марко ЂУРЂЕВИЋ**, Правни факултет u Београду, **Рале**
ЈАНКОВИЋ, advokat u Војеву, **Драган НИКОЛИЋ**, advokat u По`ареву,
проф. др Ђорђе ЛАЗИН, Правни факултет u Београду, **мр Слободан СТО-**
ЈАНОВИЋ, advokat u Београду, **Мирко ТРИПКОВИЋ**, advokat u Београду,
Милинко ТРИФКОВИЋ, advokat u Земуну, **Ненад ЏЕЛЕБИЋ**, advokat u
Београду

Грађивачки уредник: **Зоран БОЖИЋ**, дипл. инж.

Коректура и прелом: **Душан ЋАСИЋ**

Адреса редакције:

————— * —————
АДВОКАТСКА КОМОРА СРБИЈЕ
11000 БЕОГРАД, Деоанска 13/II – Тел.: +381 11/32 39 875 – Факс: 32 37 082
BRANI ^ и злати тромесе-но. Godi { wa pretplata i znosi 160 di nara, a pojedina~ni broj je 40
di nara. Rukopisi se ne vra}aju. Saradwa u ~asopisu se ne honorira { e.
Pretplat a: АДВОКАТСКА КОМОРА СРБИЈЕ – 11000 БЕОГРАД, Деоанска 13/II,
sa naznakom: za Brani~. @и ро-ра-ун број: 205-12358-68

Na osnovu mi { ~ewa Republi~kog mi ni starstva za kul turu, broj 413-00-1737/2001-04,
od 21. decembra 2001. godi ne, ~asopis je oslobo|en od obaveza pla}awa poreza na promet.

[tampano u 6.000 pri meraka
[tampa: TON PLUS, Београд

САДРЖАЈ

Предговор	5
-----------------	---

ЧЛАНЦИ

Slobodan Beqanski

Pol o` aj brani oca i odnos prema advokaturi u novom Zakoni ku o kri vi ~nom postupku	9
--	---

Marinka Cet ini }

I nsti tut zastarel osti u Kri vi ~nom zakoni ku Srbi je sa predl ogom de lege ferenda	31
---	----

Zoran M. St evanovi }

Ni vo ostvareni h me unarodni h standarda u zatvorski m si stemi ma I tal i je i Srbi je	38
---	----

РАСПРАВЕ

Zoran Tomi }

„U susret novom Ustavu – pravosu e, dan posle“	67
--	----

Mi roslav Boji }

I zmene Zakoni ka o kri vi ~nom postupku	73
--	----

Mi linko Tri f kovi }

Odbi jawe tu` benog zahteva me upresudom	80
--	----

Bogoqub Ga~evi }

Zakonska obespravqenost okri vqenog po tu` bi pri vatnog tu` i oca	86
---	----

ПРИКАЗИ И ОСВРТИ*Obrad Peri }*

Zbornik radova u ~ast @ana Pradel a 92

Nedeqko Jovan~evi }

Evropski sud za qudska prava

(Kwi ga *M. Paunovi }a i S. Cari }a*) ..... 95**ИНФОРМАТИВНИ БИЛТЕН АК СРБИЈЕ БР. 47** ..... 97**IN MEMORIAM**

Tomislav Petrovi } – Voskar (1938–2006) 119

Radoje Pri ca (1933-2006) 120

ПРЕДГОВОР

Na kraju ~etvorogodi { weg mandata sada{ we redakcije i glavnog i odgovornog uredni ka *Brani*~a, nakon konstui sawa organa upravqawa osnovni h komora i AK Srbije, predstoje i zbori za ~lanove redakcije i glavnog i odgovornog uredni ka. Upravo u ovom broju }e bi ti objavqen konkurs za glavnog i odgovornog uredni ka. U mi nul om peri odu ni su se de{ avale „revoluci onarne stvari “. Od informativnog glasila ~asopi s je ponovo postao ugledna publi kacija za pravnu teori ju i praksu, kao { to je bi o u vreme kada je i pokrenut, pre 120 godi na. U protekle ~eti ri godi ne u ~asopi su su objavqivani ~lanci na{ ih najemi nentni jih profesora, ali i advokata koji su na{ li vremena i snage da pri preme rad za objavqi wawe. ^lanci su bili veoma aktuel ni i prati li su zakonodavnu di nami ku a u raspravama su se iznosili poli mi ~ki stavovi o razni m oblasti ma prava. I ako je na{ a zemqa „zna~ajno zastupqena“ pred Ha{ kim sudom, nije bilo dovoqno radova iz ove oblasti – neverovatno je da od toli kog broja kole ga koji tamo nastupaju u ul ozi brani oca ili savetni ka ni smo do bili i interesantne radove.

Nastojali smo da u ~asopi su pri kazujemo nove kwi ge i monograf i je koje su po na{ em izboru bile aktuel ne za advokatski red. Redovno smo objavqi vali i *Bilt en AK Srbije*.

Nova koncepcija ~asopi sa podrazumeva da nau~no-stru~ni radovi moraju ~initi prete`an deo sadr`aja ~asopi sa. Tako|e, shodno Zakonu, glavni i odgovorni urednik mora imati nau~ni stepen zvawa doktora nauka, dok preko 50% ~lanova redakcije moraju imati nau~ni stepen magistara ili doktora nauka. Sa takvom koncepcijom i ure|i va~kim odborom ~asopi s je podignut na

vi sok teorijski ni vo, koji je postao prepoznatqiv u nau~nim krugovi ma. Kod izbora budu}ih ~lanova ure|iva~kog odbora i glavnog i odgovornog uredni ka o tome bi trebal o vodi ti ra~una.

Neophodno je ista}i da se autori radova, posebno advokati, ni su pri dr`aval i osnovni h uslova za tehni ~ku opremu teksta koji dostavqaju redakciji za objavqi vawe, na pri mer, nedostaje zakqu~ak, prevod na engleski, i td. (u svakom broju *Brani~a* { tampano je precizno uputstvo za tehni ~ko opremawe teksta). Radovi se { acu { tampani na papi ru, bez elektronskog zapi sa (di sketa, CD i li e-mail), { to usporava i poskupcuje pri premu za { tampu.

Kada se i ma u vi du kol i ko je usvojeno zakona iz razni h oblasti prava, onda je za ~u|ewe { to je mal o radova u koji ma advokati komentari { u ove zakone. Mo`e se postavi ti pi tawe zbog ~ega je tako, da li je to posledica ~i weni ce { to se radovi ne honorir{u, i li je u pi tawu ne{ to drugo.

I nterasantno je pri meti ti da je u posledwe tri godi ne doneo mnogo zakona, ali u ovim projekti ma ni su u~estvoval i predstavni ci advokata, i li najugledni ji nau~no-stru~ni radni ci iz odgovaraju}ih oblasti. To je daqe dovel o do toga da su ovi zakoni stupi li na pravnu snagu osmog dana od dana objavqi vawa u Slu`benom glasniku, a zati m, kao kuri ozi tet, ovi zakoni se primewuju, reci mo, godi nu dana kasni je i zati m se prol ongi raj u rokovi pri mene u nedogled (npr. Zakon o ure|ewu sudova, Zakon o prekr{aji ma i dr.). Svojevrsna tautologi ja, zakon je na snazi a ne primewuje se.

Brojna zakonodavna di nami ka name}e teme u ~asopi su, pa su i daqe pri sutni koncepcijski zahtevi za objavqi vawe radova koji se ti ~u ovih zakona, kao i pri mene me|unarodnog prava, ci vi lnog i krivi ~nog pred me|unarodni m ustanovama (Evropski sud za qudska prava, Ha{ki tri bunal i stalni Me|unarodni krivi ~ni sud). Dr`i mo da bi veoma zna~ajni bili komentari aktuel ne sudske prakse, kao i pri lozi iz oblasti sudske prakse. U svakom slu~aju o~ekujemo da kole ge u { to ve}em broju dostavqaju svoje radove radi objavqi vawa, kao i da pi smeno dostave svoje i deje o tome kako oni vi de sadr`aj ~asopi sa u rubri kama *~lanci* i *koment ari*, i li da predlo`e nove temate. Svakako, treba vodi ti ra~una da se teme qna koncepcija „nau~no-stru~nog“ ~asopi sa ne mewa, ve}

---

treba radi ti na tome da objavljeni radovi budu na još višem naučno-stručnom nivou, da radovi prate naučno dostignuća u teoriji i praksi. Treba ustrajati na tome da svaki broj časopisa bude dobra osnova za dodatnu edukaciju, posebno mladima pravnicima, jer novo doba mnogo više zahteva od advokature.

Na kraju treba reći da su postojali objektivni razlozi zbog kojih ovaj broj *Branika* izlazi sa zakazanim (izbor organa upravnika u osnovnim komorama i na nivou AKS, pa time i izbor ili reizbor uređivačkog odbora i glavnog i odgovornog urednika, finansijska situacija i sl.).

*Glavni i odgovorni urednik
dr Nedečko Jovanović*

Ч Л А Н Ц И

Bрани ~, br. 2/2006

UDK: 343.16 (497.11)

Dr Slobodan Beqanski

advokat u Novom Sadu

ПОЛОЖАЈ БРАНИОЦА И ОДНОС ПРЕМА АДВОКАТУРИ У НОВОМ ЗАКОНИКУ О КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ

SA@ETAK: Predmet analize su nova re{ewa o braniocu i odnos prema osnovnim vrednostima advokatske profesije u Zakoniku o krivi ~nom postupku iz 2006. godine. Autor ocewuje da broj nepri hvatqivih ili suvi {nih inovacija znatno prema{uje meru uobi ~ajenu za poduhvate ove vrste, pri pi suju}i to brzini sa kojom je Zakonik donet, odsustvu stru ~ne rasprave i pri metnom nastojawu wegovi h kreatora da u jedan ekl ekti ~ki rad unesu i svoj origi nalni dopri nos. Rezul tat svega toga je niz odredbi restri kti vnog karaktera koje pravo okri vqenog na formalnu odbranu podre |uju i nteresi ma efikasnosti.

Kqu ~ne re ~i: krivi ~ni postupak, brani lac, tu `i lac, sud, okri vqeni .

Увод

Nepune ~etiri godine posle po ~etka primene va `e}eg Zakonika, donet je novi Zakonik o krivi ~nom postupku.¹ U pi tawu je

---

¹ Novi Zakonik o krivi ~nom postupku progla {en je 30. maja 2006. godine, objavqen je 2. juna 2006. godine („Slu `beni glasnik RS“ br. 46/2006), a stupio je na snagu 10. juna 2006. godine. Pri mewi va}e se od 1. juna 2007. godine, i zuzev odredbi koje se primewuju od dana stupawa zakona na snagu, a odnose se na zabrawena pi tawa za o{te}enog ili svedoka (~lan 107), na pravila saslu {awa „posebno osetqivih o{te}enih i svedoka“ (~lan 110), na saslu {awe za{ti}enog svedoka (~lanovi 117–122), i na preki de, pauze i ponovno otpo ~i wawe glavnog pretresa (~lanovi 333–335). Nacrtom Zakona o izmenama i dopunama Zakona o krivi ~nom postupku predvi leno je da i odredba o trajawu pri tvora nakon podi zawa optu `ni ce po ~ne da se primewuje

{ esta integralna kodifikacija u ovoj pravnoj materiji, periodu od gotovo osam decenija postojawa i transformisawa pravnih sistema dr`ava ~iji je Srbija sledbenik.<sup>2</sup> Takve poduhvate, pa i one mawe ambiciozne, koji su se svodili na dono{ewe va`njih novela, pratile temeljne pripreme.³ Pri dono{ewu novog ZKP u~iwen je i zuzetak. Od pojave prve radne verzije, pa do izglasawawa ZKP u skup{tini, proteklo je samo tri meseca.

Te{ko je na}i razloge zbog kojih je ovako zna~ajan zakon donet bez dovoqne pripreme i javne rasprave, uz ubrzanu skup{tinsku proceduru. Nije lako razumeti zbog ~ega se za stru~nu proveru i kritiku recepciju predlo`enih re{ewa nije moglo na}i vreme, kada se za *vacatio legis* na{lo ~itavih godinu dana. Va`ei ZKP nije bio u raskoraku sa me|unarodnim pravnim standardima, ni ti je wegova prijena ometala rad dr`avnih organa zadu`enih za otkriwawe i procesuirawe ~inilaca krivi~nih dela. Prelazak sa sudske na tu`ila~ku istragu nije bio uslov harmonizacije unutra{weg prava sa pravnim sistemima ~lanica Evropske unije. Za takvu transformaciju istrage na{e javno tu`ila{tvo jo{ uvek nije spremno, ne samo zbog nedostatka stru~nog kadra, nego i zbog svoje prekomerne podre|enosti i fakti~ke podlo`nosti uticajima izvr{ne vlasti. Koristan primer te{ko}a sa koji ma se dr`ava suo~awa u promenama ove vrste je vi{egodi{wi neuspeh u osniwawu apelaci onih sudova i Upravnog

---

od kada taj zakon stupi na snagu. U daqem tekstu bi }e kori{ }ena skra}enica „ZKP“, a ~lanovi navedeni bez oznake zakona kome pri padaju odnosi }e se uvek na novi ZKP.

² Zakoni k o sudskom krivi ~nom postupku za Kraqevi nu Jugosl aviju (daqe: ZSKP) donet je 16. februara 1929. godine. Prvi Zakon o krivi ~nom postupku posle Drugog svetskog rata donet je 29. septembra 1948. godine, a pri mewivao se od 6. novembra 1948. godine. Zakoni k o krivi ~nom postupku donet je 10. septembra 1953. godine, pri mewivao se od 1. januara 1954. godine i pretrpeo je vi{e izmena i dopuna 1959, 1962, 1965, 1967, 1970. i 1973. godine, sa dva pre~i{ }ena teksta iz 1960. i 1967. godine. Naredni Zakon o krivi ~nom postupku donet je 24. decembra 1976. godine i pri mewivao se od 1. jula 1977. godine. Va`ei Zakoni k o krivi ~nom postupku donet je 28. decembra 2001. godine, pri mewuje se od 28. marta 2002. godine, a izmewen je i dopuwen krajem 2002. godine.

³ Rad na pripremi va`eg ZKP otpo~eo je jo{ 1989. godine u radnoj grupi koju je imenovalo tada{we Savezno izvr{no ve}e SFRJ, a zavr{en je, posle vi{e preki da, u radnoj grupi koju je krajem 2000. godine formirao tada{wi savezni ministar pravde, prof. Mom~ilo Gruba~.

suda, i ako se, po na{ oj oceni, radi o mawe zahtevnoj reorgani zaciji od one kakvu i zi skuje prelazak sa sudske na tu` ila~ku is tragu. Sva prilago|avawa i poboq{ awa ZKP, a ne osporavamo da je takva potreba postojala, mogla su bi ti posti gnuta obi ~nom novelom. O nepotrebnoj `urbi i o nesolidnosti, koja je u jednom delu posledica takve `urbe, dovoqno govori podatak da su za novi ZKP ve} pri premqene izmene i dopune sa preko tri deset i ntervecija su{ tinskog karaktera.⁴

U ovom radu pa`wa }e bi ti posve}ena novim re{ ewima u ZKP koja se odnose na brani oca i na odnos prema nekim od osnovnih vrednosti advokatske profesije.⁵

Нове одредбе о браниоцу

1. Osim obaveze da dostavi punomo}je (~lan 68 stav 4 va`e}eg ZKP), бранилац је обавезан да у пуномоћју наведе седиште, тачну адресу и све друге податке потребне за позивање и достављање писмена, i da blagovremeno obavesti organ koji vodi postupak o svakoj promeni svoje adrese i svog boravi { ta (члан 67 ставови 4 и 5). U slu~aju propu{ tawa ovih du`nosti, organ koji vodi postupak mo`e brani oca kazniti nov~anom kaznom do 150.000 dinara i obavezati ga da snosi tro{ kove koje je prouzrokovao.

Nai zglied korisno i nsi sti rawe na procesnom redu i pak i ma niz nedostataka.

Dok nema punomo}ja advokat ni je brani lac. I sto tako, advokat se ne mora prihvatiti odbrane ako je, bez wegovog znawa ili posredovawa, punomo}je dao okri vqeni usmeno na zapi snik, ili je punomo}je sastavio i sudu dostavio ma ko od drugih lic a ovla { }enih da okri vqenom uzmu brani oca. Ka` wawawe takvog advokata kao „brani oca“, zbog navodnog propusta da podnese punomo}je, ili da u punomo}ju koje nije on sastavio navede odre|ene

⁴ Ubrzo posle dono{ ewa novog ZKP i pojavqivawa prvih kritika, pri premqen je Nacrt Zakona o izmenama i dopunama Zakonika o krivi ~nom postupku, u kome mawi deo zauzimaju tehni ~ke i rutinske intervencije, a ve}i deo rezultat je nastojawa da se isprave o~i gledne slabosti i praznine.

⁵ U analizi su razmatrana obrazlo`ewa data u prvoj radnoj verziji ZKP, koju je na pojedine adrese dostavila Komisija za reformu pravosu|a uz svoj dopis od 22. 02. 2006. godine. Predsednik radne grupe za izradu ZKP bio je prof. dr Milan [kuli}. U ovom ~lanku se sastavqa~i novog ZKP nazivaju autori ZKP.

podatke, nema ni kakvog smisla. Smisla nema ni mogućnost ka-
 `wawawa brani oca zbog formalnog propusta da u punomo}ju na-
 vede svoju adresu, ako su podaci o sedi { tu wegove kancelarije
 poznati sudu, ako se dostavqawe u sudu sprovodi preko posebnog
 faha, ili ako na punomo}ju postoje podaci o broju telefona ili
 nazivu e-mail-a. Obavezu je, o~i gledno, trebalo propisati druga-
 ~ije, kao zasebnu obavezu koja nastaje od momenta davawa ili do-
 stavqawa prihva}enog punomo}ja ma u kojoj formi i ma sa ~ije
 strane, a ni kako je vezivati za samo punomo}je i wegov sadr`aj.

2. Brani oca koji je „злoупотребилo контакт са окривљеним у
 притвору ради посредовања у утицају на сведоке, сау~еснике или
 прикрива~е“, или је „на други на~ин злoупотребом свог права на
 контакт са притвореником у~ествовао у извр{ ewu криви~ног де-
 ла, припремају бекства притвореног лица или спре~ававу, одно-
 сно оте`ававу остварења сврхе притвора“, суд је ду`ан да ис-
 кључи из кривичног поступка и изрекне му новчану казну до
 300.000 ди нара (члан 70 став 1). У ставу 4 и стог ~лана одре|ено је
 да }е ре{ ewe о искqu~ewu и ка`wawаву суд doneti након саслу-
 { awa brani oca у присуству ту`ioca, окривљеног и представни-
 ка адвокатске коморе, и изво|ева других потребних доказа. Pro-
 tiv ре{ ewa branilac има право `albe ванрасправном ве}у, али
 `alba не одла`е и звр{ ewe ре{ ewa.

Није propisano kakva се pravila припремају у овом поступку,
 ко поступак и kakvim актом pokре}е, ко га у име суда води, да ли
 је поступак страна~ки и контрадикторан, и да ли branilac има
 право процесне иницијативе и право на brani oca. Због ових про-
 пуста мало је вероватно да би у том поступку brani ocу биле пр-
 `ене гаранције против самовоље, посебно и мажу}и у виду да we-
 gova `alba нема ни devolutivno ни suspenzivno дејство.

Нејасно је, осим тога, у ~ему би се састојала разлика, која се
 о~и gledно прави у овом propisu, изме|у злoупотребе са циљем
 посредовања у утицају на сведоке, сау~еснике или прикрива~е, с
 једне стране, и звр{ ewa криви~ног дела, с друге стране, и припре-
 мања бекства притвореника, са тре}е стране, буду}и да је свака
 од ових активности и криминосна као криви~но дело. Нејасно
 је, тако|е, у ~ему би се састојала било kakва одговорност brani o-
 ca за „спре~ававе или оте`ававе остварења сврхе притвора“, а
 да она ве} није део претходно изри~ито поменутог, и од овог
 основа за искqu~ewe и ка`wawаве издвојеног, делована у циљу

uti caja na svedoke, sau~esni ke ili pri kriva~e, ili u ci qu pri-
premawa bektva. Da li bi, mo` da, ote` avao ili spre~avao
ostvarewe svrhe pri tvora i onaj brani lac koji, savesno pri stu-
paju}i svojoj profesionalnoj ulozi, osporava postojawe razloga
za odre|ivawe pri tvora? Kako se uop{ te, povrh sudel ovawa u ko-
luzi onoj opstrukciji i pri premawu bektva, mo` e svrha pri tvo-
ra „spre~avati“ ili „ote` avati“? Da li }e i brani lac koji okri-
vqenom, protiv koga je odre|en pritvor zato { to se ne mo` e
utvrditi wegova istovetnost, savetuje da se brani }utawem, bi ti
iskqu~eni ka` wen, jer na taj na~in ipak „ote` ava“ ostvarewe
svrhe pri tvora?

Propis uvodi u procesno pravo sadr` aje krivi ~nog materi-
jalnog prava. Ako se pojavi osnovana sumwa da je brani lac u~i-
nio neku od opisani h radwi, dr` avni organ koji je o tome obave-
{ ten, ili je to saznao na drugi na~in, na osnovu ~lana 253 stav 1
ZKP bi o bi du` an da protiv brani oca podnese krivi ~nu pri ja-
vu. Zbog toga je u ZKP mesto mogla na}i samo odredba o iskqu~e-
wu brani oca protiv koga je, zbog neke od navedeni h zlo upotreba,
podneta krivi ~na prijava, pokrenuta i straga, ili podignuta op-
tu` nica.

3. Sli ~no je i sa odredbom člana 323, prema kojoj браниоцу
или пуномоћнику оштећеног, ako posle opomene i izri cawa dve
nov~ane kazne, nastavi da ometa red na glavnom pretresu, naru-
{ ava dostojanstvo suda ili ne po{ tuje nare|ewa predsedni ka ve-
}a, predsedni k suda mo` e izre}i jo{ jednu nov~anu kaznu, ali i
kaznu zatvora do sedam dana, ili i jednu i drugu kaznu. Ako i po-
sle kazne nastavi da naru{ ava red mo` e mu bi ti uskra}ena daqa
odbrana ili zastupawe na glavnom pretresu. Osim { to je propi-
sano da `alba ne odla`e i zvr{ ewe re{ ewa i da nije razlog za
prekid i odlagawe pretresa, nije odre|eno kakav postupak spro-
vodi predsedni k suda i da li u takvom postupku brani lac ili pu-
nomo}nik o{ te}enog i maju i kakva prava. Nije jasno kako je zami-
{ qeno da se i zvr{ ewe kazne zatvora protiv brani oca ne pojavi
kao razlog za odlagawe ili prekid pretresa. Nije jasno, najzad,
ni zbog ~ega se autori ZKP ovde ni su opredelili za iskqu~ewe
i zdaqeg toka krivi ~nog postupka, i ako se radi o najte` oj di sci-
plinski meri.

4. Novom odredbom člana 74 став 2 brani ocu je uskraћено
право на копирање преписа из члана 147 став 2, tj. prepri sa sni maka

dobijeni h upotrebom tehni ~kih sredstava tokom tajnog zvu-nog nadzora osumwi ~enog, sprovedenog na osnovu ~lana 146 (sni mci telefonskih i drugih razgovora ili komunikacija drugim tehni ~kim sredstvima). I sto to je uskra}eno i okrivqenom (~lan 201 stav 4).

U nedostatku izvornog obrazlo`ewa, pretpostavqamo da je zabrani ci q da spre~i povredu privatnosti i rasturawe kopija prepi sa oni h sni maka koji eventual no tokom kri vi ~nog postupka budu izdvojeni iz spisa.

U dosada{ voj praksi pokazalo se da su transkri pti sni mqe-nih razgovora izuzetno obiman i slo`en materijal, koji zbog osobenosti te vrste komunikacija (kori { }ewe `argona, nedovr-{ enih re~enica, nadi maka, po{ tapalica, { ifrovani h poruka) i zi skuje pa`ci vu i detaqnu analizu. Ni je te{ ko zakqu~iti da se zabranom kopi rawa prepi sa brani lac dovodi u potpuno neravnopravan polo`aj sa tu`i ocem i li {ava mogu}nosti da se teme qno pri premi i akti vno prati tok postupka.

Ova zabrana povre|uje i me|unarodne akte o ulozi i pravi ma advokata. Osnovni principi UN o ulozi advokata,⁶ na primer, nal a`u dr`avnim organi ma da u ci qu pru`awa del otvorne pravne pomo}i obezbede advokati ma pristup i nformacijama, dosi jei ma i dokumenti ma koji su pod wi hovom kontrolom (ta~ka 21). Sli ~no se proklamuje i u prvom na~elu Preporuke Komi teta mi ni stara Saveta Evrope (ta~ka 7)⁷ i u Me|unarodnoj konvenciji o za{ ti ti prava odbrane (~lan 5).⁸ I ako se ovde formal no ne dovedi u pi tawe pristup dokumenti ma, i pak se zabrana da se zapi s dokumenta tehni ~ki prenese na na~in koji jedi ni jem~i verodostojnost mo`e u {i rem smi slu smatrati ograni ~avawem pristupa, pa i kr{ ewem op{ tepri hva}enog pravi la me|unarodnog prava.

⁶ Osnovni principi o ulozi advokata usvojeni su na 8. Kongresu UN o prevenciji krimi nala i postupawu prema u~ini oci ma kri vi ~nih dela, odr`anom u Havani od 27. avgusta do 7. septembra 1990. godi ne

⁷ Preporuka (2000) 21 usvojena je 25. oktobra 2000. godi ne na 727. sastanku zameni ka mi ni stara i poznata je pod nazi vom „Sloboda obavqawa advokatske profesije“.

⁸ Me|unarodna konvencija o za{ ti ti prava odbrane doneta je u Parizu 26. juna 1987. godi ne, a u 1995. godi ni pristupi la joj je u Novom Sadu i Advokatska komora Srbije.

Bojazan od zloupotreba ne sme biti razlog da se osnovna prava i skqu~e.⁹ Dovoćna brana od eventualnih zloupotreba je krivi~na odgovornost. Ukoliko sud odlu~i da snimci i prepi si ni su potrebni za vo|ewe krivi~nog postupka, ili da se ne mogu koristiti kao dokaz, branilac koji ih u~ini dostupnim javnosti mogao bi da odgovara za krivi~no delo *povreda tajnosti i post upka* (~lan 337 KZ), i maju}i u vidu da je odredbom ~lana 147 stav 6 propisano da se u takvim slu~ajevima ovi podaci smatraju tajnom.

Bizarna posledica ovakvog normirawa je i mogućnost da se, primenom ~lana 201, kopirawe dozvoli ~ak i licu koje ne spada u krug glavnih i sporednih procesnih subjekata, ako ima „opravdan interes“, a da se braniocu, za koga va`i apsolutna pretpostavka „opravdanog interesa“, na osnovu posebne odredbe ~lana 201 stav 4 u vezi sa ~lanom 74, to ni kako ne mo`e dozvoliti.

5. Odredbom члана 76 став 2 браниоцу је забрањено да предузима радње против изричито изражене воље окривљеног, osim kada je u pitawu `alba protiv presude sa izre~enom kaznom zatvora od tri deset godi na ili te`om kaznom.

Prema va`e}em ZKP braniocu je dozvoćeno da nasuprot voći optu`enog izjavi `albu protiv presude kojom je izre~ena najstro`a kazna, a uskra}eno mu je pravo da mimo voće okrivćenog podnese prigovor protiv optu`nice. Postojali su opravdani razlozi da se ne pribegne generalnoj zabrani, kao { to je sada u~i weno.

Uslovoćavawe svih branioc-evih radwi u postupku izostankom negativno izra`ene voće optu`enog, dovodi u opasnost osnovnu funkciju formalne odbrane, u slu~aju da okrivćeni izra`ava voću suprotnu zakonu i du`nosti ma advokata. Mada su takve situacije retke, ne mo`e se iskqu~iti mogućnost da se okrivćeni izri~ito protiviti da branilac predlo`i ma kakav dokaz koji ide u prilog odbrane, da pristupi na glavni pretres i ako je uredno pozvan, da postavća pitawa, ili da daje zavr{nu re~. Nejasno je kako bi sud primenio odredbe o ka`wawu, koji ma

⁹ Jo{ jedan primer uskra}i wawa prava u ciću spre-awawa zloupotreba je vra}awe na staro re{ewe da se izuze}e zbog sumwe u nepri strasnost mo`e tra`iti samo do po~etka glavnog pretresa (~lan 41 stav 2). Autori ovo jednostavno obrazla`u ocenom da su se „u praksi de{avale zloupotrebe usmerene na odugovla~ewe krivi~nog postupka i ostvari wawe nekih vanprocesnih cićeva“.

su autori ZKP ina~e skloni, kada su braniocu data { i roka ovla{ }ewa da, izgovaraju}i se voqom okri vqenog, demonstri ra neposlu{ nost ili ~ini procesne zloupotrebe. Nejasno je i kako bi branilac takve svoje postupke pravdao u slu~aju optu` be da je prekr{ io pravila Kodeksa profesionalne etike advokata (daq: Kodeks), zato { to nije postupao u skladu sa svoji m uverewi ma i interesima klijenta (pravilo 12), zato { to se prihvatio posla koji ga dovodi do nekri ti ~kog izvr{ avawa tu|ih naloga (pravilo 13), zato { to nije postupao stru~no (pravilo 15), ni ti je svoju profesiju obavqao savesno, bri`ci vo, uz punu posve}enost slu~aju koji mu je poveren i kori{ }ewe svih svoji h znawa i sposobnosti, i svih pravno dopu{ tenih i opravdani h sredstava (pravilo 17). Autori ZKP jednostavno su izbrisali grani cu izme|u materijalne i formalne odbrane i uki nuli jedno od osnovnih pravila Kodeksa, koje nala` e advokatu da se ne poi stove}uje sa klijentom (pravilo 77.5). Nije u pi tawu samo Kodeks! I u Osnovnim principi ma UN o ulazi advokata isti ~e se da advokati ne smeju u obavqawu profesije bi ti poi stove}ivani sa klijenti ma i wi hovi m predmeti ma (ta~ka 18).

Svako uki dawedi stin kci je izme|u du`nosti koje name}e profesionalni integritet i { i roke slobode koja pri pada lai ~ki m procesnim raspolagawima okri vqenog, preti da branioca pretvori u puko oru|e klijenta. Pri tom, ne sme se izgubiti iz vida da okri vqeni ~esto donosi odluke protiv svoji h interesa, ne samo zato { to je za pravo neuk, nego i zato { to ima pogre{ ne procene, podstaknute i impulsi vni m reakcijama, reakti vni m psi hozama, predrasudama ili frustracijama. Pri medba da bi u slu~aju takve kolizije branilac mogao da otka` e punomo}je, zasni vala bi se na tezi da je jedini pogodan branilac onaj koji se ne suprotstavqa i dejama okri vqenog i koji pri hvata da na { tetu svog ugleda bude zavi san od wegovi h hi rova. Osim toga, takva pri medba nai { la bi na nepremosti ve prepreke kada se radi o braniocu po slu`benoj du`nosti. Ujedno, ona bi se kosi la sa i novacijom o kojoj }e bi ti re~ u narednoj ta~ki.

6. Novom odredbom члана 76 став 3 propi sano je da **права и дужности браниоца престају** kad mu okri vqeni opozove ili otka` e punomo}je, ili kad bude razre{ en, ili u roku od mesec dana od kada branilac otka` e punomo}je okri vqenom, osim ako okri vqeni ve} ima ili je anga`ovao drugog branioca.

Razli kovawe otkaza i opozi va punomo}ja, po svemu sude}i, poti ~e iz Zakona o parni ~nom postupku, u kome se propi suje da stranka mo` e u svako vreme opozvati , a punomo}nik otkazati punomo}je (~lan 93 stav 1).<sup>10</sup> Zastupawe je vrsta kontrakta koji svaka stranka mo` e po op{ tim pravili ma otkazati . Formalna odbrana, me|uti m, po~i va na bi tno druga~iji m pravili ma nego { to su pravila o zastupawu i punomo}ju u ci vi lni m stvari ma. Otuda je suvi { no kori { }ewe dva termi na za radwu sa isti m pravni m posledi cama.

I pak, ovo pi tawe mawe je va` no, kao { to su lako re{ i ve, ma da re~i to govore o na~i nu na koji je ZKP pri preman, upadqi ve gramati ~ke i sintaksi ~ke te{ ko}e uz koje je sro~en stav prvi i stog ~lana.<sup>11</sup> Daleko su zna~ajni je odredbe o odl o` enom dejstvu prestanka prava i du` nosti brani oca, kada punomo}je otkazuje sam brani lac.

Advokat je ovla{ }en da otk a` e odbranu ako ga kli jent javno omalova` ava, ako uporno odbija saradwu sa wi m, ako mu postavqa nemogu}e zahteve, ili ako od wega tra` i da kr{ i pozi ti vne propi se i Kodeks (pravilo 83 Kodeksa). U takvom slu~aju brani lac je u obavezi da, dok kli jent ne uzme drugog brani oca ili dok ne istekne najvi { e tri deset dana, preduzi ma one mere bez koji h bi kli jent pretrpeo { tetu (pravilo 82 Kodeksa). Formalna odbrana u i ntegral nom smi slu, i preduzi mawe samo odre|eni h mera od strane brani oca, ni su i sta vrsta pravne pomo}i . Okri vqeni bi svakako pretrpeo { tetu ako brani lac propusti neprekora~i vi rok, ali ne uvek i kada brani lac i zostane sa gl avnog pretresa. Autori ZKP ili ni su i mali Kodeks u vi du, ili su smatrali da je nebi tno { ta se wi me nal a` e, s obzi rom da zakon i ma ja~u snagu. Bilo { ta da je po sredi , jednako bi pogre{ ili . U Kodeksu nije slu~ajno napravqena razli ka i zme|u nu` ni h mera i potpune od-

¹⁰ I u Zakonu o obligaci oni m odnosi ma, u odseku o zastupawu, propi sano je da vlastodavac mo` e po svojoj voqi suzi ti ili opozvati punomo}je (~lan 92 stav 1).

¹¹ U ~lanu 76 stav 1 glasi : „Brani lac je ovla{ }en da u kori st okri vqenog preduzi ma radwe koje mo` e preduzeti okri vqeni , osi m po izuzetku, oni h radwi koje zbog wi hove pri rode ili u skl adu sa odredbama ovog zakona, mo` e vr{ i ti samo okri vqeni li ~no“. Da je ovaj tekst pro{ ao kontrolu lektora, makar se radilo i o lai ku za pravo, ne bi se odr` ali ni interpunkci ja, ni ti bi opstao pleonazam „osi m po izuzetku“, ni ti bi u istoj re~eni ci isti subjekt iste radwe i „preduzi mao“ i „vr{ i o“.

brane. Potrebno je izbeći situacije kakve može da prouzrokuje novopropisana generalna zabrana za branioca da preduzima radove protiv izričite voće okrivljenog. Ako okrivljeni postavqa braniocu nemoguće zahteve, ili zahteve ~ije bi ispuwewe podrazumevalo kr{ewe zakona ili Kodeksa, ali pri tom ne otkazuje (opoziva) punomo}je nego ~eka da to u~ini sam branilac, tada bi odlono dejstvo otkaza punomo}ja dovelo branioca u neodro`ivu poziciju da kr{ii zakon i profesionalne obaveze, bilo da u narednih tri deset dana nastavi da obavqa svoju funkciju, bilo da odbije da to ~ini. Ujedno, takva neprirodna situacija bila bi od {tete i za samog okrivljenog.

Postoje zakoni koji zahtevaju suvi {e, pi saoj Lon Fuller, koji su ~ak okrutni i nepravilni, ali se ipak ne protive osnovnoj svrsi pravnog poretka. Ali, uprkos problemu da se povu~e jasna granica izme|ute {ko}e i nemogu}nosti, postoje i zakoni koji naprosto zahtevaju nemoguće. Zato, ako od interpretatora o~ekujemo da o~uva smisao korisne misije, legistativala mu ne sme nametati besmislene zadatke.¹² I u na {em slu~aju, i ako su, zasebno posmatrana, oba suprotstavljena re {ewa u duhu pravnog poretka, besmisleno je da se od onih koji takva re {ewa primewuju u praksi zahteva i stovremeno pribegavawe i jednom i drugom, ili izbor izme|u jednog i drugog, kada izbor jednog svakako zna~i kr {ewe drugog.

7. Prema novoj odredbi члана 277 став 2, javni tu`ilac mora u toku istrage upozoriti branioca da je дужан да предложи прибављање одређеног доказа, чим сазна за његово постојање. Ukoliko branilac prekr {i ovu obavezu, istra`ni sudija može, na predlog javnog tu`ioca, kazniti branioca nov~anom kaznom do 150.000. dinara.

Ovako {i roko postavljena obaveza, u okviru propisane kome se ne govori o ci qu dokazi vawa, upu}uje na zakqu~ak da branilac može biti ka`wen i ako ne predlo`i izvo|ewe dokaza koji wegovom klijentu ne ide u pri log, ili mu direktno nanosi {tetu. Branilac, zaista, može saznati za postojawe „odre|enog dokaza“ ~ije bi pribavqawe bilo korisno za rasvetqavawe slu~aja, ali ne i za interese wegovog klijenta. Javni tu`ilac koji sazna da je branilac imao takvo saznavawe, a „odre|eni dokaz“ nije predlo`io, u obavezi je da od istra`nog sudi je zatra`i ka`wawawe branioca!

¹² Fuller, L. L., *Moralnost prava*, Podgorica, 1999, str. 80, ff.

Obaveze ove vrste druga~ije su postavqene na glavnom pretresu. Predsednik ve}a upozori }e brani oca da je, pod pretwom nov~ane kazne do 300.000 di nara i i skqu~ewa iz daqeg toka krivi ~nog postupka, du`an da sve svoje dokazne predloge saop{ ti „odmah, odnosno u najkra}em mogu}em roku po saznavu da je potrebno wi hovo izvo|ewe“ (члан 344 ставови 2 и 3). Prethodni stav u kome se propi suje obaveza predsednika ve}a da upozori okrivcenog na pravo da predla`e dokaze u pri log svoje odbrane (~lan 334 stav 1) i upotreba pri svojne zamene ce „svoje“ za odnos brani oca prema dokazni m predlozi ma koje je on du`an da predla`e (~lan 334 stav 2), upu}uju na zakqu~ak da je na glavnom pretresu krug brani o~evih obaveza u pogl edu dokazne i ni cijati ve i pak su`en na dokaze odbrane.

I z gramati ~kog tuma~ewa ovih odredbi sledi neobi ~an zakqu~ak da se od brani oca u toku i strage o~ekuje da bude bezrezervni saradnik pol i cij e i tu`ila{ tva u prikupqawu svih dokaza, umesto da kli jentu bude lojalan i da ne radi protivwegovih i nteresa. Za razliku od toga, na glavnom pretresu bi branilac, isti na uz pretwu stro`om kaznom od one koja mu je za nei spuwe~ewe takve du`nosti preti la u i strazi, bi o du`an da bez odlagawa predla`e samo „svoje“ dokaze! Sli ~ne odredbe do sada ni je bilo u propisi ma koji reguli { u na{ krivi ~ni postupak, pa ~ak ni u ZKP iz 1948. godi ne, sastavqenom po sovjetskom uzoru.

8. Pretpostavqamo da do ovakvog normi rawa ~lana 277 stav 2 ni je do{ lo zbog stvarne namere, ve} samo zbog nepa`we autora ZKP. I pak, zna~ewe izraza „одмах“ i „у најкраћем мoryhem по-кy“, kao i posledice prekora~ewa ovih opisno datih i ntervala, mogu}e je pri pi sati samo ci qu koji su autori i mali na umu. Kakav bi to mogao bi ti ci q?

Ako se odr`ava pri premno ro~i { te, stranke }e na wemu bi ti posebno upozorene da sve dokazne predloge „po pravi lu“ moraju i zneti na tom ro~i { tu, da }e u pogl edu dokaznih predloga i znetih na glavnom pretresu morati detaqno da obrazlo`e za{ to i h ni su izneli ranije, i da }e sud „odbi ti te predloge ako stranke ne u~ine izvesnim da u vreme odr`avawa pri premnog ro~i { ta ni su znale i li ni su mogle znati za odre|ene dokaze i li ~i weni ce koje je potrebno dokazivati “ (~lan 309 stav 7).

Upozorewe koje je predsednik ve}a du`an da u ovom pravcu da na glavnom pretresu ne odnosi se samo na stranke, nego i na бpa-

ниона, koga }e posebno upozori ti da u slu~aju kr{ewa ove obaveze mo`e biti новчано кажњен до 300.000 dinara i искључен из даљег тока кривичног поступка (~лан 344 став 2).<sup>13</sup> I ne samo to! Председник ве}а је ду`ан да на главном претресу одбије изво|ewe доказа који су предло`ени мимо услова из ~лана 309 став 7, при ~ему се брани оцу мо`е и зрe}и нов~ана казна до 150.000 dinara ако суд оцени да је „о~игледно намерно пропустио да на припремном ро~и {tu предло`и изво|ewe доказа или је на други на~ин поку{ао да грубо злоупотреби своје право на предлагање и изво|ewa нових доказа“ (члан 353 ставови 4 и 5).

[та ово практично зна~и? Претпоставимо да је одр`ано припремно ро~и {te на коме бранилац није ставио доказне предлоге, него их је изнео тек на главном претресу. Претпоставимо и то да је суд оценио да је бранилац за те доказе морао знати јо{у време одр`авана припремног ро~и {та али је намерно пропустио да их предло`и, и да их ни на главном претресу није предло`ио одмах. У таквој ситуацији суд би, у складу са ~ланом 353 став 4, био ду`ан да ове предлоге одбије, без обзира на садр`аж~иwenица које би виховим изво|ewем могле бити утвр|ене. Потом, суд би имао могу}ност да изрекне две нов~ане казне, једну по ~лану 353 став 5 до 150.000 dinara и другу по ~лану 344 став 3 до 300.000 dinara. Најзад, суд би могао и да искљу~и браниоца!

Поставља се питање на која је смислен одговор немогу}е на}и. Због ~ега суд само „мо`е“ да изрекне нов~ану казну, ако је услов за wено изрицање претходна оцена да је бранилац о~игледно намерно пропустио да изво|ewe доказа предло`и, или је на други на~ин грубо поку{ао да злоупотреби своје право? Због ~ега се спомине само поку{ај злоупотребе права, када пропу{тање да се предло`е познати докази не представља ни {та друго осим свр{ене радње овог „деликта“? Како се ду`ност суда да одбије касно предло`ене доказе о релевантним ~иwenицама сла`е са на~елном обавезом да се исти ни то и потпуно утврде ~иwenице које су битне за доно{ewe законице одлуке (~лан 13)? За{то се на једном месту ка`е да бранилац мо`е бити „нов~ано ка`wen“ (~лан 344 став 3), а на другом да му се мо`е „изрe}и нов~ана казна“? Како }е суд поступи ти ако окривљени потврди да је благовремено

¹³ У nacрту првих измена и допуна ЗКР предло`ено је да се ре~ „опту`еност“ замени ре~ју „странке“, али не и да се мена обавеза браниоца који једини мо`е бити ка`wen.

predlagawe dokaza bilo protiv wegove izri~i to izra` ene voqe? Zbog ~ega sud mo` e da izvede neblagovremeno predlo` ene dokaze ako pripremnog ro~i { ta nije bilo, a ne mo` e ako ga je bilo? I maju}i u vi du da se radi o opisno odre|enim ali prekluzivnim rokovima, i da je sa punom izvesno{ }u potrebno dokazati da ti rokovi nisu prekora~eni, zbog ~ega na pripremnom ro~i { tu predlozi moraju biti izneti samo „po pravilu“? Za{ to dokazi ~ije je predlagawe na pripremnom ro~i { tu propu{ teno moraju na glavnom pretresu biti odbijeni, a dokazi koji na glavnom pretresu nisu predlo` eni ni odmah ni u najkra}em mogu}em roku i pak mogu biti izvedeni? Otkuda jedno propu{ tawe di skval i fi kuje, a drugo ne di skval i fi kuje dokazi vawe? Zbog ~ega se za propust na pripremnom ro~i { tu brani ocu ne mo` e izre}i kazna, i ako posledice takvog propu{ tawa mogu biti nenadoknadi ve, dok se za propust na glavnom pretresu, koji ne mora proi zvesti { tetu za utvr|ivawe ~i weni ca i za prava okri vqenog, mo` e izre}i vi soka nov~ana kazna, a brani lac ~ak i skqu~i ti iz postupka?

Zna~aj ovi h pi tawa utoliko je ve}i { to od odgovora na wi h di rektno zavis i pravo na ` albu. Prema odredbi ~lana 405 stav 2, ` albu zbog nepotpuno utvr|enog ~i weni ~nog stawa ` ali lac мо же уложити samo ako u ` albi u~i ni i zvesnim da za dokaze na koji ma ` albu zasni va nije znao u vreme odr` avawa glavnog pretresa, ili da je na glavnom pretresu odmah ~i m je saznao za odre|eni dokaz, predlo` i o wegovo i zvo|ewe, ali je predsednik ve}a to odbi o.¹⁴

Da li procesna disciplina mo` e i mati takvu prednost nad pravi ma okri vqenog, a formalnosti koji ma je ci q procesna ekonomija nad ci qem da se slu~aj razjasni?

Na kraju, postavqa se i pi tawe uravnote` enog odnosa prema tu` i ocu i brani ocu. Ako se tu` i ocu dopu{ ta da bez posledica,

¹⁴ Upotreba izraza „mo` e ulo` i ti“ navodi nas na pi tawe da li je ova kva ` alba, ako tra` ene okolnosti u woj ni su u~i wene i zvesnim, nedozvoqena ili samo neosnovana. Iz odredbi o odlukama drugostepenog suda, ali i iz pri rode same stvari, proi zlazi da se za ` albu koja mo` e biti samo neosnovana koristi termini nol o gija prikladna za ozna~avawe ne~ega { to nije dozvoqeno. Na drugom mestu, kod vanrednog ubla` avawa kazne, i ako se radi o analognoj si tuaciji, propisano je da }e zahtev biti odba~en ako je o~i gledno da su osu|eni i wegov brani lac znali ili su mogli znati za okolnosti koje bi dovele do bla` e osude, a ni su predlo` ili wi hovo dokazi vawe ~i m su za wi h saznali (~lan 435 stav 6 u vezi sa ~lanom 343 stav 2).

spravvi vi h sa oni m posledi cama koje prete brani ocu, kalkul i { e kada }e odre|eni dokaz predlo` i ti, tada je na sceni nedopusti vo kr{ ewe standarda o „jednakosti oru` ja“, a ne samo implicitna statusna nejednakost koja ne naru{ ava na~elo kontradi ktornog raspravqawa.

9. Ovo nije usamqen slu~aj. Novi propi s члана 258 став 1–3 prу` a могућност да се у поступку користи као доказ и исказ све-дока кога није саслушао суд и који је саслушан без пружања при-лике браниоцу да саслушању присуствује. Јавни ту` и лас, а по wegovom овла{ }ewu и полиција, мо` e saslu{ ati као сведока гра|ани на кога је полиција позвала ради прикупqawa обаве{ te- wa, без обавезе да се о saslu{ awu обавесте оsumwi~eni и wegov branilac, ukoliko постоји опасност од одлагава и ли је wi hovo pri sustvo „iz drugih ва` nih razloga“ nemogu}e. Zapi snik о is- kazu takvog сведока мо` e се користи ти као доказ, и по одлuci ve- }a на главном pretresu pro~i tati, ukoliko је сведок одби о да на главном pretresu svedo~i, и ли је умро, du{ evno оболео, на nepo- znatom boravi { tu, и ли је wegov dol azak на суд nemogu} и ли znat- no ote` an zbog bolesti, starosti и ли других ва` nih razloga (~lan 362 став 1).

Kako vi di mo, „drugi ва` ni razlozi“ и wi hove varijacije да- ju прилику да се ви { estruko naru{ e ва` ni principi и правила кри ви ~ne procedure, а пре свега они који се ти ~u neposrednosti, судског расправqawa и права странака на активно и пасивно су- деловаве у свакој фази поступка. Све то омогу}ено је и тако { то је у ~лану 376 став 1 новог ZKP про{ иrena одредба ~лана 352 став 1 ва` e}eg ZKP, па се presuda ви { e ne}e заснивати само на доказима који су и зведени на главном pretresu, него и на докази- ма који су sadr` ani у zapi snici ма и другим материјалима који су на главном pretresu pro~i tani, „odnosno на одговарају}и на- ~in и знесени“! Није те{ ко закqu~i ти у којој мери }е овај и зузе- tak би ти погодан за то да се права окри vqenog и зи грају, а ул ога брани оца и гнори { e.

10. У одредби члана 95 став 4, којом је окри vqenom dato пра- во да непосредно пре prvog sasl u{ awa pro~i ta кри ви ~nu пријаву и ли обаве{ tewe о кри ви ~nom delu, dodato је и ograni ~ewe: после читања, а пре саслушања, окривљени не сме разговарати са бра- ниоцем. Ци q ovog ograni ~ewa је, ка` у аутори ZKP, да се spre~i доказна опструкција.

Okri vqenom ni je dopu{ teno da se sa brani ocem dogovara o tome kako }e odgovori ti na postavqeno pi tawe, ali ne i o tome kako uop{ te da se brani . U fazi postupka o kojoj je re~, okri vqenom jo{ uvek ni su postvqena pi tawa, pa je novo pravi lo di rektno suprotno pravu na odbranu. Osi m toga, ono uvodi neopravdanu nejednakost i zme| u okri vqenog proti v koga je podi gnuta neposredna optu` ni ca (~lan 285) i okri vqenog proti v koga se sprovodi i straga.

Va` no je napomenuti da je ovo pravi lo suprotno i me| unarodnim pravni m akti ma. U Preporuci Komi teta mi ni stara Sa veta Evrope izri ~i to je re~eno da advokati i maju pristup do svog kli jenta, a naro~i to do li ca koja su li { ena slobode, kako bi mogli da ih nasamo posavetuju i da ih zastupaju u skladu sa utvr| eni m profesi onalni m standardi ma (I na~elo, ta~ka 5). U Me| unarodnoj konvenciji o za{ ti ti prava odbrane ka` e se da ni { ta ne mo` e opravdati zabranu da okri vqeni slobodno i tajno da komuni ci ra sa svoji m advokatom (~lan 4). Osnovni pri nci pi UN o ulozi advokata, tako| e, sadr` e garancije za savetovawe sa advokatom uz punu poverqi vost (ta~ka 8).

Propi s o kome je re~ samo potvr| uje da se, u skladu sa davno prevazi | eni m metodama i nkvi zi ci onog postupka, i skazu okri vqenog i wegovom pri znawu ovde jo{ uvek pri daje zna~aj krunskog dokaza.¹⁵ I z svega progovara i jednako zastarelo shvatawe o brani ocu kao remeti la~kom faktor, ~i je bi prisustvo, a pogotovo ~i je bi akti vnosti, u svakom pogodnom momentu trebal o margi nali zovati ili osujeti ti. I na~e, o kakvoj bi se opstrukciji radi lo?

11. Истицање одлуке и жалбе на огласну таблу (сада и на судски сајт), као на~и n dostavqawa okri vqenom koji ni je pri javi o promenu adrese, prema novom ZKP bi }e i начин достављања бра ниоцу koji ni je i spuni o svoju du`nost iz ~lana 67 stav 4 i 5 (члан 193 став 4). Ti me se, obja{ wavaju autori, „omogu}ava ve}a brzi na krivi ~nog postupka i smawuje mogu}nost zloupotreba“. Pravi lo je dato *in extenso*, bez i zuzetaka. Sa kakvi m procesni m i mpl i kaci jama?

¹⁵ I z isti h pobuda poti ~e i ponovno uno{ ewe u ZKP obaveze suda da od okri vqenog, koji daje i skaz razli ~it od prethodnog i skaza, tra` i da „iznese razloge za{ to je dao razli ~ite i skaze, odnosno za{ to je opozvao pri znawe“ (~lan 96 stav 2). Ovakva odredba i zostavqena je u ZKP iz 2001. godi ne upravo zato { to je okri vqeni suveren u izboru na~i na i sadr` aja odbrane i { to svaka obaveza suda da od okri vqenog zahteva obja{ wewa, ako on sam ni je na{ ao za potrebno da obja{ wava razli ke u svoji m i skazi ma, mo` e biti shva} ena kao svojevrni pri ti sak i kao posredno i nsi sti rawe na pri znawu.

U članu 162 stav 3 važećeg ZKP (prenet u član 193 stav 3 novog ZKP) propisano je da je sud postavi ti branioca po slu`benoj du`nosti okrivjenom kome se dostavljawe ne može izvršiti na Wegovu dosadašwu adresu, ako on nema branioca i ako mu je izrečena bezuslovna kazna zatvora. Nema jasnog rešewa za si tuaciju u kojoj brani lac po slu`benoh du`nosti nije dostavi o promenu adrese. Da li je se smatrati da takav brani lac neuredno izvršava svoju du`nost, pa je ga predsednik suda razrešiti i postaviti drugog branioca, ili je se, s obzirom da okrivjeni ima branioca i da za pravilo iz člana 193 stav 4 ni su predviđeni izuzeci, odmah pri beži oglasnoj tabli? Ako se prihvati ovo drugo tumačewe, tada bi smo se suočili sa paradoksom da veštiti tu i sigurnost ima okrivjeni koji je bez branioca i odgovara za lakše krivično delo, od okrivjenog koji ima branioca i na teret mu se stavljate i krivično delo. Novo rešewe, takođe, podrazumeva da je okrivjeni trpeti četne posledice neurednosti svog branioca, ne samo u sporednim efektima sudskog postupka, nego u pogledu osnovne i glavne stvari – osuđuje presude ili žalbe protiv oslobađajuće ili kakve druge presude. Najzad, ovo pravilo potpuno zanemaruje obaveze propisane za uvažewe slu`bene tajne u krivičnim postupcima, u koji ma je u celosti, ili u nekom delu, i skrućena javnost.¹⁶

12. U okviru pretpostavki za održawe glavnog pretresa, **недолазак браниоца**, koji je uredno pozvan a izostanak nije opravdao, više neће бити разлог да се претрес одложи, bez obzira da li se optuženi saglasi o da se pretres održi bez Wegovog branioca. Nova odredba **члана 329 став 1** predviđa samo to da se pretres može održati „и без присуства браниоца, ако одбрана није обавезна“. I zostao je bilo kakav uslov, čak i nekadašwa du`nost veša da oceni da to neће бити од tete za odbranu okrivjenog. Nije teško zamisliti probleme sa koji ma je se suoavati sud usled prigovora da je povređeno pravo na odbranu u si tuaciji kada brani lac naknadno opravda svoj izostanak i pruži dokaze da ga je samo naknadno i mogao opravdati.

¹⁶ M. Grubač ukazuje da se ovakvo dostavljawe praktično poistovećuje sa merom bezbednosti javnog objavljawa presude, i ako takva sankcija nije izrečena (Grubač, M., *Kritika „novog“ Zakonika o krivičnom postupku*, Glasnik AKV, 5/06, str. 268–303).

13. U ~l anu 68 stav 1 va` e}eg ZKP propi sano je da okri vqeni i ma **право на браниоца** u toku celog krivi ~nog postupka. U odredbi **члана 76 став 1** novog ZKP dodato je „i y свако доба“. Na prvi pogled kori sno pro{ i rewe jedne garancije, predstavqa za pravo pogre{ no i olako preuzi mawe formul acije iz ~l ana 57 stav 1 ZSKP.

U ZSKP se, me| uti m, ne spomi we tok cel og krivi ~nog postupka, nego samo pravo da u „postupku za krivi ~na dela okri vqeni k mo` e i mati brani oca u svako doba“. Razli ka je jasna. Ta da je uo~eno, a sada nije, da „tokom cel og“ i „u svako doba“ jednostavno ne i du zajedno. Ovu odredbu u ZSKP ^ubi nski je obja sni o tako da okri vqeni mo` e i mati brani oca u svi m stadi ju mi ma krivi ~nog postupka, pa i za vreme izvi | aja, kada je samo osumwi ~en.¹⁷ I zraz „tokom cel og“ sve ovo obuhvata. Kada ne bi bilo tako i kada bismo izraz „u svako doba“ shvatili u vremen skoj di nami ci koja je sastavni deo wegovog konvenci onal nog zna ~ewa, tada bismo se moral i suo~i ti sa te{ ko re{ i vi m problemi ma, proi za{ li m, na pri mer, iz zahteva pri tvorenog okri vqenog da ostvari kontakt sa brani ocem mi mo ku}nog, za vreme neradnog dana i li no}u, i izvan funkci ja krivi ~nog postupka, i da odbi jawe da se udovoqi ovi m prohte vi ma tuma~i kao uskra}i vawe prava na odbranu.

Однос према адвокатури

1. Novom odredbom **члана 71 став 5** propi sano je da se za **браниоца по службеној дужности** mo` e postavi ti samo advokat koji je sposoban da okri vqenom pru` i „odgovaraju}u pravnu pomo}“. Takav brani lac, me| uti m, vi { e se ne postavqa sa spi ska koji dostavqa advokatska komora, nego **са списка који прави председник суда**, uz „uzi mawe u obzi r predl oga odgovaraju}e advokatske komore“.

Autori ZKP se s razl ogom pozi vaju na praksu Evropskog suda i potrebu da okri vqeni i ma, ne samo formal no kval i fi kovanog brani oca, nego i del otvornu formal nu odbranu. Uostal om, ni je to samo stav prakse Evropskog suda, nego i deo normati vni h nal oga Osnovni h pri nci pa UN o ul ozi advokata, koji propi suju da

¹⁷ ^ubi nski, M. P., *Nau~ni i prakt i~ni koment ar Zakonika o sudskom krivi ~nom post upku Kraqe vine Jugoslavi je*, Beograd, 1933, str. 163.

svaka osoba i ma pravo na i skusnog i kompetentnog advokata u ci-
qu obezbe|ewa del otvorne odbrane, srazmerno pri rodi krivi ~
nog del a (ta~ka 6).

Te{ ko je objasni ti, me|uti m, zbog ~ega se nalazi da je pred-
sedni k suda pozvani ji proceni teq te sposobnosti, nego { to je to
advokatska komora. Ni sa empi rijskog ni sa pravnog aspekta ta-
kva se postavka ne mo` e brani ti. Pravo predsedni ka suda da po-
stavqa brani oca zasnovano je na nastojawu da se odvajawem ove
ul oge od funkcije su|ewa spre~i uti caj na strana~ki i integritet,
ali i na pretpostavci wegove objekti vnosti u po{ tovwu redo-
sleda. To ni kako ne zna~i da predsedni k suda mo` e bi ti i arbi-
tar u proceni i skustva i znawa advokata, tj. da se wegov zadatak,
sada ograni ~en i skqu~i vo na formalni plan, mo` e pro{ i riti i
na su{ ti nska pi tawa. Ovo utoli ko pre { to ni zakonom, ni bilo
kakvi m drugi m propi som, i zuzev kada se radi o postupku proti v
mal oletni ka, ni su utvr|ena meri la za obuku i sti cawe prava na
zastupawe i li odbranu.¹⁸ Re{ ewe kome se pri beglo u novom ZKP
i zraz je nerazumevawa polo` aja suda i advokature. Ujedno, ono je
i zraz zanemari vawa javnopravni h ovl a{ }ewa advokatske komore,
ako ne i potcewi vawa sposobnosti advokatske komore da udovo-
qi zahtevi ma koji joj se postavqaju u javnopravnom domenu.¹⁹

2. Novost predstavqa i mogu}nost da se sprovede претрес
адвокатске канцеларије без присуства адвоката. U ~l anu 79 stav 5
dodata je re~eni ca koja glasi : „Ako pozvani advokat ne do|e u ro-
ku od tri ~asa od ~asa prijema poziva, pretresawe se mo` e obavi-
ti i bez wegovog pri sustva“. Autori ZKP objasni li su da se ovi m
„otklawa dilema da li advokat u ovakvom slu~aju mora pri su-
stvovati pretresawu“, i da je novo re{ ewe u skladu sa obavezom
za{ ti te advokatske tajne, ali i sa hi tno{ }u ove radwe.

¹⁸ Kada je re~ o postupku proti v mal oletni ka, pretpostavka je da je sva-
ki advokat sa serti f i katom Pravosudnog centra, dobi jeni m u skladu sa od-
redbom ~l ana 165 Zakona o mal oletni m u~i ni oci ma krivi ~ni h del a i kri-
vi ~nopravnoj za{ ti ti mal oletni h li ca, sposoban da pru` i odgovaraju}u
pravnu pomo}, pa je i skkqu~ena bilo kakva dopunska procena wegovog zna-
wa i i skustva. To, naravno, ne garantuje da je advokat sa serti f i katom odi-
sta u stawu da pru` i del otvornu pomo}, ali bi to jo{ vi { e ili bar jednako
bilo pod sumwom kada bi procenu davao predsedni k suda.

¹⁹ M. Gruba~ je s pravom pri meti o da novo re{ ewe vre|a dostojanstvo
advokatske komore i omogu}uje favori zowawe advokata bli ski h predsedni-
ku suda (nav. rad, str. 278).

Dilema je, odista, otklovena. I uz najve}i trud, me|uti m, ne da se razumeti u ~emu bi se, otklawawem dileme na ~in koji uklawa i posledwu prepreku pred mogu}im samovoqnim posezawem u tajnu, ogledala za{ tita advokatske tajne. Neobi ~no je da se ovom prilikom, i ako tome skloni, autori nisu setili nov~ane kazne i prijave advokatskoj komori, ali su lako zamislili situaciju u kojoj se o zahtev dr`avnog organa oglu}i i advokatska komora i svaki wen ~lan. I pak, ako su smatrali opravdanom bojazan od nastupawa takve situacije, nije jasno zbog ~ega su propustili da izostanak advokata nadoknade jedinom prihvatljivom garancijom – obavezni m pri sustvom sudije nadle`nog suda i podno{ewem izve{taja o pretresawu nadle`noj advokatskoj komori.

3. На повреду адвокатске тајне мо`е се одразити и одредба члана 86 став 1, којом је dato pravo javnom tu`icu da od bankarske ili druge finansijske organizacije zahteva da obavi „kontrolu poslovawa odre|enih lica i da mu dostavi dokumentaciju i podatke koji mogu poslu`iti kao dokaz o krivi ~nom delu ili imovini pribavqenoj krivi ~nim delom, kao i obave{tewa o sumwivim nov~anim transakcijama u smislu konvencije o pravu, tra`ewu, zapleni i konfiskaciji pri hoda ste ~enih kriminalom“.

Odredba je preuzeta iz ~lana 504k stav 1 posebni h odredbi o postupku za krivi ~na dela organizovanog kriminala (glava XXIXa va`e}eg ZKP), pri ~emu je jednostavno zaboravqeno da u posebni m odredbama postoji i uvodni ~lan 504a koji daje op{ti okvir za preduzimawe propisani h mera i uslovqava ih, razume se, postojawem osnovane sumwe da su lica prema koji ma se mera pri mewuje u ~inila krivi ~no delo iz oblasti organizovanog kriminala. Bez toga, kao {to je to sada slu~aj, ovla{ }ewe tu`ioca potpuno je otvoreno i omogu}uje mu da iz preventivni h razloga, ~ak iz puke znati`eqe, bez potrebe da bilo kome pola`e ra~un o postojawu osnovane sumwe o krivi ~nom delu i u ~inocu, naru{ava poverqi vost finansijski h transakcija, ne iskqu~uju}i ni one koje advokat obavqa po ovla{ }ewu i za ra~un klijenta.

4. U odredbi члана 103 тачка 2, приликом набрајава лica која не могу би ти саслу{ана као сведоци, data је и дефиниција професионалне тајне. Profesionalna tajna je: „ono {to je što lice¹ vr{ewem svog zanimawa saznao (verski i spovednik, advokat, lekar, medicinski tehni ~ar, baba, psiholog, solijalni radnik i dr.)“.

Autori ZKP nalaze da je ovaj razlog def i ni san jasnije nego do sada i to „tako { to je s jedne strane, obja{ weno da se mora radi ti o profesi onal nom saznanju, a s druge strane, ne{ to je pro{ i reno nabrajawe u *egsempli causa* smi slu“.

U jednom delu dopuna je suvi { na, a u drugom pogre{ na.

Egsempli causa se, kao i obi~no, zavr{ ava sa „i dr.“, pa je nepotrebno bilo da se, uz verskog i spovednika, advokata, lekara i babcu, navode i druga zanimawa. Razume se, od ovakvog pro{ i rewa nema ni kakve { tete.

Pogre{ an je, me|uti m, poku{ aj da se preciznije odredi sadr` aj profesi onalne tajne, za koju se ne mo` e re}i da je sada odre| ena jasnije, po{ to do sada u ZKP nije bila odre| ena ni kako.

U ta~ki 3~lana 97 va` e}eg ZKP nije odre| en sadr` aj profesi onalne tajne, nego nas blanketni deo ove norme upu}uje na unutra{ wi normativni korpus svake od povla{ }enih profesija. Odre| i wawe profesi onalne tajne na jednak na~in za sve nosi rizik zanemari wawa posebni h odli ka zanimawa, ~iji nosioci, zahvaquju}i upravo tim posebni m odl ikama, ne mogu biti saslu{ ani kao svedoci.

Lo{ i efekti takve nivelacije ponajpre se pokazuju kod advokata. Kodeks obavezuje advokata da ~uva kao tajnu sve { to mu je klijent poverio, ili { to je tokom pripreme predmeta ili zastupawa na drugi na~in saznao (pravi lo 88). Ova def i ni cija znatno je { ira od one u novom ZKP. Iz we, naime, proizlazi da advokat mo` e saznati podatke koji predstavqaju profesi onalnu tajnu i mimo „vr{ ewa svog zanimawa“, u privatni m ili poluprivatni m kontaktima sa klijentom ili drugim licem. Tokom pripreme predmeta ili zastupawa advokat mo` e saznati niz ~iwenica koje nisu u vezi ni sa pripremom ni sa zastupawem, ali su mu sti cajem okolnosti poverene od strane klijenta, ili ih je saznao na drugi na~in, zato { to se nalazi o u ulozi advokata. Kao punomo}nik klijenta kojeg zastupa u parnici za smetawe dr` avine, na primer, advokat mo` e saznati i ne{ to { to je za ovo zastupawe potpuno nepotrebno, poput podatka da je klijent dva radna mesta morao da napusti zbog pritu`bi za seksualno uznemirawawe koleginica i zbog agresivnog pona{ awa. Ukoliko je klijent u isto vreme optu` en za silowawe, a u tom predmetu brani ga drugi advokat, krivi~ni sud bi odredbu ~lana 103 ta~ka 2 novog ZKP mogao da protuma~i tako da prvi advokat svoja saznanja nije ste-

kao „u vr{ ewu svog zani mawa“, pa da o ovome mo` e biti saslu-
{ an kao svedok. Tako bi advokat, zahvaquju}i def i ni ci ji koja
dopu{ ta u` e tuma~ewe profesi onal ne tajne, bi o du` an da svedo-
~i i o ne~emu { to wegovom kli jentu o~i gledno { kod i .²⁰

5. Na osnovu nove odredbe члана 253 став 2, дужност да прија-
ве кривична дела за која се гони по слу` benoj du` nosti i maju i
„сва физичка и правна лица, која на основу закона поседују одре-
ђена јавна овлашћења“. Autori ZKP obja{ wavaju da }e tako u
„obvezni ke“ prijavqi vawa bi ti svrstani i notari, pri vatne de-
tekti vske agenci je, pri vatna obdani { ta i { kole, pri vatne bol-
ni ce i lekari .

O~i gledno ni su i mali na umu da }e, zahvaquju}i povr{ nom i
{ i rokom ukqu~i vawu svi h li ca sa „odre|eni m javni m ovl a{ }e-
wi ma“, tu spadati i advokatske komore i advokati, i ako bi se ta-
kva wi hova obaveza sukobila sa teme qni m vrednosti ma i speci-
fi ~ni m odlikama advokatske profesi je i naro~i ti m zadaci ma
advokatske komore.

Закључак

U pogledu odnosa prema brani ocu i prema osnovni m vredno-
sti ma advokatske profesi je, mada ne i jedi no kada je o ovome re~,
novi ZKP predstavqa korak nazad. U ~i tavom ni zu novi h odred-
bi ci q domi ni ra nad sredstvi ma, a mere za posti zawe procesne
di sci pl i ne i ef i kasnosti i maju upadqi vu prednost nad bri gom
o pri nci pi ma i proklamovani m pravi ma. Daleko smo od pomi-
sli da nema brani laca koji zloupotrebqavaju svoju ulogu, kr{ e-
}i zakon i Kodeks. Ne smatramo, tako |e, da ni su potrebne dodat-
ne mere za suzbijawe ovi h pojava. Mere koje donosi novi ZKP,
me|uti m, predstavqaju nepotrebnu i anahronu af i rmaciju i n-
kvi zi ci one maksi me, sa ni zom nedore~eni h, restri kti vni h i re-
presi vni h metoda, koji }e se, ne pru`aju}i dovo qnu za{ ti tu od
samovoqe, negati vno odrazi ti na i ntegritet advokatske profe-
si je, ali i na pravo okri vqenog na f ormal nu odbranu.

²⁰ Za razli ku od nemarnog odnosa prema advokatu i advokatskoj tajni, u
ZKP se pokazuje visok stepen razumevawa za kumstvo i kumovske obzi re.
Kumstvo je i zjedna~eno sa bli ski m srodstvom, pa je sada osnov za osloba |a-
we od svedo~ewa (~lan 104 став 1 та~ка 3) i за право svedoka да на поједи на
pi tawa ne odgovara (~lan 106).

Slobodan Beljanski, Ph. D.
attorney at law, Novi Sad

TREATMENT OF LAWYERS IN NEW LEGAL CODE OF CRIMINAL PROCEDURE

Summary

The object of analyze are new solutions about defender and fundamental values of legal profession in the Legal Code of Criminal Procedure is from 2006. Author considers that the number of unsuitable and needless solutions is considerable over the measure which is usual in similar projects. He ascribes that to haste in which the Lagal Code is prepared, to absence of expert discussion and to attempt of its creators wishing in one eclectic work to include their own original contribution. The result is a restrictive character in series of norms, in which the interests of procedural efficiency is put over the right on formal defence.

Keywords: criminal procedure, lawyer, defender, prosecutor, court, defendant

Branje, br. 2/2006

UDK: 343.123.4 (497.11)

343.291 (497.11)

Dr Marinka Cetinić

*Van. prof. Pravnog fakulteta
Univerziteta u Beogradu*

ИНСТИТУТ ЗАСТАРЕЛОСТИ У КРИВИЧНОМ ЗАКОНИКУ СРБИЈЕ СА ПРЕДЛОГОМ DE LEGE FERENDA

Увод

U krivičnom pravu Srbije, kao i u bivšoj Jugoslaviji, počevo od Krivičnog zakonika Opštini deo iz 1947. godine¹, kada su postavjeni prvi temeljni principi današnje institucije zastarelosti, postoji mišljenje da je institucija zastarelosti adekvatno rešenje, te da stoga u praksi nema problema. No i pak postoje neka pitanja kojima bi doktrinarna krivičnog prava trebalo da posveti pažnju. Istinje da je institucija zastarelosti nekako ostao zapostavljen i malo je pisano o njemu u krivičnompravnoj literaturi. Mišljenje da sudovi na adekvatan način pripremaju ovaj institucija moglo bi se staviti pod znak pitanja, pogotovo danas kada naše organe govornog karakteristične sporosti i neažurnost u radu. S druge strane, zakonsko rešenje ovog institucija koji je tokom razvoja jugoslovenskog kri-

¹ Krivični zakonik Opštini deo sadrži i druge odredbe o zastarelosti, ali je u principu bio postavljen na isti način kao i u Krivičnom zakoniku iz 1951. godine. Krivični zakonik iz 1951. godine odredbe o zastarelosti je preuzeo iz germanskog zakonodavstva koje su se provlačile bez promena sve do raspada Jugoslavije.

vi-nog prava od Kri vi-nog zakoni ka i z 1951. godi ne pretrpeo ve-oma malo promena (mewawe zastarni h rokova), ne zna-i da se za-starelost kao i nsti tut ne mo`e boqe regulisati i i spravi ti je-dan nedostatak zakonskog re{ewa koji se provla-i od tada sve do novog Kri vi-nog zakoni ka Srbije iz 2006. godi ne. [ tavi {e, sve dr`ave nakon raspada Jugoslavi je u svoji m kri vi-ni m zakoni ci-ma zadr`ale su isto re{ewe, te se tako uo~en nedostatak mo`e prona}i i u wi ma. Mo`da zapa`ena nelogi ~nost kod i nsti tuta zastarelosti predstavqa samo si tni cu koju i ne treba i spravqa-ti, ali ~i ni se da bi i u ovako dobrom Kri vi-nom zakoni ku ~ak i na najmawu si tni cu trebal o zakonodavac da obrati pa`wu. ^i we-ni ca je da je Kri vi-ni zakoni k savremen, moderan i u potpunosti napi san na savremeni m dosti gnu}i ma kri vi-nopravne doktri ne i zakonodavni m re{ewi ma najrazvi jeni ji h zemaqa, a da se pri tom u potpunosti uspel o uskladi ti i pri lagodi ti i h osobenosti ma Sr-bi je. I zvr{ene su mnoge i ntervenci je u kqu~ne i nsti tute kri vi ~nog prava. Na pri mer uneta je odredba o sai zvr{ i la{tvu, koja je bila neophodna i na koju se ~ekalo veoma dugo, nakon anahroni h re{ewa uvedena su moderna, a dugogodi {wa re{ewa, odavno pre-vazi |ena u svetu, su i noveli rana. Uop{te, ceo Zakoni k je jedno moderno re{ewe koje ni malo ne odstupa od zakonodavni h re{e-wa, ~ak i oni h dr`ava ~ija je doktri na dosti gla ni vo da smatra da je wi hovo kri vi ~no pravo jedi no mogu}e i savr{eno, te da mu ne treba ni kakva i ntervenci ja. Upravo na takva prava odnosi se i zapa`ena nelogi ~nost, jer je i nsti tut zastarelosti konci pi ran 1951. godi ne preuzet i z wi h. I ako su kod i nsti tuta zastarelosti u Zakoni ku i zvr{ene korekci je, koje su rezul tat pri hva}eni h mo-derni h re{ewa, ~i ni nam se da se l ogi ~ki m tuma~ewem samo neki h odredaba zastarelosti dobijaju neadekvatna re{ewa.

1. Престанак овлашћења надлежних државних органа да на-кон протека одређеног времена предузму кривично гоњење, одно-сно да приступе извршењу изречене кривичне санкције

Zastarelost je u{ la u kri vi ~no pravo i z mnogi h razl oga. Od najstari jeg argumenta beskrajne mo}i vremena koja sve bri {e i mewu u svi m oblasti ma prava i u svako doba, gubi tka dokaza (za zastarelost kri vi ~nog gowewa)², gubqewa ose}aja osude kod

² Berner, A. Meyer i Dambach: Navedeno prema R. Loening: *Die Verjährung*, Berlin, 1908: M. Ceti ni }. *Zast arelost u kri vi ~nom pravu SFRJ*, Neobjavqena magi starska teza, Beograd, 1980, str. 33.

o{ te}enog i uspostavqawa ravnote` e u odnosi ma i zme|u u~i ni oca i o{ te}enog³, stvarawa novi h odnosa i si tuacija ~ija bi promena dovel a do poreme}aja ustanovqenog reda, a time i do uzbuwivawa javnosti i raspirivawa strasti⁴, potrebe da pravni poredak pri zna stawe koje dugo traje⁵, do najnovijeg gubi tka svrhe kazne⁶.

Danas je zastarel ost op{ te prihva}en i nst i tut koji me|u tim, nema svuda i sti obi m. U neki m zakonodavstvi ma i ma karakter op{ teg i nst i tuta, { to zna~i da se odnosi na sva dela i sve krivi ~ne sankcije, dok u drugi m je wegova pri mena ograni ~ena samo na te` a dela i neke sankcije. U mnogi m, ali na`alost i pak mawem broju dr`ava u koji ma je usvojena zastarel ost, prihva}en je i jedan i zuzetak do kojeg je do{ lo zbog kasno uo~ene mogu}nosti da }e nakon Drugog svetskog rata u Nema~koj, osamdesete godi ne pro{ log veka do}i do zastarel osti me|unarodni h krivi ~

³ R. Leoning: *Ibid* str. 458.

⁴ F. fon List: *Nema~ko krivi ~no pravo*, Beograd, 1902. str. 334.

⁵ M. Lorenz: *Die Verjahrung im strafrechte*, Prag, 1934, str. 35.

⁶ I spa{ tawe (Garraund: Navedeno prema: P. M. M{ veni eradze: *I nst i t ut davnost i v sovet skom ugovnom prave*, Tbilisi, 1970. str. 48) popravqawe (Lammasch: Navedeno prema M. Lorenz: op. cit., str. 40), nepostoja we general no preventi vnog dejstva (Degois, Kantorwicz: Navedeno prema: M. Lorenz: *Ibidem*) posredno dejstvo vremena – gubqewe osvete, general ne i specijalne prevencije: T. @i vanovi } : *Osnovi krivi ~nog prava Kraqevine Jugoslavije, Op{ t i deo*, II Kwi ga, Beograd, 1937, str. 381), gubi tak dokaza, slabqewe potrebe i interesa dru{ tva da intereveni ra kaznom radi odr`avawa reda i po{ tovawa zakona, ka`wavawe vi { e ni je krimi nalnopol i ti ~ki ni nu`no ni opravdano, slabqewe u~i nka kazne, pri mawe kazne kao neosnovane od strane u~i ni oca (F. Bačić: *Krivi ~no pravo. Opći dio*, Zagreb, str. 505), pored otpadawa svrhe kazne navode se i razlozi da se zastarel o{ }u pru`a i zvesna garancija gra|ani ma da wi hovo spokojstvo ne}e bi ti beskona~no reme}eno radwama organa gowewa, pored ~ega se i nadle`ni organi upozoravaju da ne propuste rokove zastarel osti : J. Tahovi } : *Krivi ~no pravo, Op{ t i deo*, Beograd, 1965, str. 373. Savremeno opravdawe zastarel osti vi di se u razlozi ma krimi nalno~pol i ti ~ke pri rode u propustu dr`ave koja gubi svoje pravo na ka`wavawe, odnosno odri ~e se tog prava. Ka`wavawe se nakon proteka odre|enog vremena sa aspekta legi ti mnosti ozbi qno dovodi u pitawe. Pored toga, ostvarivawe svrhe kazne, ostvarivawe za{ ti tne funkcije krivi ~nog prava protekom vremena slabi . Najzad, gubi tak dokaza za zastarel ost krivi ~nog gowewa: Z. Stojanovi } : *Krivi ~no pravo, Op{ t i deo*, Beograd, 2006, str. 338.

ni h dela⁷, te da }e tako ratni zlo~inci izbe}i kaznu. Na tu okolnost skrenuli su pa`wu, iz lako razumqi vih razloga, Poqska i I zrael, te je na incijati vu Ujedi weni h nacija, nakon nekoliko konvencija, doneta 26. novembra 1968. godine Konvencija o nepri - mewi wawu zakonske zastarel osti na ratne zlo~ine i zlo~ine protiv ~ove~nosti<sup>8</sup>. ^lan 4. Konvencije je obavezao dr`ave potpi - snice da zakonskim putem proglase nezastari vost najte`ih me|unarodnih zlo~ina. Ubrzo su zai nteresovane zemqe po~ele postupati po toj op{ toj obavezi. Me|uti m, biv{ a SFRJ je i pre usvajawa Konvencije UN i wene rati f i kaci je, Zakonom o i zmenama i dopunama Kri vi ~nog zakoni ka od 4. aprila 1965. godine, i skqu~i la zastarel ost za me|unarodna kri vi ~na dela i ona dela za koja po me|unarodni m propi si ma ova zastarel ost ne mo`e da nastupi. U Kri vi ~nom zakoni ku Srbi je je zadr`ana ta odredba uz neophodnu dopunu, koja proi zlazi iz potrebe po{ tovawa fundamental ni h na~ela kri vi ~nog prava – na~ela zakoni tosti i na~ela legi ti mnosti, da i skqu~ewe zastarel osti za me|unarodna kri vi ~na dela mo`e usledi ti tek iz rati f i kovani h me|unarodni h ugovora.

Zastarel ost se pojavquje u dva obl i ka: zastarel ost kri vi ~nog gowewa i zastarel ost izvr{ ewa kazni i drugi h kri vi ~ni h sankci ja. Bez obzi ra o kojoj vrsti zastarel osti je re~, ona uvek zna~i i sto: законски основ за гашење права на кажњавање по proteku odre|enog vremena od i zvr{ ewa kri vi ~nog dela i li od pravosna`nosti i zre~ene sankci je u presudi, odnosno odluke. Taj presta-

⁷ Nema~ka ne poznaje me|unarodna kri vi ~na dela, ve} najte`a kri vi ~na dela kao { to je umorstvo.

⁸ U kojoj je konstatovano da se ni u jednoj deklaraciji, aktu ili konvenciji koje se ti ~u gowewa ili ka`wawawa ratni h zlo~ina i zlo~ina protiv ~ove~nosti, ne predvi |a zastarevawe, jer pri mena na ove zlo~ine propi sa o zastarel osti iz naci onal ni h kri vi ~ni h zakona, koji se odnose na obi ~na kri vi ~na dela, duboko uzbu|uje svetsku javnost. U ~l. 1. a) odre|eni su kao nezastari vi ratni zlo~ini def i ni sani Statutom Me|unarodnog vojnog suda od 8. avgusta 1945, potvr|eni rezolucijom Generalne skup{ ti ne UN iz 1946. i osobi to te{ ke povrede pravila navedeni h u @enevski m konvencijama o za{ ti ti `rtava rata iz 1948. godine i b) zlo~ini protiv ~ove~nosti, nezavi sno od toga da li su u~i weni za vreme rata ili u mi rno doba, kako su def i ni sani u Statutu Me|unarodnog vojnog suda, nehumana dela kao rezultat poli ti ke aparhejda i genocid def i ni san u Konvenciji o spre~awawu i ka`wawawu zlo~ina genocida iz 1948. godine, ~ak i ako te radwe ne predstavnquju ka`wi ve radwe po zakoni ma zemaqa u koji ma su u~i wene.

nak dr`avnog prava na ka`wavawe i ma obavezni karakter, te na zastarelost nadle`ni organi moraju pazi ti *ex officio*.

Zastarelost krivi ~nog gowewa i izvr{ewa krivi ~nih sankcija svoj puni izraz nalazi tek u rokovima. U pravu se **rokovi naj~e}{ }** e defini { u kao **određeni protok vremena ili određeni momenat** za ~i je je nastupawe vezan nastanak ili prestanak nekog prava. Rokovi zastarelosti predstavqaju logi ~nu posledicu postojawa i nst i tuta. Nai me, wi hovi m nastupawem i nst i tuta zastarelosti dobija svoj pravni izraz i odraz – prestanak dr`avnog prava na ka`wavawe. Sva zakonodavstva, sprovode}i odre|enu krimi nal nu poli ti ku, odre|uju du`e ili kra}e rokove zastarelosti krivi ~nog gowewa prema propi sanoj kazni i zastarelosti i izvr{ewa krivi ~nih sankcija prema pravosna`no izre~enoj sankciji.⁹ Rokovi zastarelosti krivi ~nog gowewa apstraktnog karaktera se odre|uju prema „po zakonu“ propi sanoj kazni kao logi ~na posledica ~i weni ce da krivi ~no del o ni je presu|eno, pa sami m ti me ni odmerena kazna, i zbog toga **se rachuaju** (Zastarelost krivi ~nog gowewa po~i we od dana... ~l. 104. st. 1. KZ) od vremena, „dana“, kada je krivi ~no del o i izvr{eno. Na zastarelost krivi ~nog gowewa nadovezuje se zastarelost i izvr{ewa krivi ~nih sankcija sa rokovima koji se odre|uju prema vrsti i visini sankcije koja je izre~ena i **pочињу да се рачунају** (Zastarelost i izvr{ewa kazne po~i we od dana... ~l. 107. st. 1. KZ) od „dana“ kada je „presuda“, odnosno „osuda“ kojom je krivi ~na sankcija izre~ena postal a pravosna`na.

⁹ U doktrini krivi ~nog prava postojali su zahtevi da se izjedna~eni rokovi zastarelosti prema krivi ~noj sankciji razdvoje i da se za zastarelost krivi ~nog gowewa propi { u kra}i rokovi : M. ^ubi nski : *Nau~ni i prakt i ~ni koment ar KZ Kraqevine Jugoslavije*, Beograd, 1934, str. 224. Za to ne vi di mo krimi nal no poli ti ~ko opravdawe. Naprotiv, ako bi se uop{te postavilo pi tawe za potrebom razli ~i te du`i ne rokova zastarelosti , { to se ~i ni potpuno krimi nal no poli ti ~ki , nepotrebno i u neskladu sa smislom i nst i tuta, mi slimo da bi onda pre trebalo, kao logi ~ni je, tra`i ti kra}e rokove zastarelosti i izvr{ewa kazni i drugih krivi ~nih sankcija. Ti me bi se eventualno potvrdila ~i weni ca da je za krivi ~nog gowewa i okon~awe krivi ~nog postupka pravosna`nom presudom potrebno du`e vreme, nego li za postupak pristupawa izvr{ewu izre~ene kazne i druge krivi ~ne sankcije osu|enog li ca. Ukoliko je u~i weno u nekim stranim zakonodavstvima (KZ NR Poqске je u ~l. 105. i 107. odredi o rokovima zastarelosti i izvr{ewa kazne du`i za pet godina od rokova zastarelosti krivi ~nog gowewa) postoje}e neznatne razlike te { ko mogu ukazati na wi hov pri nci pi jel an zna~aj.

2. Ток, обустава и прекид застарелости – предлог de lege ferenda

Rokovi zastarelosti su relativnog karaktera. Nai me, zastarelost nastupa protekom tih rokova samo ako ni je do{ lo do обуставе или прекида. Sa svakom obustavom, rok zastarelosti se produ`ava za onol i ko vremena kol i ko je obustava trajala jer „Застарелост не тече за време за које се по закону говеве не мо`е отпо~ети или настави ти“ (~l. 104. st. 2. KZ), a sa svaki m прекидом „zastarelost почиње поново да тече“ (~l. 104. st. 5. KZ). Kako se ne bi neograni~eni m обуставима, а поготово прекиди ма од стране органа говева, застарелост потпуно осуетила и до{ ла у несклад са својом оправдано{ }у и правном при родом, уведена је апсолутна застарелост. Апсолутна застарелост зна~и да застарелост настаје у сваком случају када протекне двоструко време које се по закону тражи за застарелост (~l. 104. st. 6. и ~l. 107. st. 6. KZ).

^i ni nam se da je nagla{ eni m re~i ma ukazano u kom pravcu i de na{ e zapa`awe, proiza{ lo iz logi ~kog tuma~ewa zakonskog teksta. Zastarelost je jedan insti tut, koji predstavqa gubi tak prava dr`ave na ka`wavawe protekom odre|enog vremena. Svoj izraz za tu okolnost insti tut zastarelosti nalazi u rokovima. Me|uti m, rokovi su samo jedan vremenski peri od ili momenat u vremenu sa koji m se sti ~e ili gubi neko pravo. U na{ em slu~aju, to je gubqewe dr`avnog prava na ka`wavawe. Zastarelost predstavqa protek vremena koje te~e od po~etka roka sve do nastupawa apsolutne zastarelosti, tj. i sti cawem dvostrukog relati vnog roka zastarelosti. Stoga se ne мо`е ре}и да застарелост не тече за време када наступа обустава или прекид (pravne smetwe, procesne radwe, izvr{ ewe krivi ~nog dela u време dok te~e rok zastarelosti isto tako te{ kog ili te`eg). Upravo u kori { }eni m zakonski m izrazi ma nalazi se previd jedne ~iwenice. Vreme stalno te~e i ne обуставqa се и не преки да ни какви m okolnosti ma.¹⁰ Zastarelost je jedan insti tut koji predstavqa proti cawe vremena od momenta koji se uzi ma u obzi r do momenta које је одре|ено као престажаве ра~уwаwа времена. Zastarelost не мо`е да не те~е, како то ка`е законодаvac, већ рок застарелости се не ра-

¹⁰ U teoriji krivi ~nog prava ~ak i ma mi { qewa da „To prakti ~no zna~i da se kod преки да, на неки на~и n „bri { e“ proteklo време застарелости“: Q. Lazarevi}: *Koment ar Krivi ~nog zakonika Republike Srbije*, Beograd, 2006, str. 314.

чуна за одре|ено време услед обуставе и ли преки да застарелости. [та ви { е, апсолутна застарелост тече и за време обуставе и прекида рока застарелости, те се не мо`е говорити о обустави или прекиду застарелости, ве} само о обустави и прекиду релативног рока застарелости. Време, застарелост, неумитно протиче од момента извршења кривичног дела, или правоснажности пресуде или одлуке којом је санкција изречена до његовог престанка рачунања наступањем апсолутне застарелости. Само релативни рок застарелости може да се обуставља или прекида, али и за то све време време тече, не престаје његово истицање.

Да закчу~имо, ~ини нам се да би закoнски текст ~л. 104. ст. 2, 3. и 4. требало да гласи уместо „застарелост не те~е“ рок застарелости се не рачуна за време за које се по закону гoвewe не мо`е отпо~ети или наставити, односно, рок застарелости се прекида сваком процесном радwом која се предузима ради откривава криви~ног дела или ради откривава и гowewa у~ини oca због у~иwenог криви~ног дела, и рок застарелости се прекида и кад у~ини лас у време док се рачуна рок застарелости у~ини исто тако те{ко или те`е криви~но дело. Мо`да је и сам законodавac уo~и o недостатке oви h одредaba и да време не мо`е да не те~е jer ka`е „Zastarelost kri vi ~nog gowewa по~и we од дана...”

Brani ~, br. 2/2006

UDK: 343.81 (497,11)
343.81 (450)*Mr Zoran M. St evanovi }**I nst it ut za kriminolo{ ka i sociolo{ ka
ist ra` i vawa, Beograd***НИВО ОСТВАРЕНИХ МЕЂУНАРОДНИХ
СТАНДАРДА У ЗАТВОРСКИМ СИСТЕМИМА
ИТАЛИЈЕ И СРБИЈЕ***

SA@ETAK

Autor u ovom radu razmatra najbitnije međunarodne tendencije i standarde koji se preporučuju u reformi zatvorskih sistema. Posebno je istaknut značaj najbitnijih standarda u izgradnji savremenih zatvorskih sistema, kao što su: koncepcija za koju se određuju savremeni penitencijarni sistem, kategorizacija zavoda, klasifikacija osuđenika, vrste i sadržaja programa i osobe koje radi sa osuđenim licima. U radu su prikazani zatvorski sistemi Italije i Srbije i to sa aspekta njihove organizacije, nadležnosti, vidova tretmana koji se koriste u radu sa zatvorenicima i pogodnosti koje se dodequju osuđenim licima. Takođe, istaknuta su iskustva i problemi koji se javqaju u sistemima i zvr{ewa krivi~nih sankcija Italije i Srbije i stepena usagla{enosti sa međunarodnim standardima. Autor navodi interesantne podatke u pogledu kategorizacije zatvorskih sistema, strukture osuđeno~ke populacije, kapaciteta zatvora i njihova popuvenost kao i pri sutne probleme, sli~nosti u funkcioni sawu zatvorskih sistema Italije i Srbije.

Kqu~ne re~i: zatvorski sistem, vidovi tretmana, klasifikacija osuđenika, kategorizacija zavoda, zatvorsko osobe, međunarodni zatvorski standardi, osuđeno lice.

Увод

Na temeljima kazne zatvora izgra|en je gotovo ~itav dana{wi kazneni sistem, ali ne zahvaquju}i slu~ajulihiru zakonodavca, nego razvoju i napretku u idejama i obil~ajima. I ako se za

---

* Deo rada saop{ten je na međunarodnom nau~nom skupu odr`anom na Tari 17-21. maja 2006. godine.

poslednjih vi{e od sto godina ~esto mevalo uverewe o opravdanosti zatvora, ono i danas postoji. To uverewe o opravdanosti zatvora teme~i se, pre svega, na mehanizmu li{avawa slobode. Opravdanost zatvora teme~i se i na wegovoj pretpostav~enoj funkciji preobra`avawa pojedinca. Zatvori ni su bili odmah prihva}eni, budu}i da svoji m mehanizmi ma zatvarawa, prevaspitawa i pot~i wawawa, po shvatawi ma jedne grupe autora, samo reprodukuju sve one mehanezme koji ve} postoje u dru{tvu. Zatvor je, kako ka`e Fuko, malo stro`ija kasarna, nemi losrdna {kola, sumorna radi onica – ali, na kraju krajeva, ni {ta kvalitativni je razli~ito. Prednost zatvorske kazne je, pre svega, u tome {to izgleda kao nemi novna i najci vilizovanija kazna od svih drugih. Jedno je jasno, zatvor ni je prvobitno bio oduzimawe slobode, ve} je od samog po~etka zna~io „zakonsko zatvarawe jedinke kojem je ciq i vaspitno popravno dejstvo“. Od kazne zatvora izgra|en je teme~i ~itavo zdawe na{eg dana{eg kaznenog sistema.

Uvo|ewem kazne li{ewa slobode, zatvori i zatvorski sistemi postaju veoma va`ne institucije jednog dru{tva u borbi protivu kriminaliteta. Svakako da su se, razvojem nauke i prakse, zatvorski sistemi permanentno usavr{avali i reformisali u ciq {to efikasnijeg ostvarivawa ciqewa i svrhe ka`wawawa. Nauka i praksa permanentno istra`uju najefikasnije metode i sredstva u borbi protivu kriminaliteta, a zatvori i zatvorski sistemi su jedan od bitnih mehanizama dru{tva u prevenciji kriminaliteta. U poku{aju izgradwe {to uspe{nijeg zatvorskog sistema, penolozi i međunarodne organizacije koje se bave krivi~nim pravom, utvr|uju standarde koje treba primeniti u prevenciji kriminaliteta.

Међународни стандарди и тенденције у изградњи затворских система

Nastojawa da se ostvari uspe{na resocijalizacija osu|enika i u~ini efikasnija prevencija recidiva i u budu}nosti }e predstavqati osnovne standarde u koncepciji reforme zatvorskih sistema. Opredeqewe za raznovrsne tretmane, primerene odre|enim kategorijama i potrebama osu|enika i ti povi ma zavoda je savremeni pristup koji se sve vi{e forsi rau ve}i ni razvijeni h zemaa sveta. Poslednjih decenija zatvoreni ~ka struktura je sve

slo`enija, kako u pogledu te`ine i izvr{enih dela tako i u pogledu li`nih svojstava. Sve je ve}i broj kriminalaca sa izvr{enim veoma te{kim krivi`nim delima – te{ki oblici nasilja, teroristi, organizovana zlo`ina~ka udru`ewa, me|unarodna kriminalna povezanost i sl. Takve osobe je veoma te{ko kontrolisati, a gotovo nemogu}e resocijalizovati po tradicionalnim metodima rada. Ako se ovakvoj strukturi osu|enika, prema te`ini i izvr{enih krivi`nih dela, doda i kategorija osu|enika koja vr{i krivi`na dela krijum~arewe opojnih sredstava, seksualne delikte, trgovinu ~udskim organima, belim robom i sl., onda se s pravom penolozima pitaju kakvi nam to zatvori trebaju i koje programe postupawa treba primewivati da te osobe, eventualno, vratimo dru{tvu.

Da bi se odgovorilo na brojna nere{ena pitanja u oblasti izvr{ewa krivi`nih sankcija, ~esto su pokretane inicijative i teoreti~ara i prakti~ara za reformom kaznenog zakonodavstva, a samim tim i sistema izvr{ewa krivi`nih sankcija. O~ito da godinama traje mrtva trka u nadmudrivawu kriminalaca i dr`avnog sistema u borbi za dominacijom, jednih da nametnu efikasne programe i da kontrolis{u kriminalce i da ih vrate u normalne dru{tvene tokove, a drugi, da se samoorganizuju i da uspostave svoje norme pona{awa, vrednosni sistem, kako na slobodi tako i unutar zatvorskih institucija. Tako se tradicionalno, u okviru zatvora, javlja formalni zatvorska struktura i osu|eni~ka neformalna organizacija. Zato formalni sistem stalno poku{ava da unapredi, reformis{e zatvorski sistem kako bi uspostavio dru{tvenu kontrolu nad izvr{iocima krivi`nih dela u zatvorskim institucijama.

[ta u stvari karakteris{e savremeni zatvorski sistem kome te`e razvijenije zemlje? Svakako da moderni zatvorski sistem ima vi{e osobenosti koje ga ~ine prepoznatljivim. Treba naglasiti da ne postoji formalno odre|eni standardi po kome se izgra|uje neki zatvorski sistem, jer to zavisi od stepena razvijenosti jedne dr`ave, opredewawa koju koncepciju prihvata kao realnu i najplodotvorniju, ali i od puno drugih okolnosti koje se u datom dru{tvenom trenutku name}u. U ovom radu navodi mo pet osnovnih karakteristika, odnosno, zahteva, koje treba jedan zatvorski sistem da ispuni da bi se mogao kategorisati kao savremen sistem i to: usvojen koncept reintegracije osu|enika u

dru{tvenu zajednicu, izvr{enu kategorizaciju zatvorskih institucija po savremenim nau~nim shvatanjima, potpunu klasifikaciju osu|enika prema li~nim svojstvima, kori{ewe raznovrsnih programa postupawa sa osu|enicima prilago|enih njihovim li~nim svojstvima i potrebama i obueno osobe koje }e ostvariti reintegrativne procese.

1. Koncept reintegracije

Danas je najkoherentnija filozofska koncepcija reintegracije prestupnika u dru{tvo. Ranija koncepcija rehabilitacije oslawala se vi{e na optimisti~kom verovanju u mogućnost promene ~udskog pona{awa i stavova uz adekvatan tretman. Me|utim, takav koncepcijski pristup je nailazio na brojne prepreke u svom ostvarenju, a osnovne prepreke u realizaciji procesa rehabilitacije ispo~avale su se u zatvorskom okru`ewu koje je, samo po sebi, negativno u toj meri da se te{ko moglo smatrati sredinom u kojoj bi rehabilitacija mogla da ima efekata. Drugi nedostatak koncepcije rehabilitacije ispo~avao se u pristupu modalitetima tretmana koji su se sprovodili prema osu|enicima. Oni su su{tinski paternalisti~ki, ~ine}i prestupnika pre objektom nego subjektom tretmana. Iz tih razloga, pored ostalih, koncept rehabilitacije nije mogao da ostvari svoj osnovni cilj – da rehabilituje osu|enika. Rehabilitativni {ewe, kao fokus zatvorskih programa, {iroko je napu{teno i nema velikih {ansi za uskrsnu}em. Prakti~ari se sla`u da }e rehabilitacija imati najbolju perspektivu ukoliko se bude odvijala u kontekstu programa koji se bazi raju na zajednici.

Koncept reintegracije podrazumeva i svaki poku{aj da se olak{a razre{ewe konfliktata, pru`awe prilike za od{tetu`rtve, ulivawe ose}awa odgovornosti kroz rad u zajednici ili omogu}avawe tretmana ~iji je cilj otklawawe ili ubla`avawe uzroka kriminaliteta. Mandat onih koji upravqaju procesom korekcije, fokusi ra se u ve}oj meri na stvarawe mogućnosti u kojima naponi koji se ula`u na reintegraciju mogu biti efikasni i namotivi sawe prestupnika da koriste te mogućnosti. Jasno je da su u zatvorima te mogućnosti ograni~ene, i ako se povremeno dozovawawe izlazaka iz zatvora ~esto uspe{no koriste kako bi se zatvorenci motivi sal i da koriste prednosti ovih programa koji se odvijaju u lokalnoj zajednici. Ukqu~ivawe u ove programe

vr{ i se sa namerom da se podstakne razvoj ose}awa odgovornosti kod prestupni ka i prema sebi i prema drugim. Zadatak koji rei ntegracija postavqa je ve` bawe i uve` bavawe prestupni ka, do razumne mere, za dono{ ewe odluke, da pove}a li~nu odgovornost i ura~unqi vost. Odgovornost se dosti`e kroz iskustvo – to iskustvo treba zatvoreni k da i zgradi u procesu real izacije tretmana u uslovi ma koji to omogu}avaju.

U kontekstu modela „reintegracije“ pogodnosti koje se omogu}avaju osu|ni ku (prijem poseta van zavoda, slobodan i zl azak u grad, posetu porodi ci i srodni ci ma o vikendu i prazni ci ma, godi { wi odmor van zatvora, nagradno odsustvo, vanredno odsustvo, uslovni otpust) i maju za ci q osna` i wawe li~ne odgovornosti i inicijative. Elementi fleksibilnosti u tretmanu, sa stimulat ivni m vaspitni m merama, i maju za ci q ja~awe voqe i `eqe osu|enika da se reintegri { e u zajedni cu. Uslovni otpust ima najve}i uticaj, jer predstavqa mehanizam koji omogu}ava prestupniku da deo kazne izdr` i u prirodnu sredi nu u kojoj }e kasnije trajno `iveti. U tom periodu pomo} osu|eniku je neophodna i ona treba da se ogl eda kroz savetovawa, kontrol u, re{ avawu odre|eni h `i votni h problema i sl. To je jedan od zna~ajni h faktora koji mogu da uti ~u na cel ovi tost i efikasnost koncepta reintegracije. Da li se ove mere sve primewuju to je posebno pitawe o kome treba svakako raspravqati. Pri hvatawe koncepta reintegracije zahteva i su{ ti nski druga~iju organi zaciju kazneni h zavoda, sadr` aj rada sa zatvoreni ci ma i sve druge akti vnosti u izvr{ ewu kazne li { ewa slobode.

2. Kategorizacija zavoda

Kategorizaciju zavoda za izvr{ ewe krivi ~nih sankcija mo` emo shvati ti kao nau~ni koncept u okvi ru koga se za razli ~i te kategorije osu|eni h li ca odre|uju razli ~i ti programi postupawa (tretmani) koji se real izuju u razli ~i te zavode prema vrsti i tipu. Zna~aj kategorizacije zavoda nastaje usvajawem koncepta prevaspitawa, odnosno, pojavom teorije nove dru{ tvene odbrane. Samo se u dosledno real izovanom konceptu kategorizacije mo` e realizovati resocijal izacija osu|enika, osposobqenog za reintegraciju u normal nu dru{ tvenu sredi nu.

Novija penolo{ ka li teratura ~esto isti ~e kategorizaciju zatvora kao jedno od najbi tni ji h pi tawa u penologiji. Svakako da je to zato { to od kategorizacije u ogromnom obi mu zavis i

efikasnost zatvorskog sistema, a samim tim i stepena ostvarenog cilja i svrhe kakavavava. Logično gledano, kategorizacija zatvora i jeste prva karika u tom lancu potrebnih makrosluova¹.

Sve je ve|i broj zatvorskih sistema koji kategorizaciji zatvora pri daju i zuzetno vanu ulogu. Jasno je da bez raznovrsnih i specijalizovanih zatvora nema ni govora o nekom ozbiljnijem rezultatu u reintegraciji osu|enika u dru{tvo. I praktičari i teoretičari su shvatili da nije mogu|e „kollektivistički“ pristup u procesu resocijalizacije osu|enih lica i u konglomeratu raznovrsnih kategorija osu|enika ostvariti o~ekivane rezultate. Neadekvatna kategorizacija zavoda kompromituje sve vrste programa i ostavljadilemu u mo|u programa i sposobnost terapeuta, i ako i jedni i drugi mogu biti idealni-{to naj-e{e}e ni su. Nesporno je da se u svetu izgra|uju zatvorski sistemi i vr{ikategorizacija zavoda, po gotovo teorijskom modelu kako treba, ali se u praksi dosledno ne sprovodi i zato imamo, s jedne strane, savremene i dobro opremljene objekte a, sa druge strane, nema savremene klasifikacije osu|enika i adekvatnih programa.

[ta se podrazumeva pod vi{eslojnom kategorizacijom zavoda kao prototipom savremenog zatvorskog sistema? Prevladavajuce kao model savremene klasifikacije zavoda uzima klasifikacija zavoda po vi{e kriterija i to: prema polu, uzrastu, stepenu obezbe|ewe, prema zdravstvenom stavu, prema vrsti programa, prema kapacitetu, ranijem osu|ivawu, du`ini kazne, obrazovnim potrebama i sl. Tako|e, u svakoj od kategorija koje ~ine jedan kriterij mo`e se izvesti podkategorija ~ime bi se postigla zna~ajna razumljenost i vi{eslojnost zatvorskog sistema.

Poslednjih decenija, pojedine zemce kao {to su [vedska, Danska i Holandija pri begavaju znatnom smanjenju kapaciteta zatvori ma, pa tako se u zatvori ma nalazi lo izme|u 15 i 100 osu|enika. Stotinu osu|enika i maju samo najve|i zavodi i to im predstavljadilemu problem. Iskustva pokazuju da je u takvim sistemima mnogo jednostavnije uspostaviti, pored kontrole osu|enika i njihovu reintegraciju u sredinu u kojoj se osu|eno lice vra}a.

Nije mogu|e prepoznati savremeni zatvorski sistem ako u svom sastavu nema znatan broj poluotvorenih i otvorenih zavoda.

¹ Radovanovi }, D., (2000) Kategorizacija ustanova za izvr{ewe krivi ~nih sankcija u Republici Srbiji, Reforma sistema izvr{ewa krivi ~nih sankcija, Beograd.

Nema uspe{ ne pri preme za uspe{ nu rei ntegraciju osu|eni ka ako ni je i mao { ansu da se, van zi di na zavoda, ogle da i proverava sebe i svoje prohteve. Svakako u poluotvoreni m i otvoreni m zavodi - ma to je mogu}e. Na`alost, i u najnapredni ji m zatvorski m si ste mi ma takav pristup je vi { e slovo na papi ru nego real no stawe. Zatvorski konzervati zam, strah od dru{ tvne reakcije i posled i ca hi jerarhijske odgovornosti ~esto sputavaju prakti ~are da se sl obodni je upuste u eksperi menti sawe i ri zi ke.

Jedna od karakteri sti ka vi { esl ojne kategori zaci je zavoda je obrazovawe ve}eg broja speci jal i zovani h zavoda nameweni odre |eni m kategori jama osu|eni ka, prepoznatqi vi po speci jal i zovani m programi ma za pojedine kategori je osu|eni ka (narkomane, seksual ne del i nkvente, alkoholi ~are, psi hopate i sl.). Tako se posledwi h godi na, za osu|eni ke sa ve}i m { ansama za rei ntegraci ju u dru{ tvo, sve ~e{ }e osni vaju pol uzatvori , ku}e na pol a puta, ku}e za zatvoreni ke sme{ tene u urbanom nasequ bez pri sustva zatvorske admi ni stracije i sl. Sve je vi { e poku{ aja da se kategori zaci ja zatvora pri lagodi konceptu rei ntegracije osu|eni ka uslovi ma na slobodi , a to zahteva znatno otvoreni je zavode za osu|ena li ca i stal nu povezanost osu|eni ka i lokal ne sredi ne. Modal i teti te povezanosti su razli ~i ti, po~ev od stal ni h i zl a zaka u lokal nu sredi nu, zapo{ qavawa u lokal ne fabri ke, u~e{ }e na sportski m, zabavni m i kulturni m pri redbama, dru`ewe sa vr { waci ma, ali i otvorenost zatvora za lokal nu sredi nu - osni vawe zajedni ~ki h pogona, radi oni ca, ekonomija i sl. Mogu}nosti su vel i ke i treba ih osmi sl i ti. Naravno, za kategori je zatvoreni ka koji su te{ ki kri mi nal ci obrazuju se maks i zatvori (zatvori sa i zuzetni m merama bezbednosti) u koji ma se pri mewuju posebni pojedina~ni programi .

3. Klasi fikacija osu|eni ka

Savremeni zatvorski sistem se zasni va i na sveobuhvatnoj klasi fikaciji osu|eni h li ca koji je proizvod kval i tetne opser vacije i di jagnosti ke li ~nosti osu|eni ka. Ci q kval i tetnog i spi ti vawa li ~nosti je izrada adekvatnog i, li ~ni m svojstvi ma osu|eni ka primerenog, programa koga treba u toku izvr{ ewa krivi ~ne sankcije realizovati . Zato se u razvijeni m sistemi ma obrazuju speci jal i zovane i nsti tuci je namewene i spi ti vawu li ~nosti osu|eni h li ca i i zradi programa postupawa, kao osnov za

ostvari vave reintegracije osu|enika. Postoje razli~iti modeli koji se primenjuju u klasifikaciji osu|enika. Re|ii skupci, ali efikasniji, je postojawe posebne institucije koja je za to obunena i specijalizovana i koja na osnovu li~nih svojstava osu|enika, kriminalne prošlosti i potrebnog tretmana koji treba realizovati, vr{i i klasifikaciju osu|enika u odredene zavode. Klasifikacija u tom modelu je zasnovan na kriterijumu li~nih svojstava osu|enika. Drugi model klasifikacije osu|enika se zasniva na administrativnim na~elima i osu|enik se upu|uje u odredeni zatvor prema nekim objektivnim kriterijumima (du`ina kazne, vrsta sankcije, povrat, pol, mesto prebivali{ta i sl.). Na ovom nivou, po takvom modelu, nije potrebno i spiti vave li~nosti osu|enika za ovu klasifikaciju koja se u penologiji naziva i ekstremom. I spiti vavu li~nosti osu|enika se pristupa dolaskom osu|enika u zavod, kada prijemna odeljenje vr{e i spiti vave li~nosti osu|enika, izra|uju programe postupawa i vr{e predlog za unutra{wu – internu klasifikaciju zatvorenika. Ova klasifikacija je primenjena i skqu~ivo na nivou zavoda. U zatvorskim sistemima u svetu postoje razli~ite kombinacije ovih modela, ali savremeni sistemi naj~e{ }e primenjuju klasifikaciju zasnovanu na li~nim svojstvima osu|enika, pa ~ak ~ine i korak daqe-ukqu~ivawem i istaknutih saradnika van zatvora u eksploraciji li~nosti i izgradwi programskih sadr`aja. Naravno, takav model ne iskqu~uje i internu klasifikaciju, ~ak {ta ona je i neophodna ako se i na nivou zatvorske institucije vr{i i razvrstavawe osu|enika u odredene kategorije.

4. Program postupawa sa osu|enim licima

I deo mogu}nosti resocijalizacije osu|enih lica nametnula je problem programa postupawa (tretmana) kao osnovno pitanje i zvr{ewa kazne li{ewa slobode. I danas su aktualna pitanja stvarnih mogu}nosti programa postupawa i wegove efikasnosti.

Velike nade su polagane u tretman i korekci one programe, posebno u pogledu specijalne prevencije. Me|utim, vrlo brzo je postalo jasno da je resocijalizacija jako slo`en proces i da postoji veliki broj nepoznanica i dilema koje se javqaju u toku wene realizacije. Sedamdesetih godina XX veka, resocijalizacija je bila u ozbiqnoj krizi, jer od wene idealizacije do{lo se do razo~arewa u wenu efikasnost. Empirijska istra`ivawa su u ve-

}em obimu ukazivala na neuspe{nost resocijalizacije nego na wenu uspe{nost. Ali se, kasnijim i spiti vavi ma procesa resocijalizacije, i pak uvidelo da je mogu}a resocijalizacija osu|enih lica odre|enih kategorija. To je bilo, i pak, dovoqno da se resocijalizacija ne odbaci, ali da je neophodno da se tom pitawu pristupi na druga~iji na~in i drugim metodama i tehnikama. Tako je ministar pravde Nema~ke Johen Di kman, 2002 godine, na konferenciji o zatvorima, istakao koncept kazne zasnovan na tretmanu: „...da je svrha zatvarawa reintegracija prestupnika u dru{tvo. Ciq mo`e da se postigne ako penalni sistem da zatvoreni cima ambijent gde mogu da ve`baju svoje socijalno pona{awe na na~in koji ih ohrabruje da postanu nezavisni, odgovorni i sposobni da sami upravqaju svojim `ivotima. Poluzatvori i otvoreni zatvori su delimi~no pogodni za ovu svrhu, kao {to prati konsttuci oni principi: Koliko god zatvarawa je potrebno i koliko god je normalan `ivot mogu}. Te{ko}a posla je da se na|e spona izme|u op{te javne bezbednosti i u isto vreme postignute svrhe za ka`wawawe“.

Suo~eni sa kontinuiranim pove}awem kriminaliteta, wegovoj slo`enosti strukturi i te{kim oblicima i spoqawawa, zatvorski sistemi u svetu sve se smelije odlu~uju na primenu novih programa postupawa sa osu|enicima, na iznala`ewe specifi~nih metoda i oblika ostvariwawa programa i na pedago{ki rizi~nije postupke. Tako se u posledwe vreme, pored tradici onalnih programa kao {to su: obrazovni programi, programi stru~nog osposobqawawa, radni programi, medi cinski programi, kulturno zabavni, sportsko rekreativni i sl., primewuju i programi postupawa sa seksualnim delinkventima, programi za prevenciju od recidivizma, programi za narkomane i druge zaviskne – slobodne zone bez droge – od zone do slobode. Tako|e, sve je ~e{ }e u primeni i program „Kua za zatvorene“ – koja je zami{cena kao posebna zgrada u urbanom delu grada u kojoj se sme{taju osu|enici za koje se proceni da mogu da odole i zazovima, a ujedno to je na~in pripreme za reintegraciju po izlasku iz zatvora. Ve} je u praksi poznat model programa „Kua na pola puta“, sme{taj osu|enika u odre|ene objekte i zaposlene u lokalnim fabrikama a `ivot vode o svom tro{ku, uz odre|eni vid kontrole koju ima mati~ni zavod.

Karakteristika savremenih penalnih sistema se mo`e i izraziti konstatacijom da savremeni penolozi ~ine ogromne napore u

i značewu najraznovrsnijih programa postupawa koji su prilagođeni odredjenim potrebama osuđenika, kao i odredjenim tipovima zavoda. Intencije penalnog sistema kreću se prema ad hoc programima, specijalizovanim za određenu kategoriju osuđenika i veoma dobro obučeni terapeuti koji te programe treba da realizuju.

5. Osobine zavoda

Osposobljeno i motivisano osoblje neposredno doprinosi uspešnosti zatvorskog sistema u celini, a samim tim i pojedinačnog zavoda u ostvarenju reintegracionog procesa osuđenih lica. Sa uvođenjem modernog sistema izvršene krivičnih sankcija, koji se zasniva na filozofiji reintegracije osuđenika u društvenu sredinu, značaj osoblja zavoda dobija posebno mesto u sistemu. Osoblje koje je neposredno uključeno u proces resocijalizacije osuđenih lica mora da bude specijalizovano za određene programe, da je u stalnom procesu edukacije, da je tolerantno, komunikativno, da deluje terapeutski i da bude kreator povoljne klime u zavodu. Za te zadatke osoblje treba da bude odabrano, pored upravnika pa do vaspitača, psihologa, pravika, instruktora, stražara i svih drugih učesnika u realizaciji programa postupawa. Za tako gotovo idealno osoblje zatvorski sistem mora istim da obezbedi visok status (društveni, materijalni, stručni). Bez toga nema ni uspešnosti u ostvarenju ciljeva zatvorskog sistema, kao i izvršenih društvenih zadataka.

Основне карактеристике затворског система у Италији и њихова усклађеност са међународним стандардима

1. Organizacija zatvorskog sistema

Zatvorski sistem u Italiji predstavqa posebnu organizacionu celinu koja se nalazi u sastavu Ministarstva pravde Italije². Sistem je relativno razvijen, sa velikim brojem različitih tipova institucija, koje su pod ingerencijom centralne administracije (*Generalna direkcija za preventivne i kaznene ustanove*) na čijem je čelu generalni direktor – sudija.

² Do 1922. godine zatvorski sistem bio je u sastavu Ministarstva unutrašnjih poslova.

U sastavu Generalne direkcije za preventivne i kaznene ustanove su 199 zatvorskih institucija i to: 154 oblasna zatvora u kojima se nalaze pri tvorena i nepravosudna osuđena lica (*Case circondariali maschili*); 6 ženskih ustanova (*Case circondariali femminili*); 29 kaznena zavoda za osuđena lica – 27 za muškarce (*Case di recusione maschili*) i 2 za žene (*Case di reclusione femminili*); 2 zavoda pod posebnim merama bezbednosti (*Case di lavoro*); 2 duševne bolnice za prestupnike (*Ospedali psichiatrici guidiziani*); 1 zavod poluotvorenog tipa u kojima osuđeni borave samo noću (*Institui per emiliberi*); 4 zatvora za osuđena lica koja odgovaraju zbog droge (*Case di reclusione per tossicodipendenti*) i jedna nacionalna ustanova u kojoj se vrši opservacija osuđenih lica (*Instituti nazionali di opservazione*).³

Zatvorska administracija organizovana je u tri celine i to: (a) Odeqewe za zatvorsku administraciju sa sedištem u Ministarstvu pravde; (b) Regionalna nadzorstva i (v) Pojedinačne kaznene ustanove.

Direktor direkcije je, po pravilu, kasacioni sudija koga imenuje vlada na predlog resornog ministara. U sastavu direkcije su regionalna nadzorstva koja kontrolišu aktivnost svake ustanove locirane na tom području. Takođe, u sastavu direkcije su i pojedinačne ustanove, kojima rukovode direktori ustanova koje postavlja nadležni ministar.

Direktor zatvorske administracije nalazi se na jedinstvene organizacije i on je nadležni regionalni nadzorstva i pojedinačnim kaznenim institucijama. Zaposleni u zatvorskoj administraciji su, pored službenika i policajaca-strahara, i službenici angažovani u korektivnim policijskim jedinicama koje imaju zadatak da obezbede red unutar korektivnih ustanova, kao i službenici socijalnih službi koji pružaju korisne informacije za primenu i modifikovane programa socijalne rehabilitacije prestupnika. Takođe, Centri za pružawe socijalnih usluga nadgledaju i pružaju pomoć prestupnicima prema kojima se primenjuju alternativne mere.

U zatvorskom sistemu Italije sud koji kontrolišu i izvršewe izrečene kazne (*Guidizio di Sorveglianza i Tribunale di Sorveglianza*), i ako nije deo zatvorskog sistema, ima veoma važnu ulogu pri li-

³ Pietro Marohgiu – University of Cagliari, Mario Biddau-Corte d Appello di Cagliari; World factbook of criminal justice system-Italy, str. 24–27.

kom primene i zre~ene mere. U stvari, zadatak suda je kontrola po{tovawa zakona tokom izvr{ewa kazni. On garantuje prava uhap{enih i nadgleda primenu, opozivi i modifikacije mera za li~nu bezbednost, odlu~uje o mogućnosti primene alternativnih mera i kori{tewe op{tih pogodnosti (dopu{tawa zbog dobrog vladawa, dozvola za rad van zatvora i uslovno pu{tawe na slobodu). U Italiji je 1975. godine uveden sud za nadzor ~ija se nadle`nost postepeno pro{iruje, a {to je refleksija novih napora koji se ula`u kako bi se oja~ala edukativna uloga kaznene mere⁴.

Kaznene institucije za odrasle podeqene su na ustanove za pri tvorena lica, i nsticije za izvr{ewe i zre~enih kazni i institucije za izvr{ewe mera bezbednosti. Ustanove za izvr{ewe i zre~enih kazni su podeqene na pri tvorske centre i istra`ne centre a ustanove za izvr{ewe mera bezbednosti podeqene su na zatvorske farme, radne ku}e, centre za le~ewe i nadzor i sudske psihijatrijske bolnice.

Navedena kategorizacija kaznenih zavoda, u zna~ajnom delu, je samo teorijska po{to se mere, odre|ene za razli~ite tipove kaznenih ustanova, a u zavisnosti od kategorije prestupnika, veoma ~esto ne primenjuju. Nepri mewnawe date kategorizacije zavoda i klasifikacije osu|enika su posledica finansijskih problema. Dr`ava jo{ uvek nema dovoljno finansijskih sredstava za izgradwu razli~itih tipova kaznenih zavoda, {to je jedno od najve}ih ograni~ewa sa kojim se suo~ava italijanski kazneni sistem. Kao posledica neadekvatne klasifikacije osu|enika pri sutni su brojni problemi u kaznenim zavodima (promiskuitet me|u razli~itim tipovima osu|enika, veoma jak neformalni sistem, slaba bezbednost i zavoda i osu|enika, kriminalizacija ve}eg broja osu|enika i sl.), koji se neposredno odra`avaju na slabe efekte socijalne rehabilitacije i reintegracije osu|enika.

Ovaj problem ne postoji u kaznenim ustanovama za maloletnike, jer one imaju specijalnu strukturu ustanova koje omogu}avaju potpunu klasifikaciju maloletnih izvr{ilaca krivi~nih dela. U zavisnosti od tipa ustanove (mera bezbednosti) odre|uje se vrsta tretmana.

Osu|enici su sme{teni u zatvore koje se nalaze na teritoriji na kojoj su oni nastaweni, a transfer u druge ustanove dopu{ten je zbog ozbiljnih i bezbedonosnih razloga, zbog prenatrpanosti,

⁴ Obaveza iz Ustava Italije ~l. 27.

iz zdravstvenih razloga, zbog zavr{ avawa { kolovawa i zbog porodi ~nih razloga. U svim slu~ajevi ma po{ tuje se principi teritorialnog i zdr` avawa kazne zatvora. Za transfer osu|enika na podru~ju iste regije nadle`an je regionalni na~elnik, a ako se transfer organizuje van regije odlu~uje centralna administracija pri Ministarstvu pravde.

Italijanska iskustva, u pogledu transfera (preme{ taja) osu|enika, pokazuju da ima ~estih zloupotreba tog instituta i da u brojnim slu~ajevi ma predstavqaju jedan vid disciplinske mere. Zbog takvih pojava prisutni su protesti i strah osu|enih lica.

Kao { to se mo`e zakqu~iti, iz navedene strukture ustanova u kojima se izvvr{ avaju krivi ~ne sankcije institucionalnog karaktera, u Italiji postoji sedam tipova ovih institucija namevone za:

- (a) pri tvorena i nepravosna`no osu|ena lica;
- (b) osu|ena lica;
- (v) osu|ena sa posebnim merama bezbednosti;
- (g) du{ evne bolesnike;
- (d) narkomane;
- (l) osu|ena lica koja su osu|ena na poluzatvor (boravak u zatvoru samo no}u) i
- (z) za ispitivawe i dijagnostikovawe li ~nosti osu|enih lica (Nacionalni opservacioni institut).

Tako|e, klasifikacija zatvorskih institucija vr{ ena je i prema polu, uzrastu, visini kazne, zdravstvenom stavu, merama bezbednosti i vrsti tretmana.

2. Kapacitet i popuvenost zatvora

Kapacitet kaznenih zavoda u Italiji je oko 41.000⁵. Karakteristi ~no je za Italijanski zatvorski sistem da se od 1990. godine do 2004. godine, iz godine u godinu, uve}ava broj lica li { enih slobode i da zadwih nekoliko godina zatvorski kapaciteti predstavqaju problem za dr` avu, imaju}i u vidu ograni ~enost kapaciteta, kao i zadate norme u pogledu usl ova koje evropska zajednica propisuje. Broj osu|enika, za posledwih 15 godina, stalno se uve}avao, pa tako i mamoda je, u odnosu na 1990. godinu, kada je

⁵ Prema podacima UN.

bilo ukupno 25.931 osu|enih li ca, u 2004. godini ukupno bili 43.185 osu|enika, { to je pove}awe za oko 60%.

Veliko pove}awe broja osu|enika u zatvore ukazuje, pored ostalog, i na obimno pove}awa vr{ ewa krivi ~nih dela. Italijanski penolozi isti ~u da poseban problem predstavqa, zadwih godina XX veka i prvih godina XXI veka, pove}awe broja osu|enih li ca za najte` a krivi ~na dela (pqake, otmi ce, pretwe smr}u, razbojni { tva, terorizam i sl).

U Italiji posebno isti ~u da je sve penalne sisteme zatekla pojava velikog broja osu|enika sa najte` im krivi ~nim delima i da se ta pojava podjednako javqa i na zapadu i na istoku, naravno sa relativno razli ~itim uzrocima pojave. Gotovo svi sistemi su nedovoqno pripremjeni za takav trend i bez adekvatnih, kako teorijskih tako i prakti ~nih, re{ ewa u pristupu prema takvoj kategoriji osu|enika. Sli ~na situacija je i u Ameri ~kom zatvorskome sistemu, gde je zadwih 15 godina dramati ~no poraslo i zricawe zatvorskih kazni ⁶. Analizi raju}i stopu ka` wavawa prema Ameri ~kom zakonu iz 1994. god. (zakon *Three Strikes*), bi}e potrebno, samo u Kaliforniji, jo{ najmawe 20 zatvora i za 20% ve}i buxet dr` ave.

Italijanski zatvorski sistem, kao i ve}ina sistema u zemqama Evropske unije, karakteri { e veliko prisustvo stranaca kako iz zemaqa Evropske unije tako i iz drugih zemaqa. Za Italiju je karakteristi ~no prisustvo ve}eg broja osu|enika dr` avqana ~ emi granata iz Afrike, Albanije i biv{ ih republika SSSR-a.

3. Vidovi korekcionog tretmana

Rehabilitacija osu|enih sprovodi se preko obrazovawa, rada, kulturne, sportske i verske aktivnosti kao i preko drugih instrumenata prevaspitnog rada. Poseban akcenat se poklawa podsticawu kontakata i zme|u prestupnika i wihovih porodica i spoqa{ weg sveta. Korekci one programe koje defini { u struwaci, zatvorska administracija i upravnik, potvr|uje sudija, a nakon toga se pri mewuju od strane edukatora ~iji rad koordinira grupa za opservaciju.

⁶ U odnosu na Evropu stopa ka` wavawa je porasla i za 4 puta.

3.1. Rad osu|enika

Jedan od najbitnijih instrumenata reedukativnog programa je rad zatvorenika. Radne aktivnosti unutar zatvorskog sistema shvataju se kao sredstvo socijalne rehabilitacije i rad se mora plati ti. Visinu nov~ane nadoknade za rad osu|enika odre|uju organi vlasti i ona ne mo`e da bude manja od 2/3 dnevnice koja se pla}a za isti posao van zatvorske ustanove. Od te zarade, osu|enik mora da plati zatvoru nadoknadu { tete, sudske i zatvorske tro{kove, ako ih ima. Bez obzira na to, kona~na isplata na ime zarade za rad ne sme da bude manja od 3/5 bruto plate.

Problem radnog anga`ovawa zatvorenika unutar zatvora je istovetan u ve}ini penalnih sistema. Naime, zatvoreni ci u zatvorskoj industriji, nisu u mogućnosti da dostignu neophodan nivo profesionalizma koji se zahteva u spoqa{wem svetu, te im ne omogu}ava brzo ukqu~ivawe u proizvodne i druge radne procese. U stvari, njihov rad u zatvorskim ustanovama svodi se na jednostavne tehnolo{ke procese, rad na ekonomijama, na uslu`nim delatnostima i na obavqawu poslova neophodni odr`avawu zatvorskih institucija. Svakako da u takvim radnim okolnostima osu|ena lica nisu sposobna za brzu reintegraciju u `ivotnu sredinu u koju se vra}aju po izlasku iz zatvora. Ova ograni~ewa su iskqu~ena u slu~ajevima kada su osu|ena lica anga`ovana van zatvorskih ustanova. Tako je Italija, zakonom iz 1986. godina, predvidela mogućnost upo{qavawa osu|enika u javna i privatna preduze}a a dozvoljeno im je i upo{qavawe u porodi~ni biznis.

Jedan od problema je i neadekvatna tehnologija i proizvodni programi koja se koristi u zatvorskim uslovima pa tako osu|ena lica nisu na adekvatan na~in obu~ena za proizvodne i druge radne procese nakon izlaska na slobodu. Da paradoks bude ve}i, u zatvorima u kojima se uvodi nova tehnologija prestaje potreba za anga`ovawem ve}eg broja osu|enika, te se iz tih razloga javqa nezaposlenost osu|enika. Takvo stawe se neposredno odr`ava na odr`avawe ste~enih radnih navika i li na wihovu izgradwu, a {tetno deluje na mentalno zdravlje osu|enika. Upravnik zatvora odre|uje da li zatvorenik mo`e da radi van zatvora, uz saglasnost sudi je nadle`nog za nadzor.

3.2. *Obrazovawe osu|eni ka*

Obrazovawu osu|eni ka se, tako|e, posve}uje zna-ajna pa`wa ali je sve to zasnovano na dobrovo}nosti osu|eni ka koja se u zadnjih decenija sve mawe i spo}ava. Osu|eni ci mogu da poha|aju nastavu i postoje niz mera koje sti muli { u sredwe i vi soko obrazovawe osu|eni ka.

U Italijanskim zatvorima organizuje se i grupna terapija, osposob}avawe osu|eni ka za neke oblike stru-nih ve{tina kao i pru`awe medicinske i psiholo{ke pomo}i. Ove aktivnosti organizuju se u odre|ene zatvore koji su za te programe osposob}eni, a prema predlogu Nacionalnog opservacionog centra.

3.3. *Pogodnost i*

Zatvorenik koji je aktivno u-estvovao u programu reedukacije ima priliku da bude ranije pu{ten iz zatvora, pre isteka kazne na koju je osu|en. Skra}ewe kazne mo`e da bude do 45 dana za svakih 6 meseci provedenih u zatvoru. Tako, na primer, petogodi{wa kazna mo`e da se skрати za 15 meseci.

Osu|enik mo`e, pod odre|enim uslovima, da dobi je dozvolu za izlazak u grad<sup>7</sup>. U jednom periodu izlasci su bili brojni i dolazi lo je do ve}ih zloupotreba pa su, zbog reakcije javnosti, odre|ene posebne mere pod kojima je mogu} i izlazak iz zatvorske institucije (kada je ugro`en `ivot ~lana porodice ili supru`nika ili u nekim posebnim porodi~nim situacijama). Dozvolava i izlazak va`i najvi{e 5 dana, a kancelarija za nadzor odlu-uje da li da dopusti izlazak. Dozvolava i izlazak na osnovu dobrog vladawa osu|eni ka mo`e da se i zda pod odre|enim uslovima koji se odnose na provedeno vreme boravka u zatvoru. Tako za duge kazne, osu|eniku koji je zdr`ao najmawe tri godine zatvorske kazne, ili najmawe 10 godina osu|eniku koji je osu|en na do`ivotnu kaznu zatvora, mo`e se i zdati dozvolava ako se pri dr`avao pravila dobrog pona{awa i ne predstav}a opasnost za dru{tvo. Ukoliko su ovi uslovi ispuweni, slu`ba za nadzor dopu{ta i izlazak zatvorenika. Dozvolava mo`e da va`i najdu`e do 15 dana, a godi{we brojdana za izlazak ne mo`e biti ve}i od 45 dana. Osu|enici imaju dozvo}ene posete jednom nedeljno, a komunikacije sa porodicama i

⁷ Ove pogodnosti uvedene su u zatvorski sistem Italije 1975. godine.

drugi m ro|aci ma i prijateqi ma mogu se obavqati putem pi sama, telegrafa i, uz ograni ~ewa, telef onom.

3.4. Uslovni ot pusta

I nsti tut uslovnog otpusta pri mewuje se i u i tal i janskom penalnom sistemu i u su{ ti ni i ma funkciju socijalne rehabilitacije. Uslovno pu{ tawe na slobodu omogu}eno je zatvoreni ci ma, koji su za vreme izdr` avawe kazne, i spoqi li pona{ awe koje pru` a dovoqno garancije da }e ova mera imati uspe{ an ishod. Uslovno pu{ tawe na slobodu mo` e da se omogu}i samo oni m zatvoreni ci ma koji su ve} proveli tri deset meseci u zatvoru i koji su izdr` ali najmawe polovinu izre~ene kazne i ako preostala kazna ne prelazi pet godina. Ukol i ko je osu|eni k povratni k ovi kriteriji se poo{ travaju. Osu|ena li ca na do` i votnu kaznu zatvora, tako|e, mo` e da se uslovno pusti sa izdr` avawa izre~ene kazne, nakon odre|enog vremena provedenog na izdr` avawu kazne. Uslovno pu{ tawe na slobodu omogu}ava se samo oni ma koji su ispunili gra|anske obaveze proi stekle iz presude, osim ako ne doka` u da ni su u mogu}nosti da to u~ine. Rani je o uslovnom otpustu odlu~ivalo je telo Mi ni starstva pravde, a sada o uslovnom otpustu odlu~uje *sud za nadzor*.

Opozi v uslovnog otpusta se vr{ i ako osu|eni k prekr{ i propisane norme pona{ awa ili ako izvr{ i novo kri vi ~no delo. Po opozivawu uslovnog otpusta, zatvoreni k nastavqa sa izdr` avawem preostala kazne – kazne koja je uslovqena.

Основне карактеристике затворског система у Србији и њихова усклађеност са међународним стандардима

1. Organizacija zatvorskog sistema

Zatvorski sistem organi zovan je kao Uprava za izvr{ ewe zavodskih sankcija u sastavu Mi ni starstva pravde Republi ke Srbije⁸. Uprava za izvr{ ewe zavodskih sankcija organi zuje, sprovodi i nadzi re izvr{ ewe kazne zatvora, maloletni ~kog zatvora, kazne rada u javnom i nteresu, uslovne osude sa za{ ti tni m nadzorom, me-

⁸ Uprava za izvr{ ewe zavodskih sankcija obrazovana je prvi put Zakonom o izvr{ ewu kri vi ~nih sankcija iz 1997. godine ~l. 9 (Sl. glasnik RS. 16/97).

ra bezbednosti obaveznog psihijatrijskog le~ewa i ~uvawa u zdravstvenoj ustanovi, obavezno le~ewa narkomana i alkoholi~ara, kao i vaspitne mere upu}ivawa u vaspitno popravni dom⁹. Ovako postavljena organizacija zatvorskog sistema integri}e sve zatvorske institucije u sistem dr`avnih organa, a uloga resornog ministarstva po obimu ovla}ewa i odgovornosti postaje veoma bitna i su}tinska u izvr}ewu zatvorskih sankcija.

Zatvorska administracija je organizovana u dve celine i to:

1. Centralna administracija sa sedištem u Ministarstvu pravde i
2. Pojedina~ne zatvorske institucije

Centralnu administraciju ~ine tri organizacione jedinice i to:

- a) Odeqewe za nadzor
- b) Odsek za ostvarenje prava lica li}enih slobode i
- v) Odeqewe za izvr}no operativne poslove

Odeqewe za nadzor vr}i nadzor nad radom zatvorskih institucija i pru}a stručnu pomo} u ostvarenju procesa prevaspitavanja osu|enih lica, o~uvawu bezbednosti, primeni propisa i materijalno-finansijskom poslovanju.

Odsek za ostvarenje prava lica li}enih slobode obavlja poslove vezane za pomilovanje, preme}taj lica li}enih slobode, prekid kazni kao i poslove vezane za predstavke i pri tu`beni lica li}enih slobode.

Odeqewe za izvr}no operativne poslove obavlja analiti~ke, kadrovske, radno pravne poslove, finansijske poslove, prati rad privrednih jedinica i upo}qavawa osu|enih lica i zadu`eno je za pra}ewe i unapre}ivawe sistema izvr}ewa krivi~nih sankcija.

U Upravi postoje slede}e vrste zavoda:

- a) Kazneno-popravni zavod i okru`ni zatvor – za izvr}ewe kazne zatvora;
- b) Kazneno-popravni zavod za `ene – za izvr}ewe kazne zatvora i maloletnikog zatvora i zre~ene `enama;
- v) Kazneno-popravni zavod za maloletnike – za izvr}ewe maloletnikog zatvora;

⁹ ^lan 12 Zakona o izvr}ewu krivi~nih sankcija (Sl. glasnik RS, 85/2005).

- g) Specijalna zatvorska bolnica – za leževne osuđeni i pri tvoreni h li ca, za izvr{ewe mera bezbednosti obaveznog psihijatrijskog leževa i ~uvawa u zdravstvenoj ustanovi, obaveznog leževa alkoholi ~ara i obaveznog leževa narkomana;
- d) Vaspitno-popravni dom – za izvr{ewe vaspitne mere upu}i wa u vaspitno popravni dom i
- l) Centar za obuku zaposlenih u Upravi za izvr{ewe zavodskih sankcija.

Zatvorski sistem Srbije ~ine, pored centralne administracije i Centar za obuku zaposlenih u Upravi za izvr{ewe zavodskih sankcija i 28 zavoda¹⁰ u koji ma se izvr{avaju zavodske sankcije i to:

- 4 otvorena kazneno-popravna zavoda,
- 3 zavoda zatvorenog ti pa i zatvorenog ti pa sa posebnim obezbe|ewem,
- 1 kazneno-popravni zavod poluotvorenog ti pa za osu|ewe `ene,
- 1 kazneno-popravni zavod za maloletnike, zatvorenog ti pa,
- 1 specijalna zatvorska bolnica,
- 17 okru`nih zatvora poluotvorenog ti pa i
- 1 vaspitno popravni dom, poluotvorenog ti pa

Centar za obuku zaposlenih u Upravi za izvr{ewe zavodskih sankcija vr{i edukaciju novoprimcene zatvorske administracije iz oblasti penologije, bezbednosti, vr{i obuku u borila~kim ve{tinama i priprema kadrove za rad salicimali {enih slobode.

Ukupan broj zaposlenih u centralnoj administraciji, sedi {tem u Ministarstvu pravde, kre}ese i zme|u 20 i 25 izvr{ilaca, a broj zaposlenih u zavodima je oko 3.500.

Vlada osniva zavode i odre|uje vrstu, tip i sedi {te zavoda, a unutra{we organizacione jedinice i odcewa, prema stepenu obezbe|ewa, odre|uje nadle`an ministar za pravosu|e.

Prema stepenu obezbe|ewa i na~inu postupawa salicimali {enih slobode, zavodi mogu biti otvorenog, poluotvorenog, zatvorenog i zatvorenog ti pa sa posebnim obezbe|ewem. Tako|e, Zakon o izvr{ewu krivi~nih sankcija u ~l. 16 daje mogućnost unutra{we organizacije zavoda i formirawe otvorenih, poluo-

¹⁰ U ovom radu pri kazan je broj zavoda na teritoriji Srbije, bez Kosova i Metohije, koje je u ingerenciji UN.

tvoreni h i zatvoreni h odcijewa radi potpunijeg razvrstavawa osu|enika prema tretmanu, visini kazne, povratu, svojstvima li~nosti, stepenu bezbednosti i sl.

Prema stepenu obezbe|ewa preko 82% zavoda ima status otvorenog ili poluotvorenog tipa, { to ukazuje na znatno liberalniji odnos prema merama bezbednosti u ve}ini zavoda. Ako se pak posmatra broj osu|enika koji su sme{teni u odre|en tip zavoda, prema stepenu obezbe|ewa, oko 15% osu|enika izdr`ava kaznu u otvoreni m zavodi ma i li otvoreni m odcijewima zavoda, oko 25% osu|enika i maloletnika u zavodi ma poluotvorenog tipa i oko 60% osu|enika u zavodi ma zatvorenog tipa.

Zatvorski ministrom – Upravom za izvr{ewe zavodskih sankcija rukovodi direktor Uprave koga, na predlog ministara postavlja Vlada, na pet godina.

Zavodski ministri tucijama rukovode upravni ci zavoda koje, na obrazlo`en predlog direktora Uprave, raspore|uje ministar nadle`an za pravosu|e, na pet godina. Upravnik zavoda zastupa zavod i odgovoran je za zakoniti i pravilan rad u zavodu.

2. Arhitektura, kapacitet, popunjenost i strukturalni {eni h slobode

Zatvorsku arhitekturu u Srbiji karakteri{e raznovrsnost tipova i modela izgra|enih objekata koji su gra|eni u razli~itim vremenima i za razli~ite potrebe. Naime, ve}i broj zatvora je namenski gra|en, ali ih karakteri{u razli~iti tipovi objekata (paviqonski, kasarnski, }elijski i sl.). Po pravilu zavodi ve}ih kapaciteta (Ni{, Po`arevac i Sremska Mitrovi ca) izgra|eni su namenski, van naseqenih mesta, sa svojom infrastrukturom i oni su zavodi zatvorenog tipa sa spoqa{wim zidovima i karaulama. Zavodi za maloletnike u Vaqevu, zatvori u Novom Sadu, Zaje~aru, Leskovcu, kao i zavodi u Somboru,]upriji, Padijskoj Skel i i [apcu, izgra|eni su novijeg datuma i po svojoj arhitektonskim re{ewima zadovoljavaju savremene standarde u izgradwi zatvora. Ostali zavodi su, ili gra|eni namenski ili su adaptirani za potrebe zatvora, ali su objekti vi{edecenijski i ne ispuwavaju savremene arhitektonske zahteve. Jo{ jedna karakteristika zatvorske arhitekture se ogleda u tome {to su ve}ina zatvorskih objekata preure|ivana od situacije do situacije i bez generalnih standarda i uslova na nivou sistema. Iz tih razloga

te{ ko je pojedine objekte klasi f i kovati u neku od kategorija i li arhi tektonskog ti pa, zato { to i ma razli ~i ti h sti lova i modela.

Ukupan kapacitet zatvorskog sistema u Srbiji je oko 11.000 li ca li { eni h slobode, a prose~na popuvenost iznosi oko 8.000 li ca li { eni h slobode, { to je popuvenost oko 72%.

Od ukupnog broja li ca li { eni h slobode u zavodi ma u Srbiji, prema kategoriji li ca, 68,1% su osu|eni mu{ karci, 1,9% su `ene, 0,4% osu|eno je na kaznu maloletni ~kog zatvora, 1,7% su prekr{ ajno ka`weni, 3,0% je na merama le~ewa, 2,2% su maloletni ci koji ma je i zre~ena vaspitna mera upu}i vawa u Vaspitno popravni dom i 23% su pritvorena li ca. Ve}i na zavoda u Srbiji je pavi~qonskog i kasarnskog ti pa i u zavisnosti od namena (nameweni za priti tvor ili za osu|ena li ca) oni su vremenom prilago|avani. Noviji zavodi (Zatvor u Novom Sadu, Zaje~aru, [apcu, Leskovcu) su gra|eni namenski i sa savremenim re{ ewi ma koje penolo gija zahteva. Tako|e, u jednom broju zavoda izgra|eni su novi objekti, za odre|enu kategoriju osu|enika (Padi nska Skela,] uprija, Sombor, Pan~evo, Vaqevo, Sremska Mitrovi ca) koji svojom arhi tekturom zadovoljavaju savremene zahteve.

Struktura osu|eni h li ce prema vrsti i zvr{ eni h kri vi ~ni h del a je slede}a: 38% je osu|eno za kra|e i te{ ke kra|e, 12% za razbojni { tvo, 14% za kri vi ~na del a u vezi droge, 5% osu|eno je za kri vi ~no del o nano{ ewa telesni h povreda, 3% za sil owawe, 3% za ubi stvo, 6% za kri vi ~na del a iz oblasti saobra}aja, 4% za oduzi mawe vozila, 4% za nedozvoqeno dr`awe oru`ja, a 11% za ostala kri vi ~na del a. Od ukupnog broja osu|eni h li ca koja su se nalazi li u zavodi ma, u 2005. godi ni, 58,00% su povratni ci.

Prema visini kazne, struktura osu|enika je slede}a: 28,3% osu|enika i zdr`ava kaznu zatvora do jedne godi ne, 45% je osu|eno na kaznu zatvora od 1-5 godi na, 14,7% osu|eno je na kaznu zatvora od 5-10 godi na, 2,3% osu|eno je i zme|u 10 i 15 godi na, a 2,3% osu|eno je preko 15 godi na zatvora.

Posmatraju}i starosnu strukturu osu|enika u 2005. godi ni stawe je slede}e: osu|enici starosti od 18-21 godi ne zastupqeni su sa 3%, od 21-27 godi na 26%, od 27-39 g. 42%, 39-49 god. zastupqenost je u 17%, 49-59 g. 8%, a preko 60 godi na zastupqenost je 4%¹¹. Kao i u ve}i ni evropski h zemaqa i u nas se iz godi ne u go-

¹¹ Godi { wi i zve{ taj o radu Uprave za i zvr{ ewe zavodski h sankcija za 2005. god.

di nu uve}ava broj osu|enih i pritvorenih lica¹² i ve} postaje ozbiqan problem sme{taja, klasifikacije i prevaspitawa, finansirawa i obezbe|ivawe kadrova za rad u zavodi ma. Svakako da se na globalnom nivou kriminalitet {iri, a posebno u zemqama u tranziciji. Kada se ima u vidu da je na prostori ma biv{e Jugoslavije bilo i ratnih sukoba koji su dodatno kriminalizovali dru{tvo, pove}awe broja i zvr{ilaca krivi~nih dela je i o~ekivana pojava koja }e, svakako, jo{dugo bi ti karakteristi ka na{eg dru{tva.

3. Vidovi korekcionog tretmana

Tretman osu|enih lica podrazumeva kori{ }ewe razli~itih vidova postupawa u cilju resocijalizacije osu|enih lica, kao najva`nijeg cilja krivi~nih sankcija. I ako je u jednom periodu tretman predstavqao razorene za mnoge teoreti~are i prakti~are, jer nije ostvarivao o~ekivane rezultate u popravqawu i mewawu u~inioca krivi~nih dela, on se i daqe pri mewuje u radu sa osu|enim licima, jer nema ozbiqniju alternativu. U zatvorskoj praksi pri mewuju se razli~iti vidovi i oblici tretmana i oni su uslovceni, naj-e{ }e, vrstom i tipom zavoda, kategorijom i li~nim svojstvi ma osu|enika i mogu}nosti ma zavoda.

U zavodi ma u Srbiji, naju~estalije se pri mewuje: vaspitno-korektivni rad koji se realizuje individualnim i grupnim pristupom, obrazovawe i stru~no osposobqavawe osu|enika, radno i profesionalno osposobqavawe, anga`ovawe osu|enika u slobodnim aktivnostima, pogodnosti i sl.

3.1. Vaspitno korektivni rad

Ovaj vid rada, u zavodi ma u Srbiji, ostvaruju vaspitne slu`be, odnosno vaspitai, koji su edukovani i osposobceni za rad sa osu|enim licima. Wihov profil obrazovawa mo`ebiti iz grupacije dru{tvenih nauka (psiholozi, pedagozi, specijalni pedagozi-defektolozi, sociolozi, socijalni radnici, u~iteqi razredne nastave i sl.), uz stalnu edukaciju i osposobqavawe za rad u zatvorskom sistemu. Vaspitna slu`ba, odnosno vaspitai ma

¹² Broj lica li {enih slobode u zatvori ma Srbije uve}an je u 2005. godini za 62% u odnosu na 2001. godinu.

zadatak da pri mewa je metode i postupke koji ma se uti ~e na osu|e-
ni ke da ubudu}e ne ~i ne kri vi ~na dela, a vaspita~ je, i stovreme-
no, i koordi nator rada ostalih u~esnika u prevaspitnom proce-
su. Vaspita~, ostvaruju}i svoj vaspitni uticaj na osu|enika,
pri mewa je najoptimalnije metode, oblike i sredstva u radu, u ci-
cu mewa negativnih stavova, mi { qewa, navi ka i obli ka pona-
{ awa osu|enika. Za ostvari wawe tih vaspitnih ci qewa vaspita~
kori sti sti mulati vna sredstva (pohvale, nagrade, pogodnosti i
sl.), ali i di sci pl inske kazne (ukor, ka` wawawe, oduzi mawe po-
godnosti i sl.).

Zna~aj vaspitno korektivnog rada i uloga vaspita~a u tom
procesu je veoma bitna i gotovo bez wih neostvarqi va. Ova uloga
je zasnovana na opredewu i verowawu u koncept prevaspitawa
po~i ni oca kri vi ~nih dela. Nije mali broj zatvorskih sistema u
svetu koji ne pri daje zna~aj procesu prevaspitawa i u tim si ste-
mi ma i nema zastupqenost ovih profila stru~waka koji rade na
vaspita wu, odnosno, prevaspitawa osu|enih lica. U zatvorskom
sistemu u Srbiji i daqe se veruje u mogu}nosti prevaspitawa i
korekciji pona{ awa po~i ni oca kri vi ~nih dela i wihovoj uspe-
{ noj rei ntegraciji u `i votnu sredi nu. I z takvog koncepta pro-
izi lazi i uloga vaspita~a.

3.2. Rad osu|enika

Rad osu|enika se, u savremenoj penologiji, smatra za jedan od
najefikasnijih vi dova tretmana u procesu resocijalizacije i re-
i ntegracije osu|enika na slobodi. Svakako da rad predstavqa
kcu~nu funkciju u osposobqawawu osu|enika za vo|ewe soci jal-
no uskla|enog `i vota i u tom kontekstu ~esto se upotrebqawa po-
jam „soci jalizacija radom“ ~i me se radu pri pi suje pri marna ul o-
ga u soci jalnoj i ntegraciji osu|enika.

U zavodi ma u Srbiji radno anga` owawe predstavqa jedan od
osnovnih vi dova tretmana i uprave zavoda, i pored ograni ~enih
mogu}nosti, u radni proces ukcu~uju preko 95% osu|enika. Za
radno anga` owawe osu|enika karakteristi ~no je to { to je, zbog
nedostatka poslova, aktivno radno anga` owano ne{ to vi { e od
polovine osu|enika, a ostali osu|enici se anga` uju povremeno.
Takvo stawe proi zводи vel i ke tenzi je i nezadovolqstva me|u osu-
|enici ma koja se i spoqawaju u ~i wewu di sci pl inskih prekr{ aja
i drugi h ekcesnih si tuacija. U strukturi radnih aktivnosti osu-

leni ka najzastupljeni je je anga`ovane u pri vrednim jedinicama unutar zavoda i to na metalnom sektoru, na pocetno vrednim poslovima, na re`imskim poslovima, u uslu`noj delatnosti, po radionicama i sl. Jedan mali broj osu|enika, prevashodno u otvorenim i poluotvorenim zavodima, anga`uju se na povremeni poslovima van zavoda i to naj~e}e na komunalnim poslovima i poslovima istovara odredene robe i sl. Na poslovima u preduze}ima ili na radnim mestima na kojima su osu|enici radi li pre upu}ivavanja i zdr`avane kazne upo{ta se i spod 1% osu|enika. U praksi relativno mali broj osu|enika prolazi kroz obuku za odredena zanimanja i to svakako ne doprinosi profesionalnom osposobavawu osu|enih lica.

3.3. *Obrazovane osu|enika*

Obrazovni proces osu|enih lica u zavodima je veoma bitan faktor koji mo`e da doprinese uspe{nom procesu prevaspitavanja i pripremi za reintegraciju u `ivotnu sredinu osu|enika. Iz tih razloga zakonska obaveza je da zavodi taj proces organizuju i da, na osnovu procenilivosti osu|enika, predvide koji oblik i dokog nivoa treba osu|enika ukqu~iti u obrazovane i profesionalno osposobavawe za vreme zdr`avawa kazne. U zatvorskom sistemu u Srbiji zavodi u kojima se i zvr{avaju duge kazne zatvora i maju, u sastavu vaspitne slu`be, odedewa za obrazovane osu|enika-{kole, koje organizuju obrazovni proces u zavodu. Zavodi za maloletnike i maju i {kole koje, po programu za odrasle, obrazuju osu|enih lica. Sedamdesetih i osamdesetih godina pro{log veka, kada su i obrazovane {kole u sastavu zavoda, su bile u ekspanziji sa velikim brojem polaznika. Devedesetih godina, pa do danas, iz godine u godinu se smawuje broj polaznika u {kole, kako iz razloga {to sve ~e}e dolaze na zdr`avane kazne osu|enih lica koja i maju srednje obrazovane, tako i zbog nezainteresovanosti za daci obrazovawem. Takva situacija je dovela i do smawawa broja nastavnika u stalnom radnom odnosu koji su bili zaposleni u zavodima, jer nisu imali dovoljan broj polaznika u {kole.

Prema podacima iz 2005. godine, obrazovni nivo osu|enika je nepovoljan jer je 4,4% nepismenih osu|enika je 14,1%, je sa nepotpunom osnovnom {kolom 25,7% je, sa zavr{enom osmogodi{nom {kolom, 15% osu|enika nema zavr{enu srednju {kolu, 38,3% ima zavr{enu srednju {kolu a 2,5% ima zavr{enu vi{u ili visoku

{ kolsku spremu. I pored takvog nepovoljnog obrazovnog nivoa, zavodi nedovoljno posvećuju pažnju organizaciji obrazovnog procesa. Sada se stave ukazuje da relativno mali broj osuđenika intenzivno pohađaju neki vid obrazovanja, bilo unutar zavoda, bilo redovne obrazovne institucije. U 2005. godini samo je 289 osuđenika i maloletnika bilo uključeno u neki vid obrazovanja, i to 143 lica je uključeno unutar zavoda a 146 van zavoda. Ako izuzmemo maloletna lica, kod kojih je obrazovane zakonska obaveza, odrasla osuđena lica su samo u 13 slučajeva uključena u neki vid obrazovanja u 2005 godini, što je više nego zanemarljivo. Na osnovu aktuelnog stava može se konstatovati da obrazovane osuđenika, kao jedan od oblika tretmana, sve više gubi neophodnu ulogu u procesu resocijalizacije uinicih delata.

3.4. Slobodne aktivnosti i pogodnosti

U procesu resocijalizacije osuđenih lica značajnu ulogu imaju slobodne aktivnosti i pogodnosti. Smatra se da slobodne aktivnosti treba da okupiraju osuđenika i da, kroz različite modalitete, osuđenik pronalje svoj vid i sadržaj aktivnosti koje ga relaksiraju, zabavljaju, mentalno oživljavaju i emotivno stabiliziraju. U slobodnim aktivnostima osuđenik može sebe da okupira, razvija interese za nove hobije ili, posle svih izolacija u krivičnom postupku, ponovo angažuje u obične delatnosti. Iz tih razloga, gotovo svi zavodi organizuju raznovrsne sekcije, sportsko-zabavne i kulturne predstave u kojima vežbaju osuđenika uzimajući ih. Za takve sadržaje vežbaju u zavodima i u domovima kulture, bazena, sportskih terena, biblioteka, bioskopa, biblioteka i druge prateće objekte i pomagala.

Dodela pogodnosti osuđenim licima, odnosno posebnih prava po novom Zakonu o izvršenju krivičnih sankcija, je izuzetno važna u ostvarenju korektivne funkcije osuđenih lica. Pogodnosti su najvažnije stimulativno sredstvo koje zavodi imaju na raspolaganju u radu sa uinicih delata. Nema vežbe motiisanosti osuđenika odputavanja na godišni odmor u krugu porodice, slobodan izlazak u grad, slobodna poseta, poseta porodice u trajanju od tri sata na svaka tri meseca i, naravno, prevremeni izlazak sa izvršenja kazne. Zakonske mogućnosti su raznovrsne i mnogobrojne u modalitetima pogodnosti osuđenih lica. Postoji 11 vidova pogodnosti a u različitim

kombinacijama i znatno više i to koriste preko 90% osuđeni i osuđene populacije. Koristi se i zlo upotreba, a praksa pokazuje da nema značajnih zlo upotreba.

Упоредни приказ затворских система Италије и Србије и савремена кретања у извршењу кривичних санкција

Ako bi se zatvorski sistemi Italije i Srbije upoređivali sa navedenim standardima i tendencijama u modernom sistemu izvršavanja krivičnih sankcija, moglo bi se zaključiti sledeće:

1. Italijanski i Srpski zatvorski sistemi se još zasnivaju na konceptu prevaspitavanja osuđenih lica i tako su i zatvori uređeni. Koncept reintegracije nije u potpunosti zaiveo pa samim tim i nema dovoljno zatvora koji bi ispunjavali zahteve tog koncepta;
2. Kategorizacija zavoda u Italijanskom sistemu je znatno višestruko, mada ne u potpunosti sprovedena, a kategorizacija zatvora u Srbiji je unapređena zakonom iz 1997. godine, nešto zakonom iz 2005. godine, ali nedovoljno razvijena i različena u odnosu na zahteve savremene penologije;
3. Klasifikacija osuđenika u Italiji je zasnovana na ličnim svojstvima osuđenika, a u Srbiji klasifikacija se vrši administrativnim putem i to nije u skladu sa savremenim zahtevima i potrebama osuđenika. Takva rešavanja onemogućavaju efikasno sprovođenje programa postupawa sa osuđenim licima i ne postiže se očekivane rezultate u prevenciji kriminaliteta;
4. Primena programa (tretmana) prema osuđenim licima nije u dovoljnoj meri individualizirana i nema posebno novih programa koji su prilagođeni osobi i karakteru osuđenika. U Italijanskom sistemu ima pokušaja specifične pojedinih programa (prema narkomanima, teški kriminalci i sl.), a u našem sistemu nema takozvana diferencijacija programa postupawa prema određenim grupama osuđenika.
5. Osobine zavoda predstavljaju stalni problem svih zatvorskih sistema u savremenom svetu, jer nema dovoljno zainteresovanih stručnjaka za rad u zatvorskim uslovima, a relativno neadekvatan njihov status situaciju još više pogoršava. U stabilnim i bogatijim zemljama, kao što je Italija, taj problem se

ne{ to boqe re{ ava, a u na{ oj zemqi problem sa osobqem zavoda postaje sve izra` eniji i predstavqa sve ve}i problem za ostvari vawe svrhe i zre~ene sankcije.

Уместо закључка

Suo~eni sa novim izazovima u oblasti kriminaliteta, pove}anim brojem izvr{ilaca vrlo te{kih krivi~nih dela na surov i brutalan na~in, slo`enim li~nostiima i izvr{ilaca krivi~nih dela, neadekvatnim vidovima tretmana koji se u penalnim institucijama primenjuju prema osu|enim licima, sa veliki m obimom povrata, sa sve vi{e i izvr{ilaca krivi~nih dela u sferi porodice, (tzv. mikrokriminalitet) i sl., penolozi shvataju da se nalaze pred novim izazovom – kako daqe u iznalawe novih vidova tretmana, kakav model zatvora treba projektovati za „nove kriminalce“ i sl. Kriza penalnih sistema i wihovih rezultata je o~ita i od nauke i prakse o~ekuje se pronalawe novih re{ewa koja su odgovor na nove oblike kriminaliteta koji se i spoqava u savremenom dru{tvu.

U takvim okolnostima penologija, krivi~nopravne i druge srodne nau~ne discipline ula`u napor da osmisle savremen pristup u borbi protivu kriminaliteta i da izgrade i reformi{u zatvorske sisteme tako da mogu efikasije da se suprotstave sve, po li~nim svojstvima i te`ini dela, raznovrsnijim u~inicima krivi~nih dela. Uspe{no otkrivawe i spre~avawe vr{ewa krivi~nih dela nema efekata ako se osobe li{ene slobode uspe{no ne reintegriraju u dru{tvu zajednicu. Zato se permanentno iznalaze novi modeli rada sa po~inicima krivi~nih dela, prilago|eni osobenostima kriminalaca i wihovim potrebama, a istovremeno koji daju pozitivne rezultate u prevenciji kriminaliteta i wihovom vra}awu u dru{tvo. Na tom putu savremena penologija preporu~uje koncept reintegracije osu|enika u dru{tvu zajednicu i to tako {to}e boravak zatvorenika u zatvor predstavqati peri od pripreme i stog za ukqu~ewe u zajednicu. Za ostvari vawe takvog koncepta neophodni su novi pristupi u izgradwi zatvorskih sistema, druga~ija kategorizacija zatvora (druga~iji zatvori), druga~ija klasifikacija osu|enika u odnosu na klasi~ne klasifikacije, druga~iji programi postupawa sa osu|enicima, ali i za te potrebe savremeno obu~eno zatvorsko osoblje.

U bogatijim zemljama reformske inicijative i savremeni standardi i zahtevi imaju veće šanse da se ostvare, pa Italija svakako ima veće šanse da izgradi još moderniji i efikasniji zatvorski sistem. Wena tradicija u zatvorskom sistemu joj, svakako, daje veće šanse da uspe u svojim namerama. Naravno, zatvorski sistem u Srbiji nije na organizacionom nivou tako uređen kao italijanski sistem, ali zato ima realne šanse da izgradi moderan sistem, jer je u fazi ozbiljnih reformskih zahvata i ima priliku da postavi savremene osnove za novim i savremenijim sistemom.

U radu su uporedo prikazana dva sistema koja se po mnogo čemu razlikuju, što je i očigledno, ali ima i značajnih sličnosti koje nisu za potceni i koje ukazuju da i zatvorski sistem u Srbiji nije tako daleko od utvorenih međunarodnih standarda i savremenih tendencija. Svakako da je potrebno stalno dograđivati i osavremevavati zatvorski sistem u našoj zemlji, uvažavajući specifičnosti ali i dosadašva iskustva koja nisu ništa manje sadržajna od drugih evropskih zemalja. Našim iskustva ne smeju se ni potciniti ni odbaciti u procesu modernizacije sistema i izvrševanja kazni i sankcija.

I pored svih prisutnih problema u izvrševanju kazni i sankcija, sve smelije se zatvorski sistemi odlučuju za prihvatanje savremenih penoloških zahteva u osavremevavanju zatvora i iznalaganje novih odgovora na mnoge dileme u funkciji savremenih zatvorskih institucija i ostvarivanja ciljeva.

Literatura:

1. Atanackovi }, D.: (1988), *Penologija*, Nauka, Beograd.
2. Boškovi }, M. i dr: (2002), *Penologija*, Novi Sad.
3. Evropska zatvorska pravila, *Penološke teme*, Zagreb, 1990.
4. Mari }, B.: (2004) *Sistem izvrševanja kazni i sankcija u Republici Srbiji*, Beograd.
5. Pietro Maraglin-Universitet of Cagliari, Mario Biddau – Corte d, Appello di Cagliari: (2001), World factbook of criminal justice system-Italy.
6. Sokovi }, S.: Autori zovana skripta za potrebe studenata Defektološkog fakulteta.
7. Stevanovi }, Z.: (2000), Osnovne karakteristike i pravci reforme izvrševanja kazni i sankcija, Reforma sistema i izvrševanja kazni i sankcija, Beograd
8. Zakon o izvrševanju kazni i sankcija Republike Srbije (Službeni glasnik 85/2005).
9. Kako do Evropskih standarda, Zatvori u Srbiji 2002–2003 – Helsinške sveske –17.

Summary

There are many new face of criminal nowadays: increasing number of cruel and brutal criminal acts, complex personalities of criminals, unappropriate forms of treatment in penal institutions, high rate of repeated violation of law, increase of family violation (so-called micro-criminality). The crisis of penal systems and their effects is obvious. The task of penology, criminallaw and other related sciences is to create new policy, to reform and build more effective penal institutions for new types of criminal acts.

The most important step is social reintegration of prisoners. New models of treatment take care about personality and needs of criminals and enable their return to society. Modern penology proposes staying in prison as a preparation for prisoners' reintegration. New concept needs new categories of prisons, new classification of prisoners, new models of treatment and modern and educated prison staff.

It is easier to reform and develop new standards in developed countries. Italy has great chance to build modern and more effective prisons because of its tradition in penal policy. Serbia began with reform process and has opportunities to develop and establish modern penal institutions.

This article compares two systems. They are different in many aspects but there are important similarities which prove that Serbian system is not too far from international standards and modern tendencies. It is important to build and develop our prison system taking into consideration our specificities and our experiences which have similar contents as systems of other European countries. We have to respect and accept our own experiences.

In spite of increasing problems with criminal, prisons are ready to accept modern demands of penology aiming to realize the purpose of punishment.

P A C П P A B E

Brani ~, br. 2/2006

UDK: 342.4 (497.11)

342.56 (497.11)

Prof. dr Zoran Tomi }

Pravni fakultet Univerzitet a u Beogradu

„У СУСРЕТ НОВОМ УСТАВУ – ПРАВОСУЂЕ, ДАН ПОСЛЕ“*

Pri li ~no je katastrofi ~an drugi deo naslova ovoga skupa: „Pravosu|e, dan posle“. To je prvo { to mi je pal o na pamet kada sam dobi o i pro~i tao pozi v. I to je dopri nel o da do|em, pored ostalog.

1. – Ka` u da je naga|awe najrasprostraweni ji obli k ~udskog sazawa. Bojim se da ovde neke stvari naga|amo, naro~i to dve. Prvo – kako }e izgledati Ustavni zakon za sprovo|ewe novog (pretpostav~eno potvr|enog) Ustava. Drugo – kakvi }e biti bu-du}i pravosudni zakoni, doneseni na teme~u novoga Ustava. U obe stvari, stru~waci mogu da pomognu ne{ to vi { e nego { to su stvarno dopri nel i na~i nu i postupku dono{ ewa Ustava i obli-kowawu wegove sadr` i ne. Elem, jo{ uvek i ma var~i ve nade, i za-to smo ovde: opti mi sta sam jedi no kad sam me|u stru~waci ma, a danas sam i pak nekakav umereni opti mi sta.

Rekao bi h, u prvome redu, da je ovaj Ustav donet na podlozi i deje o normativnom poli ti ~kom pragmatizmu: Ovako kako se stupa na dru{ tvenu scenu – bez javne rasprave i partijski m konsenzusom, i ba{ ove i ovakve sadr` i ne. On se donosi (govori m

---

* I zlagawe prof. dr Zorana Tomi }a na tri bi ni Dru{ tva sudi ja Srbije „U susret novom Ustavu – pravosu|e, dan posle“, Beograd, 20. 10. 2006. godi -ne. Autor je stal i ~lan Vi sokog saveta pravosu|a Republ i ke Srbije.

ovo zbog ambijenta, a ne zbog političkog momenta) – **прво** – da bi se na sledećim izborima sačuvala vlast, odnosno da bi još neko pokušao da osvoji vlast, makar neki ven deo. Zatim, **друго**, da bi se stvorio unutrašnji pravni ali bi zbog verovatnog faktičkog i međunarodnog gubitka Kosmeta. **Трети** razlog za plasi rawe baš ovakvog Ustava, po mom mišljenju, je nastojanje legiti mi sawa pred Evropom da se raskrstilo sa Miloševićima ustavnopravni nasleđem.

2. – Dakle, to je *pravno-politički ambijent od koga bi počeo kada zborim o pravosuđu u novome Ustavu*. Mislim da je, uopšteno uzev, pravosuđe ostalo na margini, osobi to polini i nedorečenosti odredaba wemu posvećenih. S druge strane, pak, pri likom sastavljanja ustavnih normi o pravosuđu vodilo se računa da se tekst napiše tako da u pojedini m tačkama bude „uštinuto“ taman dovoljno da bi se budući merodavni m zakonom uradilo u odgovarajućem političkom trenutku ono što je vođa tadašnje vladajuće garniture, nezavisno od demokratske matrice. No, svaki Ustav je i pak samo ustavni dokument. Ustav ne treba ni prećivati, a ne treba ga ni potćivati. Mnogo što zavisi od konkretnih društvenih okolnosti, od odnosa političkih snaga, posebno. Međutim, uz naređenu relativizaciju, stoji zaključak da je osetan broj vađenih pićawa u domenu pravosuđa neopravdano spućen na zakonski niwo. To je jedno. Drugo, ne zaboravimo – novi Ustavni sud nije formiran, ne funkcioniše usled nekompletnosti ni ovaj aktuelni. Od tumačenja ustavnih normi od strane budućeg Ustavnog suda u pogledu ustavnosti zakona koji budu doneseni, kao i wihove usklađenosti sa općeprihvaćenim nadnacionalnim pravilima i međunarodnim standardima – umnogome zavisi ti i ukupni položaj pravosuđa. Videli smo da je u proteklom periodu Ustavni sud korio govao pojedine zakone iz ove sfere, pa se nadam da će to uiniti – bude li za to pravne potrebe – i u budućnosti. Tu su neki tragovi optimizma koje sa mukom nazi rem i znosi m.

Paradoksalno, ali nalazim da Ustav – što se tiče pravosuđa – nije najviše unutrašnji politički akt u sadašjoj Srbiji. Starija od predstojećeg Ustava je **Национална стратегија реформе правосуђа (из 2006. године)**. Mnoga ustavna rešenja sadržana su prethodno u toj Strategiji, i jednostavno preneti u Ustav, a zebem da je neka od njih – i to baš ona rava – bi ti supstanca i novih pravosudnih zakona. Tako, praktično, ovaj Ustav sagleda-

vam – pored ostalog – i kao razrađivawe odnosne Nacionalne strategije koja nas, dr`im, uglavnom vodi stazom politi~kog pravosuđa. I to, naro~ito: *zbog nadležnosti i i t o k a izbora nosilaca pravosudnih funkcija, posebno kod vihovog prvog izbora, još više zbog položaja, sastava i načina izbora Visokog saveta sudstva i Dr`avnog veštava tu`ioca*. Tako, ima više momenata preplitawa Nacionalne strategije reforme pravosuđa i solucija novog Ustava. Tako, **прво**, Višoki savet sudstva ima 11 članova od kojih je 7 iz korpusa sudija sa stalnom sudijskom funkcijom, 6 izabranih a jedan je, po položaju, predsednik Vrhovnog kasacionog suda. A sve kvantitativne odluke Visokog saveta sudstva donose se od strane jedne kvalifikovane, velike većine: Strategija velikom većinom mora da bude „za“! To tumačim kao realnu mogućnost stvarawa neke vrste veta kod glasaawa u Visokom savetu sudstva, što je u stvari nagoveštaj moguće blokade od strane većinskih članova koji ne pripadaju samome sudijskom krugu. Toga u postojećem Zakonu o Visokom savetu pravosuđa nema. Videćemo šta će pisati u budućem stovrsnom zakonu, ali mi se izgleda verovatno da zakon neće odstupiti od intencija Nacionalne strategije. Osim ako se ne donese neka sledeća! **Друго**: mi ni star pravosuđa je po položaju i daće stalni član ovog, po definiciji vrhovnog tela sudske samouprave (danas Visokog saveta pravosuđa, sutra – Visokog saveta sudstva); tako ostaje i sporna i unutrašwa kop~a Saveta sa resornim ministarstvom, tj. pravno obezbeđeni dvostruki snani uticaj izvršne vlasti na pitawa sudske samouprave koja time podosta gubi na suštini i punoši. **Трће**: Okolnost da je u Visokom savetu sudstva sedeti kao stalni član predsednik Odbora za pravosuđe Narodne skupštine – predstavnik kodqiv politički ustupak, bez predsedana. **Четврто**: ^iwenica da na izbor dva stalna člana Visokog saveta sudstva (koji dolaze izvan redova pravosuđa) od strane Parlamenta, ni sudstvo a i cela pravnička struka ne mogu institucionalno da utiču (u smislu predlagawa, ili bar davawa mišljenja) – govori sama za sebe. Tu ni pošto nije dovođno da se ustavno saopštiti da mora da bude reč o „uglednim i istaknutim pravnicima“! **Пето**: U Visokom savetu sudstva advokatura nema svog stalnog predstavnika (kao što je sada slučaj), tako što bi bio izabran od strane samih advokata. Doista, kao što znamo ima raznih profesora prava, ima raznih sudija, ima i raznih advokata.

Najnovija ustavna formula (koja se ograničava na to da jedan član Saveta mora da bude advokat) ne garantuje da će baš taj advokat (izabran od strane Parlamenta) važno predstavljati advokatsku branu (a da ne bude podleži nekom partijskom uticaju, odnosno da nije eksponent neke partije). **Međo:** U Ustavnom tekstu se ne pominje da sudije sa stalnom sudijskom funkcijom – kao i zabrani članovi Saveta, njih 6 – moraju da odlikavaju celinu strukturu sudstva (sve njegove nivoe), kao što se jasno preporučuje u odgovarajućim međunarodnim aktima: rečju, o ravnomernoj zastupčenosti celine sudstva u njegovom krunskom samoupravnom organu, nema ni slova. Najzad, **седмо:** Odluka Višokog saveta sudstva podložna je žalbi o kojoj odlučuje Ustavni sud. Pošto tujem Ustavni sud, ali to je svakad po prirodi njegove funkcije „suština prava sa stanovišta višeg prava“ – i pak legiti mni političko-sudski organ. A na-in kako se u novom Ustavu predviđa da on bude sastavljen i biran, te kako da može izbjeći opet neki politički kompromis, opet kalkulacije i opet nekakve usglašene liste kandidata. Dakle, sve u svemu, krajnje uprošteno: Pravosuđe lako može da se desi da bude u političkim makazama i zmeću budućeg Ustavnog suda kao metasudske instance (on je inače i zvan sudske škole), Mi ni starstva pravde i Narodne skupštine. Ukratko: prikvačeno sa ta tri punkta. Da li tada ostaje dovoljno i stinskog prostora za njegovu i sudijsku stalnost i nezavisnost. Moj odgovor je – ne!

3. – [što se tiče pretećeg takozvanog generalnog rešzboru sudijskog, ja ga, najpre, ne zovem i ne smatram „rešzborom sudijskog“! To su u stvari još ranije politički najavljene novi opšti pravosudni izbori i selekcija sudijskog kadra. Jer, rečju „rešzbor“ ukazuje da će ponovo da se biraju maltene i sticudi, a to ni ko ne garantuje, bez obzira da li su posredni sadašnje sudije pred penzijom, ili pak početnici. @elim da verujem da taj hipotetički novi opšti izbor, ta selekcija neće biti partijska. I elim da verujem da neće zavisiti (a ni kako ne uspevam da sebe u to uverim!) od odnosa političke moći, od političko-partijskog dogovora koji je rezultirao i parlamentarnim izglasavanjem ovoga Ustava. Razume se, na predloženom planu su pretećni elementi nagađava, ali i ako pri susutvujemo strukturnom skupu, možemo, uz prioritete pravne i ke argumente, ponešto što je u sferi politike – i predviđati. I zglada da se u celoj stvari ide po onoj krilatici – „najboći

auto je novi auto“ tj. „hajdemo da napravimo nešto novo“: Novi ustav, nova hačka izručewawa, novi status Kosova, pa i nove srpske sudi je i tu`ice! I onda }e navodno sve bi ti boqe. Sva je pri li - ka da to u pola glasa i evropski odlu`ioci podr`avaju. No, ne mi sl im da je svakad novo automatski boqe od onog/ovog { to i ma - mo. Da dodam jo{ jedan argument protiv tog tzv. rei zbora. Mogu da razumem kao logi ~no da novi Ustav – kao temelj novog ustavnog si stema – podrazumeva *ipso iure* i i zbore na svi m ni voi ma, { to }e re}i i novi zabranu poli ti ~ku vlast. Ali smatram da nova mre`a sudova, novi na~in i zbora sudi ja (kao i novi nazi v Vrhovnog suda i td.) **pravno – ost avino na-as poli ti iku po st rani!** – ne zna~e sami m ti m i retrokti vno razre{ ewe svi h postoje}ei h sudi ja! Da - leko pravedni je je i pri rodni je da se zbog nezavi snosti i stal no - sti sudi ja, zbog wi hovi h ste~eni h prava, zbog pravne si gurnosti i kakvog-takvog poverewa, to obe}ano „novo“ ti ~e samo budu}ih pravosudni h i zbora, a ne i poni { tavawa oni h ve} i zvr{ eni h i z - bora tokom svi h prethodni h godi na. Jer, treba po}i od toga da su jedi no i zvr{ na vlast i zakonodavna vlast ortodoksne kategorije poli ti ~ke vlasti. Судска и јавнотужилачка су, заједно – право - судна власт. А она је класична, права-правцата – правна власт. Naglasak je (ja sam svestan pomalo utopi sti ~kih nota ovoga { to pri ~am!) na stru~nosti, a ne na modelu „poli ti ~ko-i zbornog ple - na“! Da li sa svaki m ustavom i promenom poli ti ~ke garni ture mora nu`no da mewa i cel okupn pravosudni kadar? Smatram kate - gori ~no da ne! Pogotovo { to i mam o *ust avni kont inuit et*, govo - rim o ustavnom konti nui tetu procedure ustavnog preobra`aja, a ne o samoj kompletnoj sadr`ini konsti tucije. Podse}am: *Novi ust av se donosi na podlozi revizionih odredaba pret hodnog, pa ne vi dim ubedqi vog razloga da se ust avni kont inuit et dovodi u kore - laciju sa diskont inuit et om sudijske st alnost i!* [ to ne zna~i da del imi ~no posustalo i mesti mi ~no `abokre~i nasto srbi jansko sudstvo (pravosu|e) ne treba del otvorni je, hrabri je i odlu~ni je obnavqati, naro~i to pravno vaqani m ukl awawem oni h dokazano nesavesni h, nestru~ni h a posebno kri mi nal i zovani h sudi ja. I sto vredi i za javno tu`ila{ tvo.

I na~e ne del im stav predsedni ce Vrhovnog suda koja je javno rekla „da se pravosu|e ne pla{ i rei zbora“. Dozvol i te, i ako sam profesor a ne sudi ja, ni tu`i lac, da ka`em: Mi sl im da i te ka - ko pravosu|e i ma razloga da se u ovom dru{ tvenom trenutku i at-

mosferi pribojava tzv. reizbora! Sa postojećom Nacionalnom strategijom, sa ovim i ovakvim Ustavom i zakonima nezvesne sadržine, sa sadašom konstelacijom političkih snaga u Srbiji – pravosuđe ima ozbiljnih osnova da strahuje od radikalnih kadrovskih turbulencija, pravih mogući političkom arbiranošću i diskrecionarnošću. Razume se, to je delimično nagađeno, pa se tako vraćam na poletak mog izlagawa o elementima katastrofičnosti u naslovu današnje teme.

Uostalom, da li ako izvesni lekar (neka bude, recimo, i „stručno nedostojan“ i deseti na višim u određenom razdoblju) pogreškom u dijagnozi ili/terapiji pa mu primerice pacijent umre na hi ruruškom stolu, da li ako nekolicina (ili više njih) lekara primi mito, i slično (imamo takve „doktorske“ slušajevе u medicini, kao što imamo istovrsne afere i u pravosuđu, što važi i za pojedine advokatske manipulacije o moralne i pravne norme) – treba li neko sankcionirati i taktički? Da li zbog toga tada treba redom preispitivati sve medicinske, lekarske diplome, generalno?! *Treba poći od toga da je i pravništvo nezamislivo, legitimno i ugledna branica, da je i wemu presudno znano, da bi neizostavno u ovim pitanjima trebalo da dominira (pored poštova) pravnički zanat a ne partijska politika.* Tako je, ogroman i delikatan posao (i kvantitativno i kvalitativno) je taj tzv. planirani reizbor. Nema garancija da u wemu ne bi ti znatne samovođe, revanšizma i pristrasnosti, nema uopšte garancija da bi ti objektivnih kriterijuma wegovog sprovođenja, nema garancija da bi se ti, čak eventualno i ustanovljeni objektivni kriterijumi uopšte ispravno i isto sprovedu i u izboru... Stoga *мыслим да је већа опасност, да је већи ризик да се тзв. општим реизбором правосудје до краја упропасти, политизује и деградира, од сумњиве шансе да се оно једним револуционарним заокретом коначно „постави на здраве ноге“.* Za tako nešto je potrebno mnogo više od totalne kadrovske istike! *Može da je bolje i realnije da se – pored svega ostalog (u organizacionom, materijalnom i drugom smislu) – evolutivno, „u hodu“, ali dosledno, uporno, neprestano i kudikamo strogo e nego do sada, u pravosuđu razdvajaju i odvoje oni koji uzorno i esteto rade od onih koji se moraju sankcionirati i zato što – ili ne rade, odnosno rade nedopustivo sporo ili pak ne znaju da rade, ili svojim nepravilnim i nedopuštenim radom i ponašanjem u pravosuđu i svima nama ogromnu štetu.*

Brani ~, br. 2/2006

UDK: 340.134 : 343.13 (497.11)

*Miroslav Boji }**Advokat iz ^a~ka***ИЗМЕНЕ ЗАКОНИКА О КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ**

Predsednik Advokatske komore Srbije g. Vladimir [e{ l i j a zamoli o me je da, pored kolega Tome File i Zorana @i vanovi }a, uzmem u-e{ }e u radu Radne grupe Mi ni starstva pravde Republi ke Srbije za i zmenu Zakoni ka o kri vi ~nom postupku.

Nakon moji h prvi h zapa`awa vezani h za i zmenu ovog zakona do{ lo je do odre|e ni h korekci ja u prvobi tno pri premcjenom tekstu. Te korekci je, po mojoj oceni , svakako dopri nose kval i tetu radne verzi je sa~i wenog nacрта. Me|uti m, i daqe smatram da i zuzetna brzi na u pri premi ovog zakoni ka, nakon vrlo kratkog peri oda od stupawa na snagu sada va`e}eg Zakoni ka o kri vi ~nom postupku, mo`e rezul ti rati kasnijom potrebom za novim dopunama i i zmenama. Od trenutka kada sam na ini ci jati vu Predsedni ka komore dobi o potreban materijal, i mao sam na raspolagawu kratko vreme da bi h sa potrebnom temečno{ }u i anal i ti ~no{ }u mogao sagledati sve aspekte datog nacрта. Zbog toga smatram da je potrebno da se autori tetom komore zalo`i mo za dobi jawe vi { e vremena za davawe relevantni h predl oga i sugesti ja.

U ovom tekstu i znosim predloge i dopune koje bi, po mojoj oceni, poboq{ ale ponu|eni Nacrt.

1.*^lan 95, st. 4****Saslu{ awe okri vqenog***

Predlo`eni tekst glasi: „Okri vqenom koji to zahteva, omogu}i i}e se da neposredno pre prvog saslu{ awa pro~i ta kri vi ~nu prijavu, odnosno obave{ tewe o kri vi ~nom delu, ali posle ~i tawa a pre saslu{ awa okri vqeni ne sme razgovarati sa brani ocem, sve dok ne bude saslu{ an“.

Umesto navedene formulacije, kojom se okri vqenom, pre davawa svoje odbrane, oduzima dosada{ we pravo na stru~nu pomo}

brani oca, predla`em da se unese slede}i tekst: „***Okri vqenom koji t o zaht eva, omogu}i}e se da neposredno pre prvog saslu{ awa pro~it a krivi~nu prijavu odnosno obave{ t ewe o krivi~nom delu, a nakon ~it awa, pre davawa odbrane ima pravo na poverqiv razgovor sa svojim brani ocem***“.

(*Obrazlo`ewe*: Jedno od osnovni h prava okri vqenog u postupku je pravo na stru~nu pomo} preko brani oca. Povreda prava na odbranu je jedna od najzna~ajni ji h bi tni h povreda odredaba krivi~nog postupka. Eli mini sawe prava okri vqenog na poverqiv razgovor sa brani ocem predstavqa negaci ju zakonske obaveze koju organ koji vodi postupak i ma a koja nal a`e da }e se okri vqeni pu~iti ve} na po~etku postupka da od samog po~etka postupka i ma pravo na brani oca. Ovom odredbom uskra}eno mu je ovakvo pravo pa bi de fakto to zna~ilo da okri vqeni i ma pravo na brani oca tek nakon svog prvog saslu{ awa. Formulacijom koja je u radnoj verziji predvi|ena, negira se i odredba ~l. 24 Ustava koja svakom zajem~uje pravo na odbranu. Ovo pravo se ne mo`e razdvajati na dve faze pa da u jednoj fazi postupka to pravo ne postoji (faza do prvog saslu{ awa) a da posle toga takvo pravo se okri vqenom mo`e dati. *Obrazlo`ewe* autora predlo`enog teksta da se na predlo`eni na~in spre~ava dokazna opstrukcija, ni je prihvatqi vo jer bi ovakva zakonska odredba bila u funkciji le`erni jeg odnosa organa gowewa u fazi obezbe|ivawa dokaza a u praksi znamo da je tokom va`ewa rani ji h zakona koji su sadr`ali ovakve odredbe, do priznawa okri vqenog kao kcu~nog, ponekad i jedi nog dokaza se dolazi lo i metodama koje su apsolutno nedopustive. ^i ni mi se da bi se sa ovakvom zakonskom odredbom, te`i { te obezbe|ivawa dokaza svelo na priznawe do koga bi se dolazi lo samo uz formalno pri sustvo advokata koji bi u takvoj si tuaciji predstavqao dekor.)

2.

Glava IX

Mere za obezbe|ewe prisust va okri vqenog i nesmet ano vo|ewe krivi~nog post upka

U ovoj glavi, osi m mera koje su predvi|ene a koje su ponovqene i z sada va`e}eg Zakoni ka o krivi~nom postupku, ***t reba predvi~det i kao posebnu meru ku}ni pri t vor uz elekt ronski nadzor.***

(*Obrazlo`ewe*: Savremena krivično procesna zakonodavstva poznaju ovaj insti tut koji se u praksi često primenjuje kao alternati va najte`oj meri – meri pritvora. Savremena tehnička sredstva i tehnološki razvoj na vrlo lak i jeftin način danas omogućavaju da se stambeni prostor, u kome bi se sprovodila merakunog pritvora, opremi tako da se bez smetnje može vršiti elektronski nadzor tog prostora. Na ovaj način bi pritvorske jedinice u značajnoj meri bile rasterećene, prema osumnjičenom se ne bi primenivala najradikalnija i najteža mera poput pritvora čak i u slučajevima kada postoje ozbiljne dileme u opravdanost takve mere.)

3.

^lan 175

***Određivanje pritvora, sadržaj rešenja o pritvoru
i pravo žalbe na rešenje o pritvoru***

U čl. 175 st. 1, nakon predloženog teksta koji glasi: „Pritvor se određuje na predlog ovlašćenog tužila rešenjem nadležnog suda“ treba dodati reči „**a nakon izjava wewa branioca okrivčenog o opravdanost i datog predloga**“.

(*Obrazlo`ewe*: Tekst koji je u radnoj verziji predložen u potpunosti zaobilazi okrivčenog kao subjekt prema kome se primenjuje najteža mera koja služi za obezbeđenje sigurnog pritvora. Okrivčenom odnosno njegovom braniocu se mora dati pravo da se izjasne o predlogu javnog tužila za određivanje pritvora i takvo izjava wewe ne sme biti fatalni vlog karaktera vež obaveza organa koji odlučuje o pritvoru.

4.

Zaključci i ispravke zapisnika o glavnom pretresu

~l. 338 ZKP

U predloženom čl. 338 tač. 1 umesto reči „Zapisnik potpisuju predsednik veća i zapisničar“ treba da stoji „**Zapisnik potpisuju javni tužilac, ukoliko prisustvuje njegovom saizjavu, branilac, odnosno okrivčeni ukoliko nema branioca, sudija i zapisničar**“.

(*Obrazlo`ewe*: Na ovaj na~in otklonile bi se sumve koje se ponekad isti~u a ti~u se verodostojnosti zapi sni ka. U praksi se de{ avalo da se vr{ e i spravke i li dopune pojedini h zapi sni ka pa bi se na ovaj na~in takva mogu}nost otklonila. S druge strane, nema opravdawa da se u kri vi ~nom postupku, u kome se odl u~uje o najve}oj vrednosti – slobodi ~oveka, zapi sni k ne potpi suje (pri mera radi, u gra|anskoj materiji ~ak i kod sporova koji se vode oko margi nal ni h stvari i li prava, takva obaveza postoji).

5.

*^lan 385**Sadr` ina pismeno izra|ene presude*

U ~l. 385 st. 1 nakon re~eni ce „Pi smena presuda mora i mati uvod, izreku i obrazlo`ewe“ treba dodati slede}u re~eni cu: „***Ukoliko se javni tu` ilac, okrivqeni i brani lac odreknu prava na ` albu, pismeni ot pravak presude ne mora sadr` at i obrazlo`ewe***“.

(*Obrazlo`ewe*: Ne postoji opravdawe da se prvostepeni sud optere}uje sa~i wavawem obrazlo`ewa presude ukoliko su se stranke, nakon objavqivawa presude, odrekle prava na ` albu.)

6.

Glava XXVII – VANREDNI PRAVNI LEKOVI

Posle ~l. 432 koji m se zavr{ ava pogl avqe vezano za ponavqawe postupka, treba kao poseban vanredni pravni lek predvi deti ***zaht ev za ispit ivawe zakoni t ost i pravosna` ne presude***.

(*Obrazlo`ewe*: Radnom verzijom nacрта nije predvi |eno postojawe ovog vanrednog pravnog leka. Obrazlo`ewe koje se pri tom daje a koji m se ukazuje da se Vrhovni sud Srbije na taj na~in rastere}uje ovi h predmeta a da su u praksi ovi zahtevi retko uva` avani, nije prihvatqi vo. Ovaj vanredni pravni lek je posledwi h godina, nakon izmena koje su predvi dele odr` avawe javne sedni ce povodom ovi h zahteva, do` i veo svoju punu af irmaciju i opravdawe. Javno referisawe po ovi m zahtevima u prisustvu branioca i okrivqenog, dalo je novi kvalitet koji je i prema

stati sti ~ki m pokazateqi ma koji se mogu pri bavi ti od Vrhovnog suda Srbije, rezul ti ralo zna~ajni m pove}awem broja uva`eni h zahteva.

Su{ ti nski osnov podno{ ewa ovog zahteva bi o bi kao i do sada vezan za povredu krivi ~nog zakona na { tetu osu|enog, povreda odredaba krivi ~nog postupka propi sani h u dosada{ wi m odredbama ~l. 368 st. 1 ta~. 1, 5, 8, 9. i 10. i zbog povrede prava osu|enog na odbranu na glavnom pretresu ili povrede odredaba krivi ~nog postupka u `al benom postupku.

Opravdanost postojawa ovog vanrednog pravnog leka proi zla zi iz ~i weni ce da u mnogi m slu~ajevi ma pojedni Okru`ni sudovi kao `al beni, ~i ne brojne propuste i previ de koji se ni jedni m drugi m vanredni m pravni m sredstvom ne mogu prei spi tati. Veoma su retki, gotovo da ne postoje slu~ajevi kada javni tu`ilac na ini cijati vu okrivqenog, u wegovu kori st podigne zahtev za za{ ti tu zakoni tosti a prema ponu|enoj radnoj verzi ji, razlog za nepredvi |awe ovog vanrednog pravnog leka je zapravo u lakonskom ukaziwawu da takve nedostatke mo`e otkloni ti javni tu`ilac u zahtevu za za{ ti tu zakoni tosti. Nema razloga da se okrivqenom ne dozvoli da nezavisno od voqe organa koji ga goni /javnog tu`i oca/ mo`e tra`i ti za{ ti tu oni h elementarni h prava zbog koji h se ovaj predlo`eni vanredni pravni lek mo`e podi }i.

Mo`e se razmi { qati da li se ovaj vanredni pravni lek mo`e kori sti ti i proti v odluke koju je po `al bi u drugom stepenu doneo Vrhovni sud Srbije.)

7.

Glava XXX

Post upak posredowawa radi post izawa poravnawa izme/u okrivqenog i o{ t e}enog

~l. 475

U ~l. 475 st. 1 je navedeno da na predlog okrivqenog ili wegovog brani oca odnosno na predlog o{ t e}enog ili wegovog punomo}ni ka, ci ti ram: „...javni tu`ilac mo`e nakon prijema obave{ tewa o krivi ~nom delu ili krivi ~ne prijave za krivi ~no delo za koje je propi sana nov~ana kazna ili kazna zatvora do tri godi ne, pozvati o{ t e}enog i okrivqenog na posebno ro-i { te radi

i spiti vawa mogu}nosti da budu upu}eni na postupak posredovawa radi postizawa poravnawa“.

A) Ovakva formulacija ograni~ava pravo javnom tu`i ocu da samo nakon prijema obave{ tewa o krivi~nom delu ili samo nakon prijema krivi~ne prijave za krivi~no delo mo`e preduzeti navedene radwe. Smatram da to pravo, u interesu i o{ te}enog i okrivqenog, javnom tu`i ocu treba da stoji na raspolagawu tokom celog postupka pa umesto re~i: „nakon prijema obave{ tewa o krivi~nom delu ili krivi~ne prijave za krivi~no delo“ treba da stoji „**t okom t rajawa post upka**“.

(*Obrazlo`ewe*: ne postoji opravdan razlog da se pravo javnog tu`ioca da pozove okrivqenog i o{ te}enog na ro~i { te radi i spiti vawa mogu}nosti da budu upu}eni na postupak posredovawa radi postizawa poravnawa, ograni~i samo na peri od nakon prijema obave{ tewa o krivi~nom delu ili krivi~ne prijave za krivi~no delo. Ukoliko o{ te}eni i okrivqeni `ele da se posredovawe obavli, a za to su i spuweni zakonom predvi|eni uslovi, nema razloga da i nakon stupawa optu`nice na pravnu snagu posredovawe ne bude obavqeno. O{ te}eni je subjekt koji je krivi~nim delom povre|eni prevashodno je wegovo pravo da se opredeli za poku{aj posredovawa i poravnawa jer je u tom postupku vrlo ~esto mogu}e da za sebe ostvari znatno ve}a prava no { to bi ih ostvari o realizacijom budu}e pravosna`ne presude. Poznato je da osu|ena lica veoma ~esto izbegavaju a da sudovi ni su u mogu}nosti da za o{ te}ene realizuju i movinsko-pravne zahteve koji bi se kroz postupak posredovawa mogli lako re{iti.)

B) Isti ~lan treba dopuniti u pogledu pro{ i rewa uslova za posredovawe tako { to umesto da se posredovawe mo`e obaviti samo kod krivi~nih dela za koja je propisana nov~ana kazna ili kazna zatvora do tri godine (uz izuzetak predvi|enu ~l. 475 st. 2 ZKP koji se odnosi i na krivi~na dela za koja je zapre}ena kazna od 5 godina zatvora), ovu mogu}nost treba predvideti i za sva krivi~na dela u~iwenia iz nehata pa predla`em slede}u formulu ~l. 475 st. 1:

„Na predlog okrivqenog ili wegovog branioca, odnosno na predlog o{ te}enog i wegovog punomo}nika, ili no slu`benoj du`nosti, javni tu`ilac mo`e tokom celog postupka, ukoliko se radi o krivi~nom delu za koje je propisana nov~ana kazna, kazna zatvora do tri godine ili se radi o krivi~nom delu u~iwenom iz nehata,

***pozvat i o{ te}enogi okrivqenog na posebno ro-i{ t e radi ispit i-
vawa mogu}nost i da budu upu}eni na post upak posredovawa radi
post izawa poravnawa“.***

(*Obrazlo`ewe*: smatram da su krivi ~na del a u~i wena i z neha-
ta zapravo ona pri ori tetna vrsta zbog koje je neophodno ustano-
vi ti i nsti tut posredovawa. Ovde se naj~e{ }e radi o krivi ~nim
deli ma iz oblasti bezbednosti javnog saobra}aja gde bi od stava
o{ te}ene strane zavisila pri mena mogu}nosti posredovawa pa
bi interes o{ te}enog bio na taj na~in potpuno za{ ti }en. Time
bi se u mnogim slu~ajevi ma izbegla kompl ikovana i ~esto veoma
skupa su|ewa pra}ena i zuzetno skupim ve{ ta~ewi ma, { to stran-
kama u postupku svakako ni je od i nteresa).

Branje -, br. 2/2006

UDK: 347.95 (497.11)

*Milinko Trifkovi}**Advokat iz Beograda***ODBIJANJE TUZBENOG ZAHTEVA MEĐUPRESUDOM**

Međupresuda je regulisana čl. 335 ZPP na sledeći način:

„Ako je tuženi osporio i osnovnu tužbenog zahteva i *visinu* tužbenog zahteva a u pogledu osnovne stvari je sazrela za donošenje odluke, sud može, iz razloga *celishodnosti* i da donese prvo presudu samo o osnovu tužbenog zahteva (međupresuda)

Do pravosnažnosti međupresude sud je zastati sa raspravčanjem o iznosu tužbenog zahteva.

U praksi često ujedno da sud međupresudu donosi samo ako se tom vrstom presude *usvaja* deo tužbenog zahteva koji se odnosi na osnov. Pri tome se navodi da međupresuda kojom se *odbija* osnovanost tužbenog zahteva i nije međupresuda nego je meriorna odluka nakon čega se uuri sa zaključkom da međupresuda kojom se zahtev *odbija* nije moguća.

Ovaj stav se sreće i u respektibilnoj pravnoj literaturi pa nalazimo da je u toliko potrebnim napor da se ovopitavodaju raspravčaju. (Komentar ZOOa, od M. Jankovi, H. Karamarkovi, @. Jankovi i D. Petrovi, Privredna štampa, Beograd 1977, strana 388) i veoma je verovatno da je u praksu ovaj stav i uo preko napredciteranih pravnih autoriteta.

Naravno, nistajstav nije originalan i nalazimo ga u kviži *Građansko procesno pravo Krajevne Jugoslavije*, autora dr Srećka Čučić, profesora univerziteta, izdava Geca Konar. d. Beograd, 1936. g. strana 596, mada se i tu i ni jedna principijelna ograda od isključivog stava pa se kaže:

„Ona }e se (kona~na presuda – pri m. autora) *pret vorit i u me/upresudu ako je vi { i sud preina~i i presudi da sporni osnov post oji.*“

Nalazi mo da je ova principi jelna ograda u stvari od su { ti nske va` nosti jer i takav autori tet kao prof. dr. Cuqa pri hvata da se presuda koju shvata kao kona~nu odbi jaju}u, od strane vi { ega suda mo` e shvati ti kao me|upresuda, { to nadaqe zna~i da ni je poreki nuta wena su { ti na me|upresude.

Ne spori mo da u judi katuri postoje pravnosna` ne presude u tom smi slu ali smo skl oni da tvrdi mo da je takvo stanovi { te po gre { no i u ovome pri logu }emo se zal o` i ti za suprotan stav, uz navo|ewe razloga koje smo mogli uo~i ti, mada argumenata si gur no i ma i vi { e.

Kako se to de { ava, u raspravi o pokrenutom pi tawu se de { ava da se sporewe svede na termi nol ogi ju. Stoga ukazujemo, na po~etku i zlagawa, da je, po na { em mi { qewu, me|upresuda svaka presuda kojom se re { ava samo osnova i gde se pi tawe vi si ne ne doti ~e. *St oga kao me/upresudu mo` emo t ret irat i i onu presudu kojom se t u` beni zaht ev odbija jer je sud na { ao da je pi t awe osnova t ako t emeqno raspravqeno da o vi si ni zaht eva nije ni raspravqao.*

Ovde se postavqa jedno prethodno pi tawe na koje vaqa dati odgovor a koje je usko vezano sa glavni m problemom koji razma tramo. To je pi tawe obaveze suda da raspravqa i o pi tawu vi si ne tu` benog zahteva. Praksa nam govori da je takvo postupawe pravi lo i da sudovi ne pose` u za ~l. 335 tako ~esto. Redovan tok stvari pokazuje da sud raspravqa i pi tawa osnova i pi tawe vi si ne te da se procesna gra|a pri kupqa i stovremeno.

I z toga se mo` e zakqu~i ti da je sud obavezan da pretrese svu procesnu gra|u koja se odnosi na osnov tako i onu koja se odnosi na vi si nu zahteva.

^l. 2 ZPP-a predvi |a da „Sud ne mo` e odbi ti da odlu~uje o zahtevu za koji je nadle` an...“ Dakle, ovu odredbu shvatamo tako da je sud pod usl ovom nadle` nosti, obavezan da odlu~uje i o pi tawu vi si ne tu` benog zahteva a kako se bez rasprave ne mo` e done ti odluka o vi si ni zahteva proizlazi da je sud obavezan da raspravi i pi tawe vi si ne zahteva. Uostalom, redovno se tu` eni i i zja { wava da osporava osnov i vi si nu tu` benog zahteva.

Proizlazi da sud u svakom slu~aju mora da pretresa i utvrdi ne sam osnov nego i sve okolnosti koje se odnose na vi si nu zahteva. Ukoliko to ne bi u~ini o spre~ava drugostepeni sud da presudu

preina~i, koji tada jedino može presudu da ukinete a takvo smawivawe opcija vi { em sudu nije u duhu ZPP. Dakle, jedino bi u slu~aju me|upresude, sa pozivom na ~l. 365 prvostepeni parni ~ni sud mogao da izbegne raspravawe o vi sinu tu`benog zahteva.

Ukoliko sud zakqu~i da je pitawe osnova tu`benoga zahteva sazele za odluku a oceni da može koristiti benefi ciju zakona da *post upa celishodno*, sud dakle pose`e za ~l. 355 ZPP i donosi me|upresudu a da nije cenio pitawe vi sine zahteva. U takvom slu~aju svakako postoji me|upresuda makar se wome i odbijao tu`beni zahtev. (U raspravama sa kolegama smo ~uli i stanovi { te da je razlog za dono{ewe me|upresude taj „...da bi sudija vi deo dali je na dobrom putu...“ i smatramo da ovo gleda { te vaqa odbaciti i da je jedino dobro u vezi wegato { to pokazuje poreklo zablude da me|upresuda može biti samo afi rmativna – da potvr|uje postojawe osnova zahteva.)

Dakle, kada god sud odlu~uje samo osnovu tu`benoga zahteva a da nije cenio vi sinu zahteva i mamome|upresudu, pa ~ak i ako je sud kao takvu nije ozna~io, budu}i da smatramo da je maksima *falsa demonstracio non nocet* uni verzalna.

Mada nam je osnovni stav prof. dr S. Cuqe i daqe stran, smatramo da je uva`eni profesor dao principi jelnu pri medbu da *kona-na* presuda može da preraste u me|upresudu ukoliko vi { i sud presudu *preina~i* i utvrdi da osnov zahteva i pak postoji. Tada i mamome|upresudu koju je doneo drugostepeni sud, { to ne mewa wenu pri rodu me|upresude.

Upravo na mogu}nosti drugostepenoga suda da preina~i presudu može pokazati da je mogu}a i na zakonu zasnovana i me|upresuda kojom se tu`beni zahtev odbija zbog nepostojawa osnova.

Прва хипотетичка ситуација:

Prvostepeni sud odbija zahtev zbog nedostataka osnova.

Vi { i sud preina~ava i utvr|uje da osnov postoji.

Dakle, postoji me|upresuda kojom vi { i sud utvr|uje da egzi stira osnov zahteva.

Друга хипотетичка ситуација:

Prvostepeni sud usvaja tu`beni zahtev u osnovi i vi sinu.

Vi { i sud preina~ava presudu i odbija zahtev zbog nedostatka osnova.

Dakle, postoji me|upresuda kojom vi { i sud utvr|uje da osnov zahteva NE egzi stira.

Jednostavan primer za ove hi poteti ~ke procesne si tuacije postoji ukol i ko je u toku spora presudno pi tawe zastare ili pi tawe prekluzije, koja oba pi tawa presudno uti ~u na pi tawe postojawa osnova.

U pri log na{ em shvatawu da se me|upresudom tu` beni zahtev mo` e i odbi ti govore, pre svega, elementarna pravila tuma~ewa pravne norme. Jedan od prvi h i nstrumenata koje tuma~ norme koristi jeste jezi ~ko tuma~ewe. Svako drugo tuma~ewe mora bi ti u okvi ru rezul tata jezi ~kog tuma~ewa.

Jedan od provereni h metoda tuma~ewa pravne norme je i „pretpostavka savr{ enosti tvorca norme“ (prof. dr R. Luki } *Metodologija prava*, 4. izdawe, Nau~na kwi ga, Bgd. 1989, strana 125.)

Dakle, ovo pravilo tuma~ewa pravne norme nas upu}uje da moramo prihvatiti da je tekst ~l. 355 ZPP upravo onakav kakav je tvorac norme `eleo da bude. Dakle, da je zakonodavac `eleo da ograni ~i me|upresudu samo za slu~aj odbijawa tu` benog zahteva zbog nepostojawa osnova, on bi to i u~ini o.

Ovaj argument se ~i ni dodatno osna` en ~i weni com da je ovakva odredba postojala i u starom ZPP i da je u nei zmewenome obliku prenetu u novi ZPP. O~i to da je promena ZPP bila pri lika da se ~l. 355 ZPP izmeni ali to nije u~i weno. Ako je shvatawe koje kri ti kujemo vali dno i prihva}eno bi lo je jednostavno pri likom promene Zakona u ~l. 355 uneti da me|upresuda mo` e bi ti samo afi rmati vna u odnosu na osnov zahteva.

Druga` no pravilo tuma~ewa pravni h normi jeste pravilo o jezi ~kom tuma~ewu norme (prof. dr R. Luki } isto delo strana 118) koje prirodno proizlazi iz pretpostavke o savr{ enosti tvorca norme. Svako tuma~ewe mora bi ti u grani cama jezi ~koga tuma~ewa. Ako u zakonu stoji „...sud mo` e...“ ni kakvo tuma~ewe ne mo` e da dovede do formulacije „...sud mora...“

Pri likom sastavqawa ovoga spisa nije bila dostupna { ira sudska praksa iz problematike koju smo otvorili. I pak, bile su nam dostupne dve odluke Okru` noga suda u Beogradu.

Re{ ewem vi { ega suda se uki da me|upresuda kojom je prvostepeni sud odbi o tu` beni zahtev nalaze}i da isti nije osnovan a da pri tome nije ulazio u pi tawe vi sine tu` benog zahteva. Pri tome, sud navodi da „...*pri likom ponovnog odlu~ivawa prvostepeni sud }e imati u vidu da sud nije ovla{ }en da donosi me|upresudu, ako na/e da je t u` beni zaht ev u osnovi neosnovan ve} samo u kol i ko*

smatra da osnov za tu`beni zahtev postoji“. Prava je {teta da se u re{ewu ne daju ni kakvi daqi pravni argumenti tako da iz odluke vi {ega suda saznajemo samo za wi hov stav a ne vi di mo za {to bi taj stav bio na zakonu osnovan.

Drugi m re{ewem se tako|e uki da negati vna me|upresuda kojom prvostepeni sud odbija tu`beni zahtev zbog nepostojawa osnovanosti tu`benog zahteva pa ka`e da je prvostepeni sud odlu-i o: „...prot ivno odredbi ~l. 355 stav 1 ZPP iz koje proizlazi da se me|upresudom mo`e odlu-ivat i o osnovanosti i tu`benoga zahteva samo ako sud nalazi da osnov za tu`beni zahtev postoji“.

Za ovaj spis ni je toli ko bi tno {to je ovde sud pogre{no citirao ~l. 355 ZPP nego je mnogo va`nije uo~iti shvatawe vi {ega suda po KOME JE ODRE\ENU VRSTU PRESUDE MOGU] E DONETI SAMO POD USLOVOM DA ONA BUDE AFIRMATIVNA, to jeste da je tu`beni zahtev u osnovu i spravan. Smatramo da ni je pri ncipi jel no ni ti u duhu ZPP da se odre|ene vrsta presude mo`e donositi samo pod uslovom da za tu`ioca bude povocna. Kako je to objasnio prof. dr B. Pozni }, pravo na povocnu presudu, kao procesno ili pretprocesno, ne postoji.

Nadaqe se u istoj odluci ka`e „...ako sud nalazi da osnov tu`benoga zahteva ne postoji, nema mesta dono{ewu me|upresude jer zbog nedostatka pravnoga osnova tu`beni zahtev se ne mo`e usvojiti i ve} se u celini mora odbiti....“

Ovaj re~eni~ni sklop smo doslovce prepisali i o~ito se radi o pogre{ci u stilizaciji re~eni ce ali je i pored toga vidljivo {ta je pisac `eleo da ka`e. O~iti je stav da negati vna (po tu`ioca) me|upresuda nije dozvocena i ako bi sud na{ao da osnov ne postoji tada bi morao da odbije zahtev u celini. Ova re~eni ca koju smo citirali, i ako leksi~ki nedovr{ena, dragocena je za na{stav jer potvr|uje na{e shvatawe da prvostepeni sud mora da utvr|uje i visinu zahteva ~ak i onda kada smatra da osnov nije na zakonu zasnovan, ~ime se daje mogu}nost vi {em sudu da odluku preina~i.

Ratio legis za ure|ewe i nstituta me|upresude je svakako celishodnost postupawa. Stoga na{stav dodatno brani mo razlozi macelishodnosti. Ukoliko bi se na{stav odbacio tek tada se vi dinecelishodnost stava koji je izra`enu citiranoj re~eni ci iz re{ewa G`. 4060/06. Pitamo se koliko je celishodno da sud izvodi dokaze na okolnosti visine ~ak i onda kada vi di da je zahtev neo-

snovan. ZPP ga obavezuje da utvrdi i osnov i visi nu zahteva. Vi-
{ i sud takav stav podr`ava, pa ka`e (ponovo ci ti ramo) „...Ako
sud nalazi da osnov tu` benog zahteva ne postoji, nema mesta do-
no{ ewu me|upresude jer zbog nedostatka pravnoga osnova tu` be-
ni zahtev se ne mo`e usvojiti, *ve} se mora u celini odbiti...*“
(kurzi v M. T.) Ni je obja{ weno kako sud mo`e odbiti i visi nu
zahteva ako je nije ni utvr|i vao, jer da bi se ne{ to odbilo mora
se spoznati, to jeste utvrditi kao postoje}e ili nepostoje}e.
Uostalom, ovo i nije toli ko bi tno jer smo saglasni da sud mora
da pretrese i osnov i visi nu tu` benog zahteva.

Ako bi pak sud bio ube|en u to da osnov ne postoji mo`e se,
po na{ em shvatawu, po{ tedeti utvr|i vawa visi ne ali tada mora
naglasiti da se radi o negati vnoj (po tu` i oca) me|upresudi.

Na kraju napomeni mo da je autor svestan nedostataka ovoga
spi sa, naro~i to anal i ze dostupne sudske prakse, pa pri hvata oba-
vezu da u nekoj narednoj pri li ci detaqno anal i zi ra oba sl u~aja.

Brani ~, br. 2/2006

UDK: 343.13 (497,11)

347.91/.95 (497.11)

*Bogoqub Ga~evi }**Advokat , Novi Beograd*

ЗАКОНСКА ОБЕСПРАВЉЕНОСТ ОКРИВЉЕНОГ ПО ТУЖБИ ПРИВАТНОГ ТУЖИОЦА

Pol o` aj okri vqenog kao li ca proti v koga se vodi kri vi ~ni postupak, i pored brojni h zakonski h re{ ewa koja mu pru` aju raznovrsnu za{ ti tu, ve} odavno je zakonom obespravqen u slu~aju odbijawa optu` be ili obustave postupka vo|enog po pri vatnoj tu` bi, a zbog zastarel osti gowewa usled odugovl a~ewa postupka koje se ne mo` e pripisati kri vi ci pri vatnog tu` i oca.

Re~ je o tro{ kovima kri vi ~nog postupka koji prema sada{ wim zakonskim re{ ewima nepravi ~no poga|aju okri vqenog uprkos tome { to wegova kri vi ca ni je dokazana.

Zakoni k o kri vi ~nom postupku, koji je sa brojni m i zmenama i dopunama pri mewi van od 1. 1. 1954. pa do 30. 6. 1977. g., predvi|ao je du` nost pri vatnog tu` i oca da naknadi tro{ kove kri vi ~nog postupka koji se odnose na nu` ne i zdatke okri vqenog, kao i nu` ne i zdatke i nagradu wegovog brani oca, ako je postupak zavr{ en presudom kojom se okri vqeni osloba|a od optu` be ili presudom kojom se optu` ba odbija ili re{ ewem o obustavi postupka, i zuzev kad se postupak obustavi usled smrti okri vqenog ili zbog toga { to je okri vqeni oboleo od kakve trajne du{ evne bolesti.

Me|uti m, Zakon o kri vi ~nom postupku koji je tako|e sa brojni m i zmenama i dopunama pri mewi van od 1. 7. 1977. do 27. 3. 2002. g. uz predwe i zuzetke kada pri vatni tu` ilac ni je bi o du` an da

okrivqenom naknadi tro{ kove krivi ~nog postupka uveo je takav i zuzetak i *zbog toga { to je nast upila zast arelost krivi ~nog gowewa usled odugovla ~ewa post upka koje se ne mo` e pripisati u krivicu privatnog tu` ioca* (~l. 99 st. Z).

Predwu odredbu preuzeo je i Zakoni k o krivi ~nom postupku koji se primewuje od 28. 3. 2002. g. (~l. 197 st. Z), a i novi ZKP koji }e se primewivati od 1. 6. 2007. g. propisuje isto re{ ewe (~l. 228 st. 4).

Za razliku od postupka koji se vodi po privatnoj tu` bi, za postupke koji se vode po slu` benoj du` nosti takav i zuzetak nije propisan.

Odredbom ~l. 197 st. 1 va` e}eg ZKP i odredbom ~l. 228 st. 1 ZKP koji }e se primewivati nakon va` e}eg propisano je da }e se izre}i u osloba|aju}oj ili odbijaju}oj presudi, ili }e se izre}i u re{ ewu, da nu` ni izdaci okrivqenog i nu` ni izdaci i nagrada brani oca padaju na teret buxetskih sredstava (dakle i u slu~aju zastarelosti krivi ~nog gowewa usled odugovla ~ewa postupka).

Ovakva razli ~ita zakonska re{ ewa u odnosu na krivi ~ni postupak po javnoj i privatnoj tu` bi diskrimini { u okrivqenog po tu` bi privatnog tu` ioca jer wemu za slu~aj zastarelosti krivi ~nog gowewa ne pripadaju tro{ kovi na ime wegovih nu` nih izdataka i nu` nih izdataka i nagrade wegovog brani oca.

S druge strane, ovakvo zakonsko re{ ewe osloba|a sud od odgovornosti za nea` urnost i odugovla ~ewe postupka koje se mo` e pripisati wegovoj krivicu, a istovremeno omogu}uje nesavesni m denuncijanti ma da bez rizika sno{ ewa mogu}ih tro{ kova maltreti raju lica koja bezrazlo` no okrivquju. Rokovi zastarelosti su dovoqno dugi, pa je prosto licemerno da bi mogla da se doka` e krivica privatnog tu` ioca za odugovla ~ewe postupka, u kom slu~aju bi a contrario zakonskoj odredbi okrivqeni i mao pravo na tro{ kove. Drugi m re~ima, ako privatni tu` ilac nije kriv za zastarelost krivi ~nog gowewa onda je jasno da je krivac sud i bilo bi ~asno i pravi ~no da sud u takvom slu~aju plati nu` ne izdatke okrivqenog i nu` ne izdatke i nagradu wegovog brani oca, ali takvo re{ ewe zakonom nije predvi }eno te okrivqeni ostaje diskriminisan.

[tavi { e, novim zakonodavnim re{ ewima (~l. 197 st. 6 va` e}eg i ~l. 228 st. 7 budu}eg ZKP) predvi }eno je pravo okrivqenog protiv koga je krivi ~ni postupak vo|en po slu` benoj du` no-

sti da za slu~aj }utawa suda po wegovom zahtevu za naknadu nu`nih tro{kova krivi~nog postupka potra`ivawe ostvaruje u parnici protiv Republike Srbije protekom roka od tri, odnosno {est meseci od podno{ewa zahteva, ali takvo pravo nije dato i okrivjenom protiv koga je krivi~ni postupak vo|en po privatnoj tu`bi a do{lo je do zastarelости krivi~nog gowewa krivicom suda.

НЕКЕ ЕКСЦЕПНЕ ПОЈАВЕ У ПАРНИЧНОМ И ИЗВРШНОМ ПОСТУПКУ

Parni~ni postupak koji radi ostvarewa ili za{tite povre|enog prava pokre}e tu`ilac podno{ewem tu`be sudu, da bi je sud dostavi o tu`eniku, i ma za ciq da se utvrdi osnovanost tu`io~evog zahteva i da mu se u tom slu~aju obezbedi da se utvr|eno pravo uspostavi pri nudnim putem.

Radi ostvarewa ovog ciqa nu`ne su pretpostavke da o tu`benom zahtevu tu`ioca odlu~uju stru~na i nepristrasna lica.

U primeni Zakona o parni~nom postupku iz 1957. g. skoro da nije bilo problema koji bi doticali ove dve pretpostavke, {to se bar u vezi nepristrasnosti sudija ne bi moglo re}i i za jedan period va`ewa Zakona iz 1977. g., a naro~ito ne za primenu novog Zakona od 1. januara 2005. g. kome izmi~u pojedini razlozi za izuze}e sudija. Nije problem u tome {to se ne mo`e tra`iti izuze}e sudije zbog o~iglednog neznawa, jer se za{tita prava obezbe|uje kroz sudsku kontrolu zakoni tosti odluka, ali je problem u pristrasnosti sudija kada se razlog pristrasnosti ne mo`e dokazati s obzirom da isti predstavqa za{titeni podatak.

Naime, odredbom ~l. 66 st. 1 t. 2 ZPP propisano je iskquewe sudije ako je akcionar ili ~lan pri vrednog dru{tva ili ~lan zadruga koja je stranka u postupku.

Me|utim, u takvoj situaciji jednostavno je nemogu}e dokazati zainteresovanost sudije jer podaci kod koga on ima akcije ne mogu se saznati, dok uop{te nije ni predvi|en slu~aj iskquewa kada kod takve stranke akcije imaju weгови bliski srodnici, ili uticajni mo}nici.

Ovakvi slu`ajevi su prisutni naročito u praksi trgovinskih sudova, za {ta je ilustrativan jedan predmet Trgovinskog suda u N. koji je odbio predlog punomoćnika tu`ioca da se ve{taku nalodi i pribavljaju podataka iz kvi govodstva tu`enika za sporni period, te je potra`ivawe tu`ioca odbijeno, a takvu presudu je potvrdio i Vi {i trgovinski sud u vreme kada su moćnici iz tu`enikovog okru`ewa dr`ali značajne poluge vlasti, pa po {to predmet nije ispuwavao usl o ve za meritorno preispitivanje pred Vrhovnim sudom tu`ilac je bukvalno općakani jo { je izlo`en značajnoj taksenoj gl ob i .

Slični su problemi i sa izvr {nim postupkom, zbog odugovla`ewa izvr {ewa do nastanka nel ikvidnosti du`nika u postupku prema pri vrednim subjektima, kao i zbog odbijawa izvr {ewa na teret druge firme ~iji je osniva`isto lice, i sl.

Na, praksa je pokazala i neke druge devijacije izvr {nog postupka.

Kroz izvr {ni postupak prevashodno se ostvaruju pravosna`no utvr`ena prava građana i drugih pravni h subjekata, zbog ~ega on u građanskom sudskom postupku ima naročito va`nu ulogu i značaj, a upravo radi ve}e efikasnosti tog postupka u vezi s dinamičkom novih dru {tvenih odnosa donet je novi Zakon o izvr {nom postupku koji se primenjuje od 1. januara 2005. g., posle samo ~etiri godine od početka primene prethodnog Zakona.

Ci q svakog zakona je da {to potpunije i {to efikasnije omogu}i ostvarenje prava i da tako doprinese sigurnosti pravnog poretka u celini.

Me|utim, u primeni novog Zakona o izvr {nom postupku u praksi pojedini h sudova i daće se favorizuje za {tititiduka, a neretko se de {ava i da sudovi, umesto da idu za ostvarenje prava, vr {e opstrukciju tog ci qa i spre`avaju izvr {ewa bez ikakvog opravdanog ili zakonskog razloga, te se advokati manuno name}e potreba da {tite svoje kl ijente od takvih sudova.

Gore pomenuti Trgovinski sud u N., koji je doneo izvr {nu ispravu u parnici u kojoj je poverioca zastupao isti punomoćnik, odbacio je wegov izvr {ni predlog jer uz isti nije podneo posebno punomoćje i originalnu izvr {nu ispravu sa kl auzul om i izvr {nosti. Vi {i trgovinski sud nije uva`io isti cawe `albe da je u izvr {nom predlogu u rubrici izvr {nog poverioca navedeno da poverioca zastupa punomoćnik iz parnice, u kom slu`aju je prema

odredbi ~l. 89 st. 1, t. 2 ZPP advokat kome je stranka izdal a punomo}je za vo|ewe parni ce, a ni je bli`e odredila ovla{ }ewa u punomo}ju, ovla{ }en *na osnovu ovakvog punomo}ja „da podnosi predlog za izvr{ewe ili za obezbe|ewe i da preduzima pot rebne radwe u post upku povodom t akvog zaht eva“*, ni ti je uva`io pozi vawe `albe na odredbu ~l. 50 ZI P kojom je propi sano da se uz predlog podnosi i zvr{ na i sprava u izvorni ku ili overenom prepisu na koji je stavqena potvrda o i zvr{ nosti samo ako se predlog za izvr{ewe podnosi sudu koji o potra`i vawu ni je odlu~i vao u prvom stepenu.

[tavi { e, Vi { i trgovi nski sud je svoj stav obrazlo`io tako { to je iz ci ti rane odredbe ne{ to uva`io a ne{ to nije, pa je naveo da je prema istoj poverilac „oslobo|en obaveze dostavqawa i zvr{ ne i sprave snabdevene potvrdom i zvr{ nosti, ali ne i obaveze da samu i spravu dostavi u origi nal u ili overenoj kopiji “ – P` . 13022/05.

Nedavno je u i denti ~noj si tuaciji na isti na~in postupio i Trgovi nski sud u B., ali za razli ku od pomenutog suda uop{ te ni je obrazlo`io da li je i mao u vi du navedne zakonske odredbe na koje se poverilac u i zvr{ nom predlogu izri ~i to pozvao.

I sto tako, i Trgovi nski sud u K. koji je tako|e doneo i zvr{ nu i spravu u parni ci u kojoj je poveri oca zastupao isti punomo}nik, odbacio je wegov i zvr{ ni predlog jer uz isti nije podneo posebno punomo}je, ne pomi wu}i i origi nalnu i zvr{ nu i spravu sa klauzul om i zvr{ nosti s obzi rom da poverilac u tom pravcu nije postupio po nalogu za ure|ewe predloga ali je sudu dostavio fotokopiju re{ ewa Okru`nog suda Beograd G` . 15723/05 od 14. 12. 05. g. koji je spre~io poku{ aj ^etrvtog op{ ti nskog suda u Beogradu da uspostavi istu praksu te je zauzao stanovi { te da u slu~aju kada se predlog za i zvr{ ewe podnosi sudu koji je doneo i zvr{ nu i spravu „tada je jasno da se na i zvr{ nog poveri oca ne odnosi obaveza dostavqawa i zvr{ ne i sprave u ori gi nal u ili overenom prepisu“.

U odnosu na punomo}je za i zvr{ ni postupak u kome poveri oca zastupa punomo}nik iz parni ce Trgovi nski sud u K. je naveo da se ~l. 89 st. 1 t. 2 ZPP pri mewuje u parni ci ali da je i punomo}nik koji je poveri oca zastupao u parni ci u kojoj je doneta i zvr{ na i sprava du`an da podnese punomo}je za i zvr{ ni postupak jer i zvr{ ni postupak ni je deo parni ~nog postupka.

Dakle, pomenuti sud odbija da u izvr{ nom postupku primaju odredbe ZPP koje se shodno i maju pri meni ti prema odredbi ~l. 27 ZI P po pi tawi ma koja ni su posebno reguli sana Zakonom o izvr{ nom postupku, ali se ovakva arogancija ne mo` e objasniti razlozi ma stru~nosti ve} samo razlozi ma bahatosti.

No, u pri meni Zakona o izvr{ nom postupku pojavio se i jedan posve specifi~an razlog sudske opstrukcije izvr{ nog postupka koji ni je samo procesni. Naime, u uslovi ma sve ve}eg zadu` i vawa gra|ana i obezbe|ewa potra` i vawa poverilaca upi som zalo` nog prava na nepokretnosti ma poverioci ma se po predlogu za pri nudnu prodaju zalo` ene nepokretnosti nala` e da saglasno odredbi ~l. 100 ZI P podnesu i zvod iz javne kwi ge kao dokaz o tome da je nepokretnost upisana kao *svoji na izvr{ nog du` nika*, i ako je to prema odredbi ~l. 63 Zakona o osnovnim svojinско-pravnim odnosima besmi sleno s obzi rom da je prema istoj poverilac ovla{ }en da tra` i nami rewe svog potra` i vawa iz vrednosti zalo` ene nepokretnosti pre poverilaca koji na voj nemaju hi poteku, kao i pre poverilaca koji su hi poteku na voj stekli posle wega, *bez obzira na promenu vlasnika optere}ene nepokretnosti*.

Dakle, postavqa se pi tawe { ta bi se desi lo u slu~aju da u aktuelnom izvodu iz javnih kwi ga izvr{ ni du` nik ni je upisan kao vlasnik na nepokretnosti koja je predmet izvr{ ewa, i dali bi izvr{ ni sud zbog formalisti~kog rezonovawa odbacio izvr{ ni predlog i derogirao ~l. 63 ZOSPO?

I izvr{ ni sudovi bi morali i mati u vidu to da kod nami rewa hi potekarnog potra` i vawa *nije bit no dali je u vreme podno{ ewa izvr{ nog predloga izvr{ ni du` nik vlasnik na zalo` enoj nepokretnosti i ve} je bit no da je ona na wegov teret zalo` ena, a dokaz o tome sadr` an je u samoj izvr{ noj i spravi, jer ne bi bilo upi sa hi poteke bez dokaza o vlasni { tvu.*

Kona~no, izvr{ ni sudovi moraju u izvr{ nom postupku primewivati ne samo Zakon o izvr{ nom postupku, kao i Zakon o parni~nom postupku, ve} i propise na koji ma je zasnovan materijalno-pravni odnos me|u strankama u skladu sa pravnom naukom i pravnom i` i votnom logikom.

ПРИКАЗИ И ОСВРТИ

Prof. dr Obrad Peri}, Beograd

Зборник радова у част Жана Прадела

Le droit pénal à l'aube du troisième millénaire, Mélanges offerts à Jean Pradel (Editions Cujas, Paris 2006, 1160 pages)

U izdavu jedne od najpoznatijih izdava~kih ku}a pravne literature, *Cujas* iz Pariza, pojavila se nedavno i zuzetno obimna publikacija na francuskom jeziku pod i zazovnim naslovom *Krivi~no pravo u praskozorje t re}eg milenijuma*. Iz podnaslova i sadr`aja saznaje se, me|uti m, da je u pitawu *Zbornik radova u ~ast @ana Pradela*, dugogodi{weg profesora krivi~nog prava na Pravnom fakultetu Univerzitetu u Poatjeu, povodom wegovog odlaska u penziju.

Profesor Pradel (1933) je nesumwivo najmarkantnije i me sada{we francuske, a mo`e se slobodno re}i i svetske krivi~nopravne nauke. On je – kako stoji u predgovoru ove kwige koji su potpisala {estori ca wegovih biv{ih studenata, me|u kojima je i sada{wi rektor Univerzitetu @an Mullen iz Li ona Andre Vari nar, ujedno i predsednik odbora za izdavawe ovog *Zbornika* – „bio i ostaje jedan

od najve}ih u~iteqa krivi~nog prava u Francuskoj“. Biografija prof. Pradela, kao i nau~ni opus wegovih dela zaslu`uju posebnu pa`wu.

@an Pradel je po zavr{etku pravnih studija obavqao najpre razli~ite pravosudne funkcije (bio je advokatski pri pravnik, zamjenik javnog tu`ioca, sudija i istra`ni sudija) da bi se, od 1969. pa sve do penzionisawa 2003. godine, u potpunosti posvetio univerzitetskoj karijeri. Profesor Pradel je, izme|u ostalog, doktor *honoris causa* ~etiri svetske univerzitetu, bio je gostuju}i profesor na {esnaest univerzitetu, ~lan je Me|unarodne akademije za komparativno pravo, predsednik Francuskog udru`ewa za krivi~no pravo, potpredsednik Me|unarodne krivi~ne i penitencijarne fondacije, nau~ni direktor najstarijeg francuskog pravnog ~asopisa – *Revue pénitentiaire et de droit*

pénal, nosilac je vi{e odlikovawa me|u koji ma je i orden Legije ~asti, a obavqao je i jo{ uvek obavqca niz funkcija u me|unarodnim organizacijama. Na kraju, ni je bez zna~aja da se pomene da je bio mentor stotinak doktorskih teza, ne samo u Francuskoj ve} i u drugim delovima sveta.

Bibliografija radova prof. Pradela i izuzetno je bogata, pa }e stoga biti dovoqno da se navedu samo neki posebno zna~ajni naslovi. To je, u prvom redu, wegov uxbenik op{teg dela krivi~nog prava koji je do sada do`iveo {esnaest izdawa, uxbenik krivi~nog procesnog prava (trinaest izdawa), koautorski uxbenik posebnog dela krivi~nog prava i uxbenik evropskog krivi~nog prava koji je preveden na engleski i holandski. Treba, me|utim, posebno ukazati na uxbenik krivi~nog komparativnog prava, koji je, nakon Ortolanovog uxbenika krivi~nog komparativnog zakonodavstva iz sredine 19. veka, prvi takve vrste u svetu. Zna~aj ovog dela je nesumnjivo ako se ima u vidu da se sa porastom kriminaliteta u svim delovima sveta za vreme odavno ose}ala potreba, a da je od Ortolanovog uxbenika protekao jedan i po vek i da je pravna doktrina za sve to vreme bila nema. Prethodno treba dodati nepregledan broj ~lanaka iz svih oblasti krivi~nog prava, kao i u~e}e u izradi re~nika i enciklopedija, brojni kongresi i sl.

Zbornik radova podrazumeva ~etiri celine sa ukupno 76 priloga. U nemogućnosti da zbog ograni~enog prostora detaqnije prik`emo sve radove, pomenu}emo samo

neke iz svakog dela ove izuzetno obimne publikacije.

Prvi deo, ~iji je naslov *Principi i koncepcije*, sadr`i jedanaest priloga. Na samom početku je ~lanak {vajcarskog profesora P.-A. Bola o presumpciji nevinosti kao jednom od osnovnih načela krivi~nog postupka i pri log francuskog profesora Danti-@iana koji razmatra pi tawe jednakosti u krivi~nom pravu. Poznati francuski kriminolog R. Gasen bavi se razmatrawem ci qca krivi~nog postupka, a prof. J.-P. @an (Univezitet u Poatjeu) raspravqca o problemima efikasnosti krivi~nog prava. Na kraju ovog dela treba pomenuti i pri log prof. A. Protea (Univerzitet u Lilu) koji se odnosi na principe humanitarnog krivi~nog prava.

Drugi deo publikacije (*Promene u unut ra{wem pravu*) najbrojniji je sa 30 priloga. Zasl u`uju da se, bar prema naslovu, pomenu neki od njih. I zme|u ostalih, u prvom redu treba izdvojiti priloge francuskih profesora F. Bonfisa i J.-P. Serea. Pri log prvog se odnosi na polo`aj `rtve u krivi~nom postupku, a pri log drugog ima u vidu promene u penitencijarnom pravu. Prof. J.-L. Aruel (Univerzitet Pariz ff) raspravqca o zastra{uju}em dejstvu smrtne kazne, dok se belgijski profesor @. Kelens bavi pitawem reparatorne pravde kod kazne zatvora. Prof. Macopulu (Univerzitet Pariz f) razmatra problematiku dokaza u svetlosti najnovijeg razvoja, pri ~emu se posebno osvr`e na nove tehnike u dokazivawu kod organizovanog kriminaliteta. Prof. Silva-San~ez

(Univerzitet u Barseloni) raspravqa o pitawima li~ne i dru{tvene odgovornosti za krivi~na dela, a V. Simon (sudija iz Madrida) osvr}e se na francusko krivi~no pravosu|e u osvi t novog stole}a.

U tre}em delu, koji sadr` i 21 prilog a odnosi se na *komparativno krivi~no pravo*, treba ista}i rad prof. Belivoa (Univerzitet u Montrealu) o problemima profesionalne tajne i re{ewima zastupcenim u kanadskom krivi~nom pravu. Prof. Blan@uvan (Univerzitet Pariz f) u svom prilogu, ne bez razloga, postavqa pitawe kuda ide komparativno krivi~no pravo. Poznati kanadski kriminolog M. Kison upoznaje ~itaoce sa rezultatima istra`ivawa koje je imalo u vidu efekte nekih sankcija, a prof. Dias (Univerzitet u Koimabri) izla`e re{ewa krivi~ne odgovornosti pravnih lica u portugalskom pravu. Ruski profesor L. Golovko se bavi interesantnim problemom – gde je mesto odluka ustavnog sudstva kao izvora krivi~nog prava. [vajcarski profesor Pozo, koriste}i se novim saznavima, izla`e teorije o krivi~nom delu, nehatu, kauzalnosti i sau~esni{tvu, dok profesor H. Jung iz Nema~ke razmatra problematiku pleoajea okrivcenog sa ta~ke gledi{ta krivi~nog postupka. Interesantan je i prilog libanskog profesora F. Nasra o pravu na smrt prema libanskom KZ. Prof. X. Spenser (Univerzitet u Kembrixu) raspravqa o aktuelnom problemu kao {to je nehatno ubistvo i odgovornost pravnih lica i wihovih rukovodilaca. Potpisnik ovih redova u svom

prilogu izlo`io je re{ewa zastupcena u srpskom krivi~nom zakonodavstvu koja se odnose na organizovani kriminalitet.

Kako }e zajedni~ko evropsko pravo sve vi{e dobijati u zna~aju u novom milenijumu, razumqi vo je {to je ~etvrti deo *Zbornika* sa 14 priloga posve}en ne samo evropskom, ve} i me|unarodnom krivi~nom pravu. Stoga, na prvom mestu treba ista}i prilog italijanskog profesora Bernardija (Univerzitet u Ferari) pod karakteristi~nim naslovom „Krivi~no pravo izme|u evropske unifikacije i nacionalnih kultura“, u kojem razmatra razli~ite faktore koji mogu biti ko~nica evropeizacije krivi~nog prava. S druge strane, holandski stru~wak D. Korstens ima u vidu probleme koji se javqaju kao prepreka za evropsko krivi~no sudstvo, a francuski ekspert P. Darbeda razmatra metamorfozu instituta ekstradicije. Pomenimo, na kraju, da u okviru ovog dela P. Le`e, nekada{wi dekan Pravnog fakulteta u Poatjeu, u vrlo interesantnom prilogu analizira, na primeru Ruske Federacije, Evropsku konvenciju za za{titu ~udskih prava i osnovnih sloboda kao vodi~a za uspostavqawe pravne dr`ave.

* * *

Kao {to se moglo uo~iti, *Zbornik radova u ~ast @ana Pradela* obiluje mno{tvom priloga autora razli~ite orijentacije. Me|utim, izgleda da su ovakva dela privilegija nekih drugih zemaq, u prvom redu onih Zapadne Evrope. Kod nas je `anr ove vrste stru~ne literature retkost. Ako se u izuzetnim

prilikama i pojavi, to je onda u skromnim okvirima nekog posebnog broja časopisa koji i onako ne izlaze redovno. Bilo bi bože da je drugačije, jer dela ove vrste su ne-

prolazne vrednosti, naročito ako su obogaćena, kao u slučaju profesora @ana Pradela, brojni prilozima wegovi h po tovalaca iz svih krajeva sveta.

dr Nedečko Jovančević

Књига М. Пауновића и С. Царића, *Evropski suda za ljudska prava*

Osnovna načela i tok postupka, Službeni glasnik, Beograd, 2006.

U ovoj kwizi autori se bave veoma aktuelnom temom – „Evropski sud za ljudska prava“, pred koji se provodi u okviru Evropske konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda iz 1950. g. Autori su jednu relativno novu i retko raspravčanu oblast kod nas uspeli sveobuhvatno i jasno prikazati na 149 strana sa korisnim priložima. U kwizi se sumarno iznose osnovni podaci o Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava, istorijat suda, ko sve može (aplikanti) pokrenuti postupak pred sudom, postupak koji prethodi prihvatanju predstavke, postupak posle prihvatanosti predstavke, tumačenje presude, postupak pravnog leka pred tim sudom (revizija), te izvršenje presude i nadzor nad primenom presude od strane Komiteta ministara (~l. 46 st. 2 Konvencije). Izražavaju i svoju koncepciju na jednostavan način, uz korišćenje deskriptivne metode, autori su uspeli da na jed-

nostavan i razumljiv način izlože mogućnost ostvarenja svojih prava od strane ne samo pojedinih, sada konačno pred jednim instancijom – međunarodnim sudom, a koje pravo nisu prethodno uspeli ostvariti pred svojim nacionalnim sudovima. Odluke tog suda su obavezujuće, jer su visoke strane ugovornice preuzele obavezu da se, „povinuju pravosudnoj presudi Suda u svakom predmetu u kome su stranke“ (~l. 46 Konvencije). Ovdje treba napomenuti da, iako se Konvencijom ne propisuje primena *sudskog precedent a*, autori ove kwige navode da je „preporučivo da nacionalni sudovi i administrativni organi uvek uzmu u obzir jurisprudenciju Suda kada primenjuju Konvenciju“ (str. 83).

U kwizi se objašnjava pravilno teritorijalne primene konvencije (~l. 56 Konvencije), zatim se sa eto iznose osnovna načela postupka (načelo supsidijarnosti, načelo demokratskog društva, proporcio-

nalnosti, slobode odlu~ivawa i dr.), i ovla{ }eni subjekti za pokretawe tog postupka. Princip supsidijari teta podrazumeva da su iscrpcena sva pravna sredstva u nacionalnom zakonodavstvu, te tek nakon toga dolazi u obzir pokretawe postupka pred Evropskim sudom, { ta ~ini ovaj postupak dopunskim. Postupak se mo`e pokrenuti od strane dr`ave protiv neke druge dr`ave (~l. 33 Konvencije), ili pojedinca, nevladine organizacije ili grupe pojedinaca (aplikanti), koji tvrde da su `rtve povrede prava iz Konvencije ili wenih protokola, protiv neke dr`ave koja je ugovornica konvencije, (~l. 34 Konvencije). Na kraju rada navedena je i literatura koja je kori{ }ena neposredno ili posredno.

Na kraju ovog kratkog prikaza treba re}i, kada se ima u vidu da

su radovi o ovoj materiji nedostatni, da nedostaju nu`ni komentari i potrebni prevodi, s jedne strane i prakti~ne potrebe za ovim, s druge strane, onda je ova kwiga redak predlo`ak koji m se daje vredan doprinos u obradi ove sve aktuelinije pravne materije. I maju}i u vidu ~iwenicu da su re{ idbe ovog Suda podigle wegov ugled i da su prihva}ene i od {i re javnosti, onda je ova posledwa instanca zra~ak nade za one nezadovoljne ili uskra}ene u ostvarewu pravde pred svojim domajim sudovima. Zbog toga je ova kwiga potrebna svima koji se bave pravom i mislimo da }e biti korisna za advokate koji }e se sve ~e{ }e obrati ovom Evropskom sudu za za{ titu prava i ostvarewu pravde za svoje klijente.

АДВОКАТСКА КОМОРА СРБИЈЕ

11000 Beograd, Dežanska 13/II • Srbija

Telefoni +381 11 / 32 39 072, faks +381 11 32 32 203

www.advokatska-komora.co.yu • e-mail: komora@eunet.yu

komora@sbb.co.yu

I N F O R M A T I V N I   B I L T E N

• *Broj 47* •

Januar, 2007.

Садржај

1. Rad Upravnog odbora	98
42. sedni ca odr` ana 20. 05. 2006	98
43. sedni ca odr` ana 17. 06. 2006	99
44. sedni ca odr` ana 24. 06. 2006	99
45. sedni ca odr` ana 09. 09. 2006	101
46. sedni ca odr` ana 11. 11. 2006	103
2. I zve{ taj o radu Upravnog odbora od 1. 10. 2005. do 30. 09. 2006	103
3. ^etvrta redovna godi { wa i I zborna Skup{ ti na AK Srbije	103
4. Poreske obaveze advokata u 2007	112
5. I zve{ taj o radu Vi sokog saveta pravosu a	113
6. Nacrti zakona	113
7. Saradwa sa me unarodni m organi zaci jama i udru` ewi ma advokata i advokatski h komora	115
8. Ostale vesti	117
Konkurs za i menovawe gl avnog i odgovornog uredni ka ~asopi sa „BRANI ^“	118

1. РАД УПРАВНОГ ОДБОРА

Informativni bilten Advokatske komore Srbije je u okviru ove ta~ke pru`iti osnovne informacije o odlukama i zakqu~cima Upravnog odbora Advokatske komore Srbije. Pojedina pi tawa koja su od {i reg zna~aja za rad i polo`aj advokature }e bi ti detaqni je obra|ena u pogl avci ma koja slede:

42. sednica, odr`ana 20. 05. 2006.

Na ovoj sednici razmatran je izve{ taj o odr`avawu I zborne skup{tine AK [apca u kome je ukazano na vi {e nedostataka koji su uticali na zakonitost donetih odluka na I zbornoj sednici Skup{tine Advokatske komore [apca koja je odr`ana 15. 04. 2006, a naro~ito u delu sprovo|ewa izbornog postupka za nosioce funkcija i ~lanove organa Advokatske komore [apca i Advokatske komore Srbije. Kao najzna~ajni je pri medbe na tok ove Skup{tine AK [apca, navene su: neutvr|en broj pri sutnih ~lanova ove Komore koji pri sustvuju Skup{tini, neutvr|ivawe liste kandidata, izrada glasa~kih listi }a koji po svojoj sadr`ini nisu bili u zakonom predvi|enoj formi, nepostojawa birakog spiska i sl. Kako je Upravni odbor ocenio da Statut AK [apca nije usagla{en sa Statutom AK Srbije i da ne sadr`i odredbe o na~inu sprovo|ewa izbora za nosioce funkcija i ~lanove organa AK [apca i AK Srbije, predlo`eno je da se AK [apca preporu~i sazi vawe Vanredne skup{tine na kojoj bi se procenila zakonitost sprovedenih izbora i odlu~ilo, ukoliko Skup{tina oceni da izbori nisu sprovedeni u skladu sa propisima, da se zaka`e i odr`i nova I zborna skup{tina.

* * *

Povodom predloga „Nacionalne strategije reforme pravosu|a u Srbiji“, koji je upu|en Narodnoj skup{tini Republike Srbije na razmatrawe i usvajawe, zatra`eno je od Ministarstva pravde i Narodne skup{tine Republike Srbije da se usvoje pri medbe Advokatske komore Srbije na predlog ovog dokumenta, a naro~ito u delu koji se odnosi na sastav Visokog sudskog saveta, na~ina ostvarivawa nezavisnosti pravosudnih organa i garancije nezavisnosti.

* * *

Na inicijativu g|e Sne`ane Simeunovi}, advokata iz Loznice, zatra`ena je informacija i provera zakonitosti raspolagawa sredstvima Fonda PIO samostalnih delatnosti.

* * *

Upravni odbor AK Srbije postupao je kao drugostepeni organ i odluivao po `albama [alomon [andora, diplomiranog pravnika iz Subotice, [inkovi} Eri ke, advokata iz Subotice, Milana Pe{i}a, advokata iz Oxaka.

* * *

Upravni odbor je prihvatio predlog Sporazuma o saradwi sa Dru{tvom sudija Srbije, Udru`ewem tu`ilaca i zamenska javnih tu`ilaca i Udru`ewem sudija za prekr{aje, koji m je predvi|ena mogu}nost zajedni~kog i stupawa u slu~aju postojawa interesa za za{ti tu pol`aja i ugleda, kako pravosudne funkcije, tako i interesa i ugleda advokature.

43. sednica odr`ana 17. 06. 2006.

U skladu sa odlukom Upravnog odbora AK Srbije sa 42. sednice, AK [apca je odr`ala Vanrednu skup{tinu 17. 06. 2006. Ova sednica je odr`ana kao zajedni~ka sednica Upravnog odbora AK Srbije i predstavni ka AK [apca, nakon koje su ~lanovi Upravnog odbora AK Srbije u~estvovali u radu Vanredne skup{tine AK [apca. Na sednici je ukazano na pri medbe na organi zovawe i sprovo|ewe I zborne skup{tine AK [apca, koja je odr`ana 15. 04. 2006, a koje su bile od uticaja na zakoni tost donetih odluka. Na te pri medbe ukazano je i pri sutnim ~lanovima ove Komore na Vanrednoj skup{tini. Nakon brojnih diskusija, kako na zajedni~koj sednici Upravnog odbora AK Srbije i predstavni ka AK [apca i na Vanrednoj skup{tini AK [apca koji ma je potvr|eno postojawe nedostataka u organi zovawu i sprovo|ewu i zbornog postupka za nosioce funkcija i ~lanove organa AK [apca i AK Srbije, ova Skup{tina je potvrdila mandate izabranim nosiocima funkcija i ~lanovima organa AK [apca i AK Srbije.

44. sednica odr`ana 24. 06. 2006.

Na ovoj sednici, Upravni odbor AK Srbije je, razmatraju}i i izve{taj sa Vanredne skup{tine AK [apca, Upravni odbor AK Srbije je zakqu~io da je ~iwenica da je Vanredna skup{tina AK [apca i pored svih propusta i nezakoni tosti koje su izvrcene na I zbornoj skup{tini te Komore odr`anoj 15. 04. 2006, takve izborne rezultate verifikovala. I maju}i u vidu nepravilnosti u sprovo|ewu i zbornog postupka koje su na~iwene u AK [apca, Upravni odbor AK Srbije je zauzeo stav da se Skup{tini Advokatske komore Srbije predlo`i pri mena ~lana 145. Statuta AK Srbije prema AK [apca, pod uslovom da ta Komora: ne otkloni nedostatke u Statutu ili ne usvoji izmeweni Statut u kome }e biti regulisan postupak i na~in izbora nosilaca funkcija i ~lanova organa AK [apca i AK Srbije, a nakon toga po tako izmewenom Statutu sprovede izbor za nosioce funkcija i ~lanove organa AK [apca i AK Srbije, odnosno ukoliko ne ponovi izborni postupak analognom pri menom Statuta AK Srbije.

* * *

Upravni odbor AK Srbije je, povodom odluka skup{tine jednog broja advokatskih komora u Srbiji o obustavi rada u predmetima u koji ma je oba-

vezna odbrana po slu`benoj du`nosti zbog nei spla`eni h potra` i vawa advokata po ovom osnovu, razmatrao ovo pi tawe i doneo

Закључак

Upravni odbor AK Srbije podr`avaju}i stavove skup{ ti na advokatski h komora ^a~ka, Vojvodine i Kragujevca i Upravnog odbora AK Ni { a i odluke o obustavi rada u predmetima u koji ma advokati postupaju kao branioci po slu`benoj du`nosti, a posebno i maju}i u vi du odredbu ~lana 23 stav 1, ta~ka 25. Statuta Advokatske komore Srbije, zakazuje Vanrednu sednicu Upravnog odbora Advokatske komore Srbije u pro{ i renom sastavu sa predsednicima i upravni m odbori ma advokatski h komora u Srbiji, dana 1. 07. 2006. sa po~etkom u 10,00 sati u vel ikoj sali Skup{ ti ne op{ ti ne Kru{ evac, Ulica Pana`uki }a 1. Na ovoj sednici }e bi ti razmotrene mere za za{ ti tu profesionalnih prava i interesa advokata, a povodom pi tawa visi ne nagrade za rad branilaca po slu`benoj du`nosti, a`urnosti i splate ovih nagrada i drugih pi tawa iz ove oblasti koja uti ~u na rad i polo`aj advokature.

* * *

Na sednici je razmotrena informacija o saradwi sa predstavnicima Projekta „PROGECO“ ~iju realizaciju u Srbiji finansi ra Evropska agencija za rekonstrukciju i razvoj. U toku realizacije ovog Projekta stavqen je na uvid predlog Programa namewenog za edukaciju advokata i advokatskih pripravnika i zatra`eno mi { qewe od svih osnovnih komora u Srbiji. Predstavnik AK Srbije u Radnoj grupi koja je sa~inila predlog ovog Programa bio je advokat Nenad Xel ebxi }, ~lan Upravnog odbora AK Srbije. Kada je re~o konkretnim programima ma edukacije advokata, Upravni odbor je zakqu~io da predstavnici „PROGECO“ programa i drugih vladini h i nevladini h organizacija koje se bave pi tawima edukacije, moraju uspostaviti kontakt sa osnovnim advokatskim komorama, a naro~ito sa najve}om, AK Beograda.

G. [e{ lija je izneo primedbe na dosada{ wu saradwu sa Pravosudnim centrom i posebno ukazao da su advokatske komore u Srbiji bile iskqu~ene iz programa edukacije, da je u onim slu~ajevima kada je sam zakon nametnuo potrebu edukacije advokata radi dobijawa posebnih serti fika, kao { to je to slu~aj u oblasti maloletni~ke delinkvencije, ili medijacije, saradwa uspostavqena, ali je ona lo{a. Naime, termini za edukaciju advokata se dobijaju te{ko, grupe su velike, kao primer AK Beograda – grupa od 230–250 advokata, nedovoqno obave{tavawe AK Srbije o mogu}nosti ma i planiranim edukacijama, zbog ~ega se advokati nalaze u podre|enom polo`aju u odnosu na sudije i tu`ioce i stvara se mogu}nost zloupotreba, a sudski postupak se zbog toga nepotrebno produ`ava, { to sve vodi nezadovoljstvu, kako advokata, tako i stranaka u postupku.

* * *

Upravni odbor AK Srbije je doneo odluku o pokretawu postupka za rehabilitaciju g. Slobodana Subotija, predsednika AK Srbije u mandatu 1972–1973.

* * *

Upravni odbor AK Srbije je, postupajući kao drugostepeni organ, razmotrio i inicijativne grupe advokata iz Velike Plane za poništavanje postupka u I menik advokata AK Beograda, po pravu nadzora i informisanje o presudi Vrhovnog suda Srbije u predmetu U 1812/04 u upravnopravnoj stvari g. Dragana Bogdanovića. Tako je razmotrena i inicijativa AK Crne Gore za pokretanje postupka radi poništavanja postupka u I menik advokata AK Zaječara g. Velibora Mihajlovića.

45. sednica održana 09. 09. 2006.

Na ovoj sednici Upravnog odbora AK Srbije razmotrene su informacije o toku pregovora sa Ministarstvom pravde i realizaciji sporazuma povodom isplate potraživanja advokata po osnovu odbrana po službenosti.

Upravni odbor AK Srbije je, a na osnovu čl. 23. Statuta Advokatske komore Srbije („Sl. glasnik RS“ br. 43/99, 65/01, 41/02) doneo:

Одлуку

1. Prihvata se informacija o visini potraživanja advokata po osnovu odbrana po službenosti, koje su dostavile advokatske komore: Beograda, Vojvodine, ^a-ka, Niša, Počreva, Zaječara i [apca.

2. Zatražiti hitan sastanak sa ministrom pravde Republike Srbije, radi realizacije mera koje to Ministarstvo treba da preduzme, a iz okvira svoje nadležnosti.

3. U ime Advokatske komore Srbije na sastanku sa ministrom pravde učestvuje: g. Vladimir [elić, predsednik Advokatske komore Srbije, g. Vojislav S. Nedić, predsednik Advokatske komore Beograda, g. dr Slobodan Bećanski, predsednik Advokatske komore Vojvodine i predsednici dve advokatske komore koje su skupštine donele odluke o obustavi rada u predmetima u kojima advokati postupaju kao branioci po službenosti: g. Jasmina Milutinović, predsednik Advokatske komore ^a-ka i g. Zvonko Marković, predsednik Advokatske komore Kragujevca.

4. Pregovaračima Advokatske komore Srbije je na ovom sastanku zatražiti da Ministarstvo u okviru svojih ovlašćenja i nadležnosti preduzme sledeće mere:

- da naloži sudovima u Srbiji da donose rešenja o isplati troškova postupka, uključujući i rešenja o troškovima postupka koji se isplaćuju na teret buxeta Republike Srbije, kao što je to slučaj sa odbranama po službenosti i u predmetima u kojima su donete oslobađajuće presude, u zakonom propisanim rokovima;

- ukoliko sudovi rešenja iz prethodnog stava ne donose na vreme u rokovima propisanim zakonom, a advokat, odnosno stranka koja je poverilac po tom osnovu pokrene parnični postupak ili postupak pri nudnog iz-

vr{ewa, da to Mi ni starstvo nal o` i sudovi ma da se parni ~ni, odnosno i zvr{ni postupak sprovodi u zakonom utvr|enim rokovima, bez nepotrebnog odugovla~ewa i li vr{ewa drugih opstrukcija koje i maju za ciq da se ote`a naplata onih potra`ivava na koja advokat, odnosno stranka i ma pravo na osnovu pravnosna`ne presude;

- da Mi ni starstvo pravde donese novi Pravi lni k o vi si ni nagrade za rad brani laca po slu`benoj du`nosti koji m }e ova nagrada bi ti utvr|ena u mi ni mal nom i znosu 50% va`e}e Advokatske tari fe;

- da se nal o` i svim sudovi ma u Srbiji da advokatski m komorama dostavqaju tromese~ne i zve{taje koji }e sadr`ati slede}e podatke: iznos dugova wa koji je i spla}en u prethodnom tromese~nom peri odu, kako u pogledu odbrana po slu`benoj du`nosti, tako i u pogledu tro{kova za osloba|aju}e presude, i druge tro{kove koji se i spla}uju na teret buxeta Republ i ke Srbi je, a na osnovu tro{kovni ka advokata. Ovaj i zve{taj mo`e da dostavqa neposredno i samo Mi ni starstvo Advokatskoj komori Srbi je;

- da se od Mi ni starstva pravde zatra`i nastavak i ubrzawe i splata za ostalih potra`ivava advokata za tro{kove postupka, koji se i spla}uju na teret buxeta Republ i ke Srbi je

- da Mi ni starstvo pravde posti gne dogovor sa Mi ni starstvom fi nan sija o prebijawu potra`ivava advokata po osnovu odbrana po slu`benoj du`nosti i drugih tro{kova postupka koji se i spla}uju na teret buxeta Republ i ke Srbi je, sa fiskalnim dugovawima advokata: porez na dohodak, dopri nosi za soci jal no osi gurawe i dr.

5. Po okon~awu pregovora, predstavnici Advokatske komore Srbi je }e dostavi ti i zve{taj Upravnom odboru i Skup{tini Advokatske komore Srbi je, koja }e na sednici zakazanoj za 7. 10. 2006. doneti odluku o vrsti, obli ci ma i trajawu zajedni ~kih mera za za{titi tu profesi onal ni h prava advokata.

* * *

Na ovoj sednici su razmotrene mere i akti vnosti AK Srbi je u pri pre mi ^etvrte redovne i I zborne Skup{tine ove Komore, a naro~i to u pogledu pri mene odredbe ~l ana 145. Statuta AK Srbi je prema AK [apca.

* * *

Upravni odbor AK Srbi je je nakon pri znavawa Republ i ke Srbi je za samostal nu i nezavi snu dr`avu preduzeo neophodne mere radi za{titi te polo `aja advokature, tako {to je zakqu~io Sporazum sa AK Crne Gore koji m se pri znaje pravo reci proci teta u oblasti pru`awa pravne pomo}i od strane advokata na teri toriji jedne od ove dve novof ormi rane dr`ave.

* * *

Saglasno pri znawu Republ i ke Srbi je za samostal nu i nezavi snu dr`avu, AK Srbi je je uputi la zahtev Me|unarodnoj uniji advokata za pri znavawe statusa pravnog sledbeni ka ovoj Komori i za AK Jugosl avi je, odnosno AK Srbi je i Crne Gore.

46. sednica, održana 11. 11. 2006.

Upravni odbor AK Srbije upoznat je sa odlukom Skupštine AK [apca o usvajanju Statuta te Komore. Statut AK [apca usvojen je na Skupštini koja je održana 30. 09. 2006. i dostavljen je Upravnom odboru AK Srbije radi davanja saglasnosti, a u skladu sa odredbama članova 56. i 57. Zakona o advokaturi, odnosno članova 23. i 145. Statuta AK Srbije. Upravni odbor AK Srbije je dao saglasnost na odredbe Statuta AK [apca i obavezao tu Komoru da u narednom periodu uskladi odredbe člana 11, 24. stav 1 tač. 6 i člana 79. stav 3 Statuta AK [apca sa Statutom AK Srbije i Zakonom o advokaturi.

Na ovoj sednici Upravni odbor je obavešten da je Skupština AK [apca, nakon usvajanja Statuta te Komore, raspisala izbore za nosioce funkcija i članove organa AK [apca i AK Srbije za 18. 11. 2006. godine.

* * *

Upravni odbor AK Srbije razmatrao je Statut AK Zaječara koji je usvojen na Skupštini te Komore 15. 04. 2006. i doneo odluku kojom se daje saglasnost na odredbe tog Statuta i obavezao je AK Zaječara da uskladi odredbe članova 11 stav 3 tač. 9, član 12 stav 1 tač. 11, član 22, 28, 30 stav 2 i 3, član 114. stav 2 sa odredbama Statuta AK Srbije i Zakona o advokaturi u tokom perioda.

2. ИЗВЕШТАЈ О РАДУ УПРАВНОГ ОДБОРА ОД 1. 10. 2005. ДО 30. 09. 2006.

Izveštaj o radu Upravnog odbora AK Srbije dat je Skupštini ove Komore u dva dela. U prvom delu i izveštaja obuhvaćen je period od 01. 10. 2005. do 30. 08. 2006, a u drugom delu i izveštaja obuhvaćen je period od 31. 08–30. 09. 2006. Integralni tekst oba dela i izveštaja nalazi se u Advokatskoj komori Srbije, gde zainteresovani članovi ovaj izveštaj mogu dobiti na uvid.

3. ЧЕТВРТА РЕДОВНА ГОДИШЊА И ИЗБОРНА СКУПШТИНА АК СРБИЈЕ

Četvrta redovna skupština Advokatske komore Srbije prvi put je zakazana za 07. 10. 2006. godine. Na ovom delu zasedawa Skupštine verifikovani su mandati za 125 delegata Skupštine Advokatske komore Srbije i to delegata iz Advokatske komore Beograda, Advokatske komore Vojvodine, Advokatske komore Niša, Advokatske komore Ćačka, Advokatske komore Kragujevca, Advokatske komore Počarevca i Advokatske komore Zaječara. Nakon potvrđivanja mandata delegata ovih Komora, zasedawa Skupštine Advokatske komore Srbije je prekinuto i odlučeno, radi omogućavanja Advokatskoj komori [apca da organizuje i sprovede izborni postupak u

skladu sa odredbama novousvojenog Statuta te Komore. Na ponovčeni m izbori ma Advokatska komora [apca }e izabrati nosi oce funkcija i ~lanove organa te Komore i Advokatske komore Srbije.

Advokatska komora [apca je, u skladu sa odlukom Skup{ ti ne te Komore, odr` ala ponovčene izbore 18. 11. 2006. kada su izabrani nosi oci funkcija i ~lanovi organa Advokatske komore [ apca i Advokatske komore Srbije. S obzi rom da su na ponovčenom glasawu dva kandidata koja su predlo` ena za ~lana Upravnog odbora AK Srbije dobi la isti broj glasova, glasawe }e u tom delu bi ti ponovčeno.

Nastavak Skup{ ti ne Advokatske komore Srbije odr` an je 02. 12. 2006.

U nastavku I nformativnog bil tena dajemo Odluke Skup{ ti ne Advokatske komore Srbije o potvr| i vawu mandata delegata Skup{ ti ne Advokatske komore Srbije i izabrani h nosi laca funkcija i ~lanova organa Komore:

Skup{ ti na AK Srbije je jednoglasno, a na osnovu ~lana 16 stav 4 Statuta Advokatske komore Srbije („Slu` beni glasnik RS“ 43/99, 65/01 i 41/02) i ~lana 4 Poslovnika o radu Skup{ ti ne AK Srbije donela:

Одлуку

Потврђују се мандати делегата Скупштине Адвокатске коморе Србије:

Адвокатске коморе Београда:

Xel ebxi } Nenad
 \or|evi } Dragoqub
 [e{ lija Vladi mi r
 Nedi } Voji slav
 Kosi } Jovi ca
 Bogdanovi } Marko
 Jevri } Zoran
 Glogowac Brani slav
 Pavl ovi } M. Jasmi na
 Batri }evi } Slobodan
 Andri } Rajna
 Luki } Vesna
 ^epi } \uro
 Vlahovi } Darko
 Papi } Mi odrag
 Vagner Mi rjana
 Vukoti } Veqko
 @i vanovi } Zoran
 Kastratovi } Strahi wa
 Komad Ri sto
 Vul i } Neboj{ a

Jolovi } mr. Nemawa
 Ateqevi } Zoran
 Beli } Milorad
 Tripkovi } Mirko
 Lon~ar Zoran
 Kajgani } Biqana
 Kova~evi } Vesna
 Dobri~ani n Nikodi novi } Zora
 Bogdanovi } Mileva
 Grbovi } @eqko
 Koji } Pavlovi } Jasmina
 Ze~evi } Slobodan
 Mati } Ili } Milena
 Dankovi } Du{ an
 Milunovi } Selimir
 Miqevi } Vladimir
 Bo`i } Ana
 An|elkovi } Sava
 Jovanovi } Tatjana
 Doj~i novi } Oliver
 Zlatojevi } Milutin
 Rajkovi } Miodrag
 Bili } Spomenka
 \oki } Neboj{ a
 Popovi } Petar
 Zelen Milan
 Proti } Stevan
 Vukoti } Vojslav
 Bazovi } Qubi{ a
 Bataveqi } Milorad
 Ga}e{ a Vesna
 Petkovi } Milorad
 Bogdanovi } Slobodan
 Matovi } Radmila
 Mili}evi } Vladimirka
 Trifkovi } Milinko

Адвокатске коморе Војводине:

Rapaji } Vladeta
 Zagor~i } Predrag
 [ijan Nikola

Mi luti nov Nedečkovi } I si dora
 Raki } Mi rna
 \ akonovi } Dani l ka
 Mi trovi } Brani mi r
 Lazi ~i } \ or|e
 I li } Mi lan
 I li } Goran
 Mi hajl ovi } Jovan
 An|eli } Stevan
 Avramov Du{ ko
 Mari } Rajko
 Budakov Ol i vera
 Krkqu{ Qubomi rka
 Ni { evi } Tadi } Gordana
 Bečanski Slobodan
 Zari } Dragan
 Bjel eti } Bi čana
 Gros Mi rjana
 Mi { kovi } Mol nar Dani ca
 Gute{ a Lazar
 Sal onski Vladi mi r
 Vujovi } Dragan
 Horovi c Vladi mi r
 Gruji } Vladi mi r
 Grbi } Mladen
 Jakovčevi } Brani slav

Адвокатске коморе Ниша:

Petrovi } Neboj{ a
 Mi lo{ evi } Mi rjana
 Panti } Gordana
 Orlovi } Branki ca
 Zaf i rska Ki ti } Sne` ana
 Stojanovi } Zori ca
 Barac Sne` ana
 @i vkovi } Qi čana
 Mi lanovi } Ti homi r
 Blagojevi } Mari ja
 Radovanovi } Mi odrag
 Rajkovi } Ermi ni ja

Адвокатске коморе Чачка:

A}i movi } Petroni je
 [teko Qubi ca
 I li } Dragan
 Gl avowi } Radenko
 Jovi ~i } Mi roqub
 Drecun Ni kol a
 I li } Radomi r
 Bradi } Mi luti n
 Radovanovi } Leposava
 Petkovi } Gordana
 Tankosi } I brahi m
 Drobwakovi } Du{ an

Адвокатске коморе Крагујевца:

Leki } @i vorad
 Eri } Svetl ana
 Mi li } Mi li }
 Veseli novi } Gori ca
 Mi hajl ov Zoran
 Petri } Radomi r
 @i vanovi } Zoran

Адвокатске коморе Пожаревца:

Stevi } Dragi { a
 Popovi } Bi qana
 Spasi } Radosl av
 Kostu } Du{ an
 Cvetanovi } Sl obodan

Адвокатске коморе Зајечара:

Vuka{ i novi } Bo` i dar
 Sre}kovi } Mi ki ca
 Stojanovi } @i vota

Адвокатске коморе Шапца:

Cveji } Mi lo{
 Si meunovi } Sne` ana

Jankovi } Vi to mi r
 Kandi } Zoran
 Markovi } Bo` i dar
 Danojli } Zoran
 Stojanovi } Du{ an

Потврђује се мандат члановима Управног одбора Адвокатске коморе Србије:

1. Xelebxi } Nenad
2. \or|evi } Dragoqub
3. [e{ li ja Vladi mi r
4. Nedi } Voji sl av
5. Kosi } Jovi ca
6. Bogdanovi } Marko
7. Vul i } Brani sl av
8. Dobrosavqev Svetozar
9. Sekeq Jovan
10. Panti } Aleksandar
11.] i ri } Dejan
12. Boji } Mi rosl av
13. Kosti } Mi luti n
14. Leki } @i vorad
15. Goran Petrovi }
16. Vuka{ i novi } Bo` i dar

ПОТВРЂУЈУ СЕ МАНДАТИ:

I – Председника Адвокатске коморе Србије:

Vladi mi r [e{ li ja, iz Advokatske komore Beograda

II – 3 Потпредседника Адвокатске коморе Србије:

1. Dragoqub \or|evi }, iz Advokatske komore Beograda,
2. Jovan Sekeq, iz Advokatske komore Vojvodi ne,
3. Dejan] i ri }, iz Advokatske komore Ni { a.

III – 9 чланова Надзорног одбора Адвокатске коморе Србије:

1. Neboj{ a Vul i }, iz Advokatske komore Beograda
2. Veqko Vukoti }, iz Advokatske komore Beograda
3. Radi voj Jovi }, iz Advokatske komore Vojvodi ne
4. Mi rjana Mi lo{ evi }, iz Advokatske komore Ni { a
5. Dragan Popovi }, iz Advokatske komore ^a~ka
6. Zoran @i vanovi }, iz Advokatske komore Kragujevca
7. Gordana Mladenovi }, iz Advokatske komore [apca

8. Slobodan Cvetanovi}, iz Advokatske komore Po`arevca
9. Zoran Pej-i}, iz Advokatske komore Zaje~ara

IV – Дисциплинског тужиоца Србије:

1. Zoran Jevri}, iz Advokatske komore Beograda,

V – 4 Заменика дисциплинског тужиоца Адвокатске коморе Србије:

1. Zora Dobri~ani n Ni kodi novi}, iz Advokatske komore Beograda,
2. Mi l ena Mati } I l i}, iz Advokatske komore Beograda,
3. Zoran Mi hajl ov, iz Advokatske komore Kragujevca,
4. Vl adeta Rapaji}, iz Advokatske komore Vojvodi na

VI – Председника Дисциплинског суда Адвокатске коморе Србије:

1. Darko Vlahovi}, iz Advokatske komore Beograda,

VII – Заменика председника Дисциплинског суда Адвокатске коморе Србије:

1. Vl adimi r Popovi}, iz Advokatske komore ^a~ka,

VIII – 14 Судија Дисциплинског суда Адвокатске коморе Србије:

1. Draji} Sa{ a, iz Advokatske komore [арса,
2. Mi rjana Vagner, iz Advokatske komore Beograda
3. @eqko Grbovi}, iz Advokatske komore Beograda
4. Vesna Luki}, iz Advokatske komore Beograda
5. Sel imi r Mil unovi}, iz Advokatske komore Beograda
6. Brani sl av Jakovcevi}, iz Advokatske komore Vojvodi ne
7. Zari je Kornel, iz Advokatske komore Vojvodi ne
8. Jan Vr{ ka, iz Advokatske komore Vojvodi ne
9. Bojan Bon-i}, iz Advokatske komore Ni { a
10. Ni kola Drecun, iz Advokatske komore ^a~ka
11. Jadranka Samarxi}, iz Advokatske komore ^a~ka
12. Mi l i} Mi l i}, iz Advokatske komore Kragujevca
13. Du{ an Kostic}, iz Advokatske komore Po`arevca
14. Neboj{ a Grami}, iz Advokatske komore Zaje~ara

* * *

Na ovoj Skup{tini razmatrana su i druga pi tawa od zna~aja za rad i polo`aj advokature i donete su odluke i preporuke koje dajemo u nastavku ovog *Informativnog biltena*:

Skup{tina Advokatske komore Srbije je razmatrala izve{taje o radu Upravnog odbora, Nadzornog odbora, Di sci pli nskog tu`io ca i Di sci pli nskog suda Komore.

Nakon diskusije Skup{tina Advokatske komore Srbije je, a na osnovu ~l ana 16 stav 2 Statuta Advokatske komore Srbije („Slu`beni glasnik RS“ br. 43/99, 65/01, 41/02) donela:

Одлуку

Usvajaju se i zve{ taji o radu organa Advokatske komore Srbije:

1. Upravnog odbora Advokatske komore Srbije (87 za, 1 proti v, 2 uzdr` ana);
2. Nadzornog odbora Advokatske komore Srbije (87 za, 3 uzdr` ana);
3. Di sci pl i nskog tu` i oca Advokatske komore Srbije (jednogl asno);
4. Di sci pl i nskog suda (jednogl asno)

* * *

Skup{ ti ne Advokatske komore Srbije je razmatral a i nformaciju o toku i realizaciji pregovora sa Mi ni starstvom pravde Republ i ke Srbije povodom potra` i vawa advokata po osnovu odbrana po slu` benoj du` nosti i osloba|aju}ih presuda. Nakon di skusi je

Skup{ ti na Advokatske komore Srbije je, na osnovu ~lana 16 stav 2 i 4 Statuta Advokatske komore Srbije („Slu` beni gl asni k RS“ br. 43/99, 65/01, 41/02) donela:

Одлуку

1. Pri hvata se i zve{ taj o toku pregovora povodom i splate potra` i vawa advokata po osnovu odbrana po slu` benoj du` nosti i osloba|aju}ih presuda koji je podneo g. Vladi mi r [ `e{ li ja, dosada{ wi predsedni k AK Srbije,

2. Ovla{ }uje se Upravni odbor AK Srbije da u narednom peri odu prati i zvr{ avawe posti gnutog sporazuma sa Mi ni starstvom pravde o re{ avawu pi tawa i splate potra` i vawa advokata po osnovu odbrana po slu` benoj du` nosti i osloba|aju}ih presuda i vi si ne nagrade za rad brani laca po slu` benoj du` nosti. Ukol i ko Upravni odbor oceni da se posti gnuti sporazum o isplati potra` i vawa po ovom osnovu ili utvr| i vawe vi si ne nagrade za rad brani laca po slu` benoj du` nosti ne po{ tuje, ovla{ }en je da donese odluku o vrsti, obli ci ma i trajawu zajedni ~ki h mera za za{ ti tu profesi onal ni h prava i i nteresa advokata i da sazove Vanrednu skup{ ti nu AK Srbije.

3. U postupku reali zaci je ove odluke Skup{ ti na daje

Препоруку

Preporu~uje se svi m advokatski m komorama u Srbiji, koje su donel e odluke o obustavi rada zbog nezadovoqavaju}eg polo` aja advokature u pogl edu vi si ne nagrade za rad brani laca po slu` benoj du` nosti i di nami ke i splate potra` i vawa advokata po osnovu odbrana po slu` benoj du` nosti i osloba|aju}ih presuda, da razmotre daqu opravdanost pri mene odluka o obustavi rada i da u tom smi slu sazovu vanredne skup{ ti ne svoji h advokatski h komora na koji ma bi bi o razmotren dosada{ wi rezultat pregovora i tok reali zaci je sporazuma posti gnutog sa Mi ni starstvom pravde i eventual no donete odluke o prestanku obustave rada.

* * *

Tokom rada Skupštine u diskusiji je pokrenut i niz drugih pitanja koja su od posebnog značaja za rad i položaj advokature i usvojeni su stavovi i zaključci:

Skupština Advokatske komore Srbije je, na osnovu člana 16 stav 4 Statuta Advokatske komore Srbije („Službeni glasnik RS“ 43/99, 65/01 i 41/02) donela

Одлуку

Usvajaju se sledeći stavovi i zaključci:

1. Odredbe novog Ustava Republike Srbije koji ma se reguliše na izboru i sastav Visokog saveta sudstva i dravnog veštaca tužilaca ne pružaju garancije da će Visoki savet sudstva biti nezavisan i samostalan, a dravno vešće tužilaca samostalno u svom radu. (Ovaj stav je usvojen jednoglasno).

2. Odredbe Ustava Republike Srbije koji ma se utvrđuje postupak i način izbora sudija i javnih tužilaca, ne pružaju garanciju da će dovesti do popravčavanja stava u pravosuđu, niti su garancija da će za nosioce pravosudnih funkcija ponovno biti i zabrane one sudije koje su pokazale dovođan ni vo stručnosti i savesnosti u radu. Pri sutna je velika opasnost, naročito u periodu do izbora, da se postojeće sudije izlože i ucenama i dovedu u podređeni položaj, a političke stranke iskoriste priliku za šire uticaja. (Ovaj stav je usvojen većinom glasova: 62 za, 2 protiv, nije bilo uzdržanih)

3. Izražava se nezadovoljstvo stavom Narodne skupštine Republike Srbije da se na proglawe novog Ustava Republike Srbije ne pozovu predsednik Advokatske komore Srbije i predsednici advokatskih komora u Srbiji. Ovakav gest predstavčja nedopustivo omalovažavawe profesije kojoj je drava poverila vršewe javnih ovlašćenawa, koja je postala ustavna kategorija bez koje je nemoguće zamisliti pravnu dravu i koja predstavčja svojevrсни garant zaštite osnovnih ljudskih prava i građanskih sloboda. (Ovaj stav je usvojen jednoglasno).

4. Skupština Advokatske komore Srbije, i majuju u vidu odluke Ustavnog suda Srbije koji je u svom radu ignorisao međunarodno pravne akte i opšteprihvatajena pravila međunarodnog prava o advokaturi i pokazao potpuno nerazumevawe za pravni položaj advokature i autonomiju advokatskih komora, je mišćewa da sudije iz sadašnjeg sastava Ustavnog suda Srbije ne bi trebale da budu birane za sudije novog Ustavnog suda Srbije. (Ovaj stav je usvojen većinom glasova: 62 za, 1 protiv, 1 uzdržan).

5. Skupština Advokatske komore Srbije izražava nezadovoljstvo zbog i zuzetnog i neopravdanog kašwewa u donošenju novog Zakona o advokaturi. (Ovaj stav je usvojen jednoglasno).

6. Skupština Advokatske komore Srbije ukazuje na potrebu hitne reorganizacije Pravosudnog centra i drugih novoformiranih vladinih i nevladinih organizacija koje se bave različitim vidovima edukacije u oblasti pravosuđa, sa ciljem izdavanja tzv. listenci za rad, jer iste nisu uspostavile odgovarajućini vo kvaliteta edukacije, i spuni lećewe zbog kojih su osnovane, niti su uspostavile odgovarajuću saradwu sa Advokatskom komorom

Srbije i advokatskim komorama u Srbiji. Saglasno međunarodnim normama koje garantuju samostalnost i nezavisnost u radu i organizovanju advokatskih komora, edukacija advokata mora biti jedino u nadležnosti advokatskih komora, te Ministarstvo pravde, odnosno država, po tuju i svoju odluku o prenošenju prava vršenja javnih ovlašćenja, mora da izvrši i potrebne reorganizacije i ovlasti advokatske komore da tu edukaciju, kada su advokati u pitanju, izvrši. (Ovaj stav je usvojen jednoglasno).

7. Obavezuje se Upravni odbor Advokatske komore Srbije da u najkraćem mogućem roku izvrši i izradu predloga normativnih akata Advokatske komore Srbije i dostavi ih advokatskim komorama u Srbiji na javnu diskusiju (Ovaj stav je usvojen jednoglasno).

* * *

Prva sednica Upravnog odbora AK Srbije u mandatnom periodu 2006-2010. održana je 16. 12. 2006.

Na ovoj sednici za sekretara Upravnog odbora i zabranjeno je govoriti, advokat u Beogradu. Takođe je razmatran i predlog programske orijentacije rada Upravnog odbora za ovaj mandatni period i doneta odluka o raspisivanju konkursa za izbor i imenovanje glavnog i odgovornog urednika časopisa „BRANI“.

* * *

Nakon održavanja četvrte redovne i Izborne skupštine Advokatske komore Srbije govorio je Nenad Xelebić, advokat iz Beograda, član Upravnog odbora AK Srbije i delegat Skupštine Komore podneo je o ostavku na dužnost članu Upravnog odbora o čemu je obavestio Upravni odbor Advokatske komore Srbije.

4. ПОРЕСКЕ ОБАВЕЗЕ АДВОКАТА У 2007.

Advokatska komora Srbije se obratila Ministarstvu finansija radi regulisanja poreskog položaja advokata, naročito:

- usaglašenost Zakona o porezu na dohodak građana i Zakona o porezu na dodatu vrednost u pogledu visine limita za sticanje svojstva obveznika poreza na dodatu vrednost (porez na dohodak građana za prihod ostvaren do iznosa od 3.000.000,00 dinara oporezuje se u potpunom mesečnom iznosu, prema Zakonu o porezu na dodatu vrednost preduzetnik koji ostvari prihod do iznosa od 2.000.000,00 dinara u prethodnih 12 meseci sticanje statusa poreskog obveznika koji plaća PDV),
- usaglašenost Zakona o porezu na dohodak građana i Zakona o porezu na dodatu vrednost u pogledu perioda u kome se utvrđuje ostvareni prihod, a radi sticanja svojstva obveznika poreza na dodatu vrednost (posmatrani period za koji se utvrđuje da li preduzetnik može biti poreski obveznik koji tu svoju obavezu plaća u potpunom mesečnom iznosu je kalendarska

godina, a prema Zakonu o porezu na dodatu vrednost posmatrani period u kojem se utvrđuje da li su ispunjeni uslovi za sticawe svojstva obveznika PDV je prethodnih 12 meseci),

- mogućnost kompenzacije fiskalnih dugovawa advokata i potraživawa advokata po osnovu odbrana po sluđenosti ili oslobađajućih odbrana ili u drugim sluđevima kada advokati imaju potraživawa prema buxetu Republike Srbije,
- mogućnosti reprograma dugovawa advokata po osnovu fiskalnih obaveza advokata i eventualnog otpisa dela obaveza ili kamata po ovom osnovu.

O rezultatima ovih pregovora članovi AK Srbije biće obavesteni preko advokatskih komora u sastavu AK Srbije, putem web-site AK Srbije i u narednom broju Informativnog biltena.

5. ИЗВЕШТАЈ О РАДУ ВИСОКОГ САВЕТА ПРАВОСУЂА

Od prethodnog Informativnog biltena održano je više sastanaka Visokog saveta pravosuđa na koji ma je razmatrano pitanje izbora nosilaca pravosudnih funkcija, funkcionišawe pravosudnog sistema uopšte i druga pitanja koja su bila stavčena na dnevni red, a vezana su za ostvarivawe Ustavom utvrđene funkcije pravosuđa, ali i ona pitanja koja su od uticaja na ustavnu garanciju samostalnosti i nezavisnosti pravosuđa.

Advokatskim komorama u sastavu AK Srbije je blagovremeno i redovno dostavčana informacija sa listom kandidata za izbor nosilaca pravosudnih funkcija (sudija, predsednika sudova, javnih tužilaca i zamjenika javnih tužilaca) radi dostavčawamišawa, predloga i eventualnih obrazloženih prijedbi.

6. НАЦПТИ ЗАКОНА

6. 1. Закон о адвокатури

Predlog Zakona o advokaturi koji je usvojen na sednici Vlade Republike Srbije 13. 06. 2005. još uvek nije usvojen na sednici Narodne skupštine Republike Srbije, niti je započeta skupštinska procedura razmatrawa ovog Zakona. Kako je u međuvremenu došlo do promena u državnopravnom statusu Republike Srbije i usvajawa novog Ustava kojim je advokatura postala ustavna kategorija, nameće se potreba za određenim izmenama predloga Zakona o advokaturi.

Kako je javnost obavestena da Republika Srbija i weni nadležni organi učestvuju u pregovorima o zaključewu Sporazuma za članstvo u Svetskoj trgovinskoj organizaciji, odnosno Sporazuma o priključewu Evropskoj uniji, predlog Zakona o advokaturi bio je predmet određenih prijedbi pojedinih državnih i lanića Svetske trgovinske organizacije, odnosno Evropske unije. Prijedbe koje se odnose na ovaj predlog Zakona vezane su za tzv „za-

tvorenost tr` i i ta“ u oblasti advokatskih usluga i onemogu}avawa advokata stranih dr` avcana da pod odre|eni m uslovi ma postupaju na teri toriji Republi ke Srbije.

I maju}i u vi du napred navedeno, potrebno je pristupi ti razmatrawu mogu}ih predloga amandmana na predlog Zakona o advokaturi ili eventualno pristupi ti i zradi novog teksta ovog Zakona. Pri likom izrade amandmana ili novog teksta Zakona, moraju se i mati u vi du odredbe Ustava republi ke Srbije i me|unarodnih sporazuma i konvencija ~iji je potpisnik na} a dr` ava i koji su ratifikacijom postali deo unutra{ weg pravnog sistema. Istovremeno je potrebno preduzeti neophodne mere za za{ ti tu profesi onalnih i interesa advokature u celi ni .

6. 2. Рад на другим прописима

Promene koje su uslovcene usvajawem i po~etkom realizacije „Nacionalne strategije pravosu|a u Srbiji“ uticale su da ve} formirane radne grupe za izradu radnih verzija zakona, nastave sa radom u izmewenom sastavu, a istovremeno su formirane i nove radne grupe koje su zapo~ele rad na izradi radnih verzija novih propisa. U rad nekih od ovih radnih grupa ukqu~eni su predstavnici advokature i nakon { to bude okon~an rad ovi h grupa na nekim od propisa koji su od posebnog zna~aja ta rad i pol o` aj advokature, radne verzije ovih zakona }e bi ti dostupne stru~noj javnosti .

Predstavnici Advokatske komore Srbije u~estvovali su u radu radnih grupa za izradu Zakona o pravnoj pomo}i, Zakona o javnom bele` ni { tvu, Zakona o pravosudnom i spi tu, Kri vi ~nog zakoni ka, Zakoni ka o kri vi ~nom postupku i dr.

Povodom Predloga zakona o i zmenama i dopunama Kri vi ~nog zakoni ka, AK Srbije je dostavila svoje mi { cewe sa predlozi ma za i zmene i dopune, a tekst ovog predloga dostupan je ~lanovi ma na uvi d u Advokatskoj komori Srbije.

* * *

Komisija za besplatnu pravnu pomo} AK Srbije u saradwi sa komisijama AK Beograda, AK Ni { a i AK Vojvodine, sa~ini la je radnu verziju Zakona o besplatnoj pravnoj pomo}i i uputi la je radnoj grupi na daqi postupak. Re{ ewem Sekretarijata za sprovo|ewe „Nacionalne strategije za reformu pravosu|a“ i Ministarstva pravde, izmewen je sastav radne grupe i nastavak rada se o~ekuje u 2007. godini .

* * *

Ministarstvo pravde i Sekretarijat za sprovo|ewe „Nacionalne strategije za reformu pravosu|a“ formirali su posebnu radnu grupu za izradu radne verzije Zakona o javnom bele` ni { tvu. Radna grupa }e i ntenzivno raditi na ovom propisu tokom 2007.

7. САРАДЊА СА МЕЂУНАРОДНИМ ОРГАНИЗАЦИЈАМА И УДРУЖЕЊИМА АДВОКАТА И АДВОКАТСКИХ КОМОРА

7. 1. Међународна унија адвоката

Nakon promene u dr`avnopravnom statusu Republike Srbije i wenog priznavawa za samostalnu, nezavisnu i me|unarodno priznatu dr`avu, AK Srbije podnela je zahtev MUA za priznavawe statusa pravnog sledbenika i za AK Jugoslavije, odnosno AK Srbija i Crna Gora. U januaru 2007. AK Srbije je obave{tena da je ovaj zahtev usvojen, a prevod pi sma MUA objavqujemo u nastavku teksta:

„ME\UNARODNA UNI JA ADVOKATA
GAJ AREND, generalni sekretar
Pariz, 16. 01. 2006.

ADVOKATSKA KOMORA SRBI JE
G. Vladimir [e{lija, predsednik

Po{tovani gospodine Predsedni~e,

Primi li smo na znawe va{e pismo koji m nas obave{tavate da je Advokatska komora Srbije pravni sledbenik Advokatske komore Srbije i Crne Gore (bi v{a Advokatska komora Jugoslavije).

Ovaj zahtev je razmatran na sednici I zvr{nog komiteta. i Upravnog odbora koje su odr`ane 30. i 31. oktobra 2006. u Salvadoru de Bahiji, Brazil. I mam zadovoljstvo da vas obavestim da je va{ zahtev odobren i da je od sada u na{oj listi kolektivnih ~lanova bi ti evi denti rana Advokatska komora Srbije.

Dakle, radi administrativnog a`uriranja i sa ci qem da se a`urira baza podataka, bili bi smo vam zahvalni da nam dostavite kompletne podatke u najkra}em roku.

Unapred vam se zahvaqujemo na va{em razumevawu i o~ekujemo va{ odgovor.

S po{tovawem,
Gaj Arend“

7. 2 Савет адвокатских комора Европе

Kako smo vas ve}u prethodnim brojevima Informativnog biltena obavestili, AK Srbije podnela je zahtev za prijem u status ~lanice posmatra~a u Savetu advokatskih komora Evrope („CCBE“), aprila 2005. Na 105. Plenarnoj sednici „CCBE“ koja je odr`ana u Briselu od 24–25. 11. 2006. AK Srbije je je jednogl asnom odl ukom pri m~ena u status ~lana posmatra~a ove me|u-

narodne organizacije advokatskih komora. Dono{ewem ove odluke, advokaturi Srbije otvorene su mogu}nosti za ukcu~i vawe u evropske i integracije, u~e{ }e u programima edukacije i u drugim akti vnostima. Ova me|unarodna organizacija advokatskih komora pru`a razli ~i te oblike za{ }e u slu~ajevima naru{ }avama samostalnosti i nezavisnosti advokature.

„CCBE“

Advokatska komora Srbije
g-din Vladi mir [e{ }lija, predsednik

Po{ }tovani Predsedni ~e,

Nakon { }to je pro{ }le nedelje Na Plenarnoj sednici Saveta advokatskih komora Evrope usvojen zahtev Advokatske komore Srbije, za prijem u status posmatra~a potrebno je da Va{ }a komora imenuje stalnog predstavnika u „CCBE“. Potrebno je da nam dostavite podatke o imenu predstavnika i kontakt adresi.

Molimo Vas da nam dostavite i podatke o Va{ }oj Komori (adresa, telefoni, e-mail). Ove informacije }e biti stavljene na website (www.ccbe.org).

S po{ }tovawem,

Sigli nd Gamsjeger, pravni savetnik

U februaru 2007. odr`ava se tradicionalna Konferencija predsednika advokatskih komora Evrope, na kojoj }e u~estvovati i predstavnici AK Srbije. U okviru ove Konferencije bi }e odr`an i sastanak „CCBE“.

* * *

Kao jedan od oblika delatnosti ove me|unarodne organizacije na { }titi polo`aja advokature, obave{ }tavamo Vas i o akcijama „CCBE“ koje su u toku i o sastanku koji }e biti odr`an u Be~u 17. 02. 2007. godine. Evropska advokatura, a odnedavno i advokatura Srbije, se poslednjih godina suo~ava sa vi { }e izazovima koji zahtevaju jedinstven odgovor. Na{ }a profesija suo~ena je sa odlukama nacionalnih vlada { }irom EU u oblasti za{ }e te konkurencije. Ove odluke diraju u nezavisnost advokatskih komora, wihovu samostalnost koja ukcu~uje pravo dono{ }ewa sopstvenih pravila, jednako kao i u osnovne eti ~ke principe, najvi { }e princip profesionalne tajne. Re~ je pre svega o nametawu obaveza advokata ma o prijavci vawu transnacionalnih kl i jenata, a koje su nametnute direktno o spre~awu pravnih; protiv pri mawu direktno o uslugama na oblasti advokature, koja i zajedna~ava na { }u profesiju sa drugim uslugama; protiv dela podataka iz direktive o zadr`awu; protiv usvajawa evropskih garancija o zadr`awu li ca bez odgovaraju}eg minimalnog obezbe|ewa prava osumwini h u postupku.

8. ОСТАЈЕ ВЕСТИ

Povodom „Dana advokature Srbije“ u 2007. godini koji m se ove godine obele`ava 145 godina rada i postojawa advokature u Srbiji bi }e dodeqana priznawa Komore ugledni m ~lanovi ma koji su svoji m dugogodi { wi m radom i zalagawem u profesionalnom radu i u radu advokatskih komora ~iji su ~lanovi dopri nel i unapre|ewu ugleda i polo`aja profesije u cel i ni .

Tradici onal no „Dan advokature Srbije“ bi }e obele`en sve~anom akademijom u Sali Skup{tine grada Beograda 03. 03. 2007, prigodni m koktelom, a Advokatska komora Beograda }e 02. 03. 2007. bi ti doma}i n sve~ane ve~ere – Bal a advokata koji se pri re|uje u hotelu „Hyatt Regency“.

Predsednik Advokatske komore Srbije
Vladi mi r [e{ li ja, advokat

АДВОКАТСКА КОМОРА СРБИЈЕ

De~anska 13, 11000 Beograd, Srbija

Telefoni : +381 11 32-39-072, Fax: +381 11 32-32-203

e-mail: komora@eunet.yu • komora@sbb.co.yu

Upravni odbor Advokatske komore Srbije na osnovu ~lana 23. Statuta Advokatske komore Srbije („Sl. glasnik RS“ br. 43/99, 65/01, 41/02) i ~lana 10. Pravilnika o ~asopisu i drugim izdava~ima Advokatske komore Srbije od 25. 12. 1999. raspisuje

КОНКУРС

Za imenovanje glavnog i odgovornog urednika ~asopisa „BRANI ^“.

Uslovi konkursa:

Za glavnog i odgovornog urednika ~asopisa „BRANI ^“ mo`e biti imenovan i skupu~ivo advokat, ~lan advokatske komore u sastavu Advokatske komore Srbije, sa najmanje 10 godina rada u advokaturi i poznavavem izdava~ke delatnosti.

Mandat glavnog i odgovornog urednika traje 4 godine.

Uz prijavu zainteresovani su du`ni da dostave dokaze o ispuwawawu uslova konkursa: potvrdu advokatske komore da je upisan u imenik advokata sa nazna~enom du`inom rada u advokaturi i dokaz o poznavawu izdava~ke delatnosti (potvrda o u~e{ }u u radu ure|iva~kog odbora nekog od stru~nih ~asopisa i sl.).

Pismene prijave sa dokazima dostavqaju se Konkursnoj komisiji u tvorenoj koverti, sa naznakom „Konkurs za glavnog i odgovornog urednika ~asopisa „BRANI ^“ u roku od 30 dana od dana objavqivawa konkursa, na adresu Advokatske komore Srbije, De~anska 13, Beograd.

Rok za prijavqivawe po~iwe da te~e danom objavqivawa ovog konkursa u dnevnom listu „Politi~ka“*, izdawe za Beograd i unutra{wost.

Predsednik
Advokatske komore Srbije
Vladimir [eljija, advokat

---

* Konkurs je objavljen u „Politi~ki“, 26. januara 2007. godine.

IN MEMORIAM

ТОМИСЛАВ ПЕТРОВИЋ – ВОСКАР (1938–2006)

Dana 29. marta 2006. godine iz naših redova otišao je ugledni i poštovani kolega advokat iz Kragujevca Tomislav Petrović – Voskar, jedan od doajena kragujevačke advokature.

Rođen je 13. 08. 1938. godine u Kragujevcu, gde je završio osnovnu školu i gimnaziju. Na Pravnom fakultetu u Beogradu diplomirao je 1962. godine, a sudijski ispit položio 1966. godine.

Radi o je kao referent f vrste u Opštinskom sudu u Kragujevcu do 1967. godine, kada je upisan u Imenik advokata Advokatske komore Srbije. Kao advokat u Kragujevcu ostvario je i penziju 2003. godine i nastavio da se bavi advokaturom, i zuzevperi oda od 1977–1979. godine koji je proveo kao višestruki saradnik u Pravnom sektoru Zavoda „Crvena Zastava“ u Kragujevcu.

Ako u Kragujevcu ima advokata koji su sebe u celosti posvetili ovom našem pozivu – advokaturi, a sve svoje duhovne, intelektualne i stručne snage uložili u zaštitu prava i interesa svojih klijenata – onda je tu sigurno naš kolega Tomislav.

Još kao student Pravnog fakulteta znao je da će biti advokat i sa oduševljenjem je o tome govorio svojim prijateljima studentima. Kada je ovu svoju studentsku želju ostvario, kada je postao advokat, ubrzo je postao prepoznatljiv po svom istrajnom, principijelnom i odlučnom stavu da sve svoje intelektualne i stručne snage nesebično stavi u zaštitu prava svojih brojnih klijenata, u zaštitu građanskih i građanskih prava i sloboda. Bio je toliko posvećen svojim klijentima da je često rešavao njihove probleme koji nisu pripadali delokrugu njegovog profesionalnog angažovawa: bri nuo je o njihovim materijalnim, so-

cijalnim i porodičnim problemima, što ga je činilo jedinstvenom pojavom u advokaturi Kragujevca.

Mora se priznati da mu je, u duhu slobodnog opredeljenja, krivična materija bila prioritarna. Mi, njegove kolege, često smo bili zadržani od naših energijom sa kojom se kroz advokatski posao hvatao u koštac sa odbranama svojih brawenika za najteže krivična dela. Tako predanim i nesebičnim radom u advokaturi, maksimalnim zalaganjem za svoje klijente i visokim profesionalnim i stručnim standardima u obavljanju advokatskog poziva, naš dragi kolega Tomislav Petrović stekao je ogroman ugled u Kragujevcu, kao i u drugim regionima Srbije.

Koliko je Tomislav bio svestran ličnost govori i podatak da je u mladosti bio veoma talentovan fudbaler, a kasnije kao advokat obavljao je i značajne funkcije u sportskim organizacijama. Kao najviše priznavao je isti čas i rad u advokaturi, za poštovanje Kodeksa profesionalne etike advokata i uvave ugleda profesije sa kojom se bavio – dana 26. 02. 2000. godine dođena mu je Plaketa Advokatske komore Srbije.

Naš dragi prijatelj i kolega Toma otišao je iz života i advokature ostavivši za sebe jednu brižantnu advokatsku karijeru. Ali za utehu u njegovoj advokatskoj kancelariji ostala su dva njegova sina koji kao advokati nastavljaju profesionalnu tradiciju svoga oca koji je, i wi ma i mlađim generacijama u amanet poručio *da se advokat urom, tim našim pozivom, bave sa qubavqu i odanostima kojima se jedino i može dosegnut i veliki ideal advokat ure – pravo i pravda kao najveće vrline.*

Vojslav Rištić, advokat iz Kragujevca

РАДОЈЕ ПРИЦА (1933-2006)

Po{ tovana porodi co Pri ca,

Dragi prijateqi, kolege, dame i gospodo,

Tu` na nas je pri lika danas ovde okupila. Napustio nas je dr Radoje Prica. Odli~an pravnik, intelektualac sa odnegovanim kulturnim potrebama, drag prijateq, di van ~ovek, otmena pojava finih manira, jedan od onih qudi po ~ijem su se ekspertskom i politi~kom mi { qewu mnogi od nas ravnali.

Ro|en u Zemunu, {kolovan u Beogradu, postdiplomske studije zavr{io u SAD, na ~uvenom Yale pravnom fakultetu, a doktorat iz me|unarodnog prava odbranio na Beogradskom univerzitetu. Kao visoki stru~wak hrabro se hvatao u ko{tac sa slo`enim pravnim slu~ajevima iz svoje oblasti, ne{tedimice ula`u}i znawe i energiju. Ozbiqno je prou~avao svaki predmet, bez obzira na obim i re{avao ih do kraja, ne prepu{taju}i ni {ta slu~aju. Ovakvim svojim radom stekao je reputaciju eksperta koji je vi{e do`ivqavao i plasi rao kao svoju li~nu odgovornost, nego kao superiornu kvalifikaciju kojom bi mahao pred estradom.

Liberalni humanista, gra|ansko gvaspi tawa i demokratskih ube|ewa, pristupio je Demokratskoj stranci od wenog osniwawa. Bio je u rukovode}em vrhu, obavqao razne funkcije od Potpredsednika I zvr{nog i predsednika Op{tinskog odbora, do saveznog poslani ka i na {eg predstavni ka u Savetu Evrope.

Svaku ovu du`nost smatrao je poslom od op{te va`nosti, a ne kao stepenicu u svojoj karijeri. Tako je i radio. Promi {qeno, s punim stru~nim zamahom, dosledno svome obrazovawu i principima, bez ikakvih ustupaka jef tihom politi kanstvu i ugra|iwawa poena u li~ni presti`. Nepogre{ivo je znao ~emu treba re}i DA, a {ta pak bespo{tedno pore}i. Nije uzmi cao, nije prilago|avao svoje mi {qeweni ti nastupe da bi sticao popularnost. Ni~eg razmetqi vog i bahatog nije bilo u pojavi i radu ovog gospodina. Dr Radoje Prica je bio i ostao do kraja stamena, moralna figura. On je `ivot smatrao za veliku vrednost u koju se ne sme ugra|ivati nikakav falsifikat. I bolest je smatrao svojevrsmi falsifikatom i s wom se obra~unao bez uzma ka, bez kompromisa, po sopstvenoj proceduri i pravu.

Nedostaja}e nam dr Radoje Prica, wegova razborita pravi~nost, gospodsko kavaqerstvo, politi~ka doslednost i naobrazba. Nadam se da je barem deo tih osobi na nasledan. Sinovi dr Pricemaju vi soko postavqen uzor. Mi, wegovi i wihovi prijateqi, tako|e. S tugom se danas opratamo od wega. Slava na {em po~iv{em prijatequ, dr Radoju Pri ci.

(I z opro{tajne beseda gospo|e **Виде Ор њеновић** na posledwem ispra}aju na {eg kolege Radoje Pri ce.)

Branich

The Journal of Law Theory and Practice
of the Chamber of the Lawyers of Serbia

CONTENTS

Preface	5
---------------	---

ARTICLES

Slobodan Beljanski

The Position of Attorney and Treatment of Attorneyship according to New Criminal Code	9
--	---

Marinka Cetinić

Statute of Limitation in Criminal Code of Serbia with Proposition De lege ferenda	31
--	----

Zoran M. Stevanović

Degree of Realised International Standards in Penitentiary Systems in Italy and Serbia	38
---	----

DEBATES

Zoran Tomić

"Towards New Constitution – Judiciary, Day After"	67
---	----

Miroslav Bojić

Changes in Criminal Code	73
--------------------------------	----

Milinko Trifković

Refusal of Appeal Using the Inter-rulings	80
---	----

Bogoljub Gačević

Legal Stripping of Rights of the Defendant who is under Charges of Private Plaintiff	86
---	----

REVIEWS

Obrad Perić

Collection of Works in Honor of Jean Pradel:
Criminal Law in the Dawn of the Third Millenium 92

Nedeljko Jovančević

European Court for Human Rights (*M. Paunović, S. Carić*) 95

Bulletin no. 47 97

IN MEMORIAM

Tomislav Petrović – Voskar (1938–2006) 119

Radoje Prica (1933–2006) 120

CIP – Katalogizacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd
347.9

БРАНИЧ : časopis za pravnu teoriju i praksu Advokatske komore Srbije /
glavni i odgovorni urednik Nedečko Jovanović. – N. S. god. 1, br. 1 (januar–mart
1991) – Beograd (Dečanska 13/II) : Advokatska komora Srbije, 1991– (Beograd : Ton
plus). – 24 cm

Tromesečno. – Nastavak publikacije: Advokatura (Beograd) = ISSN 0350-087H
ISSN 0353-9644 = Branič (1991)
COBISS.SR-ID 20883970